

СОКОЛИ СТАРОГ БЕЧЕЈА

1911-1941

AZ ÓBECSEI SOKOLOK

1911-1941

Немања Карапанџић

Издавач: Градски музеј Бечеј

За издавача: Акош Тојзан

Аутор: Немања Карапанџић

Рецензенти: Веселинка Марковић
Веселинка Кастратовић Ристић

Лектура: Весна Воин

Превод: Prevedi !
Акош Тојзан

Фотографија: Čik Margit Foto studio

Комјутерска припрема и прелом: Јелена Јанковић Ђук

Штампа: Гармонд штампарија Ново Милошево

Тираж: 500

ISBN: 978-86-83373-26-0

*Каталог је штампан уз финансијску подршку
Министарства културе и информисања Републике Србије*

Рецензија

Соколски покрет утемељен на љубави према домовини и сопственом народу, човечности, братству, слободи, јединству и честитости, истовремено је тежио и неговању физички здраве и морално јаке нације. Изложба и каталог Соколи Старог Бечеја 1911-1941, управо стога настоје да публици, а посебно младим људима укажу на ове вредности, али и значај здравог живота.

Историја Соколског друштва Старог Бечеја до сада није нашла адекватно место у историографији и музеологији и ово је прилика да се стручна, али и шира публика упозна са његовим радом.

Изложба и каталог представљају резултат веома успешног истраживања музејске и архивске грађе о историји бечејског Соколског друштва. Градски музеј у Бечеју у свом богатом фондусу чува тродимензионалне предмете, плакате, разгледнице и фотографије, који су неисцрпан извор података за истраживање ове теме и они свакако имају највећи значај за презентовање соколског покрета у Бечеју. Изложба је упутпуњена архивском грађом Историјског архива Сенте, Одсека за архивску грађу Бечеја и Српске православне Црквене општине Сенћанске, као и позајмљеним предметима из збирке Музеја Војводине из Новог Сада, Народног музеја из Зрењанина и предметима приватних колекционара.

Захваљујући овом приступу и пажљивом одабиру музејских предмета пред нама су изложба и каталог који доприносе проучавању ове теме са историјског и музеолошког становишта. Богатство изложеног музејског материјала и архивске грађа сведоче о соколском покрету, али и друштвеном животу становништа Старог Бечеја у не тако далекој прошлости.

Веселинка Марковић,
музејски саветник
Музеј Војводине

Садржај

1. Увод	6
2. Зачеци Соколства	12
3. Соколска друштва на територији данашње Војводине	18
4. Соколски покрет у Србији и Југославији	24
5. Соколско друштво у Старом Бечеју	32
6. Милан Поповић и Димитрије Хаднађев	66
7. Градња Соколског дома	74
8. Закључак	92
9. Прилог	98
10. Библиографија	102
11. Каталог	104

Tartalom

1. Bevezetés	7
2. A Sokol-mozgalom kezdetei	13
3. Sokol-egyesületek a mai Vajdaság területén	19
4. A Sokol-mozgalom Szerbiában és Jugoszláviában	25
5. Az óbecsei Sokol-egyesület	33
6. Milan Popović és Dimitrije Hadnađev	67
7. A Sokol Otthon építése	75
8. Összegzés	93
9. Melléklet	99
10. Irodalomjegyzék	102
11. Katalógus	104

Увод

Иако је соколски покрет трајао скоро један век, а с прекидима траје и данас, тема ове изложбе је период од 1911. до 1941. године, односно почетак и завршетак соколске епопеје у Старом Бечеју. У каталогу је наглашен дуализам између старог и новог, непознатог и познатог, интерпретације и наговештаја, документарног и интуитивног. Акценат истраживања није био пресек досадашњих тумачења ове теме, већ да се, комбинујући историјски и уметнички приступ, подсетимо на наслеђе сокола који су оставили значајан печат просперитету и историји општине Бечеј.

Циљ изложбе је представљање покрета који је био врло активан у многим сферама друштвеног живота (од спорта и културе, до просвете и грађевинарства), имао панславистички дух и темељио се на универзалним вредностима: љубави према домовини и сопственом народу, човечности, братству, слободи, јединству и честитости, а у исто време тежио неговању физички здраве и морално јаке нације. Идеја за истраживање проистекла је из чињенице да неки феномени, који се везују за социјалистичку Југославију, имају корен у ранијим периодима.

У периоду Краљевине Југославије значајну улогу у промописању интегралног југословенства управо је имало Соколско

Bevezetés

Bár a *Sokol-mozgalom* csaknem egy évszázados tevékenysége a mai napig megszakításokkal folytatódik, a kiállítás témája az 1911-től 1941-ig tartó időszak, azaz az óbecsei *Sokol-eposz* kezdete és vége. A katalógus a régi és az új, az ismeretlen és az ismert, az értelmezések és a célzások, valamint a dokumentarista és az intuitív közötti dualizmust hangsúlyozza. A kutatás hangsúlya nem a téma korábbi értelmezéseinek keresztmetszetére került, hanem egy történelmi és művészi megközelítést ötvözve a Sokol tagságának örökségének felidézése, amely jelentős nyomot hagyott Óbecse község jólétében és történelmében.

A kiállítás célja egy olyan mozgalom bemutatása, amely a társadalmi élet számos területén (a sporttól és a kultúrától az oktatásig és az építészetig) nagyon aktív volt, a pánszláv szellemiségen és egyetemes értékeken alapult. A haza és a saját nép iránt érzett szeretet, az emberiség, testvériség, szabadság, egység és integritás ápolására, ugyanakkor egy fizikailag egészséges és erkölcsileg erős nemzet nevelésére törekedett. A kutatás ötlete abból merült fel, hogy egyes, a szocialista Jugoszláviához kapcsolódó jelenségek gyökerei a korábbi időszakokra nyúlnak vissza.

A Jugoszláv Királyság idején a *Sokol-egyesület* fontos szerepet játszott az integrált jugoszlávizmus népszerűsítésében. Kultu-

друштво. Њихова културна и просветна активност обухватила је велики проценат становништва и значајно утицала на едукацију у руралним областима земље. Соколске активности после Другог светског рата преузело је Спортско друштво *Партизан* и скоро истим акцијама наставило рад на ширењу југословенства. Изложба приказује различите врсте активности, као и какве су дугорочне социолошке и политичке последице овог ангажовања.

Соколски покрет настао је у Прагу 1862. године, као одговор на покушаје германизације словенских народа у Аустријској монархији. Соколске идеје слободе, братства, јединства, истрајности и родољубља прихваћене су и изван Чешке и соколство је постало панславистички покрет.

У основи ослободилачка, соколска идеја била је стварање физички спремног, честитог и национално свесног појединца који ће имати снаге да одбрани националне интересе и свој културни идентитет. Очување националне традиције и различитости било је у складу са идејом соколство словенству – словенство човечанству. Покрет је радио на културно - просветном уздизању и моралном одгајању омладине до најдостижније савршености. Соколска достигнућа, манифестације и градитељство део су југословенског наслеђа, као елемент индивидуалног сећања, али не и колективног памћења заједнице.

Каталог изложбе састоји се из два дела. Први је историјски и прати хронологију развитка соколства, док други обухвата обраду архивске и музејске грађе. Историјски део даље можемо поделити на шест целина. Прва представља осврт на појаву соколског покрета, његову доктрину и организацију. У другом делу је приказан историјски пут развоја соколских друштава на територији данашње Војводине, трећи се односи на улогу Сокола у Краљевини Србији и Југославији, док четврти део обухвата рад Соколског друштва у Старом Бечеју. У петом делу каталога говори се о просветној и културној делатности Милана Поповића и Димитрија Хаднађева, два најистакнутија представника соколског покрета на територији бечејског среза. И на послетку, у последњем делу, описана је изградња соколског дома у Старом Бечеју.

rális és oktatási tevékenységük a lakosság nagy részét felölelte, és jelentősen befolyásolta az ország rurális régióiban élők oktatását. A második világháború után a sokolok tevékenységeit a *Partizan* sportegyesület folytatta, és szinte ugyanazon módszerekkel folytatták a jugoszláv szellem terjesztését. A kiállítás bemutatja a tevékenységek különböző fajtáit, valamint az effajta elkötelezettségnek a hosszú távú szociológiai és politikai következményeit.

A *Sokol-mozgalom* Prágából indult 1862-ben, válaszul az Osztrák-Magyar Monarchia szláv népeinek németesítésére tett kísérletekre. A szabadság, a testvériség, az egység, a kitartás és a hazafiság sólyomszerű eszméit Csehország határain kívül is elfogadták, és a "*sokolság*" pánszláv mozgalommá vált.

Az alapjában véve felszabadító, *sokol-ideológia* az volt, hogy egy fizikailag fitt, erényes és nemzetileg öntudatos egyént hozzon létre, akiben megterem az erő, hogy megvédje a nemzeti érdekeket és a saját kulturális identitását. A nemzeti hagyományok és a sokszínűség megőrzése összhangban volt a „*sokol-ság* a szlávoknak – szlávizmus az emberiségnek” eszmével. A mozgalom a fiatalok kulturális felemelkedésén, oktatásán és erkölcsi nevelésén dolgozott a legelérhetőbb tökéletességig. A Sokol-mozgalom eredményei, rendezvényei és építészete mind a jugoszláv örökség részei, az egyéni emlékezet elemét képezik, viszont nem részei a közösség kollektív emlékezetének.

A kiállítás katalógusa két részből áll. Az első történelmi, és a Sokol-mozgalom fejlődésének kronológiáját követi, míg a második a levéltári- és múzeumi anyagok feldolgozását foglalja magában. A történelmi rész tovább hat egységre osztható. Az első a sokol-mozgalom megjelenésének, doktrínájának és szervezetének áttekintése. A második rész a mai Vajdaság területén valamikor működő Sokol egyesületek fejlődésének történelmi útját mutatja be, a harmadik a Sokolok szerepét szemlélteti a Szerb Királyságában és Jugoszláviában, míg a negyedik rész az óbecsei Sokol Egyesület munkásságát ismerteti. A katalógus ötödik része Milan Popović és Dimitrije Hadnađev, az óbecsei kerületi Sokol-mozgalom két legjelentősebb képviselőjének oktatói és kulturális tevékenységéről szól. Végül az utolsó rész az óbecsei *Sokolski dom* (Sokol Otthon) építésébe enged betekintést.

Градски музеј у Бечеју у свом богатом фондусу чува предмете, плакате, разгледнице и фотографије, који су неисцрпан извор података за истраживање ове теме. Локалне новине (Ново Време, Нови Гласник, Глас Народа, Домовина и Народ) су редовно извештавале о активностима соколског друштва, тако да представљају важан историјски извор. Такође, на поставци су се нашли предмети из приватних колекција, Соколског Друштва Војводина Нови Сад, као и музеалије из збирке Народног музеја у Зрењанину. Морам напоменути, да је за потребе припреме изложбе коришћена и архивска грађа из Историјског архива Сенте, Одсека за архивску грађу Бечеја и Српске православне Црквене општине Сенћанске.¹ Историја Соколског друштва Старог Бечеја до сада није нашла адекватно место у историографији, тако да ова изложба представља пионирски подухват и једну добру полазну основу за даља истраживања. Од аутора који су се до сада бавили сличним темама, издвојио бих следеће: Марија Благојевић, *Визуелна култура Сокола*, Филозофски факултет – одељење за историју уметности, Београд, 2003, др Габријела Крагујевић, *Соколство у Србији (1918 - 1941)*, Београд, 2008, Велимир Шешум, *Соколски покрет у Војводини од 1869. до 1945 године*, Факултет спорта и физичког васпитања, Нови Сад, 2014, Владана Путник, *Архитектура соколских домова у Краљевини СХС И Краљевини Југославији*, Београд, 2015 и Веселинка Кастратовић Ристић, *Соколи Југославије, организација и делатност*, Музеј историје Југославије, Београд, 2016. Остатак коришћене литературе наведен је на крају каталога.

¹ ИАС, ОАГБ, Ф: 315, *Збирка мапа, планова и скица*, ИБ – 1 и Ф: 550, *Српска православна црквена општина Стари Бечеј*, ИБ – 13; СПЦ Општина Сента, *Легат др Милоша Кнежевића*.

Az Óbecsei Városi Múzeum gazdag gyűjteményében tárgyakat, plakátokat, képeslapokat és fényképeket őriz, amelyek kimeríthetetlen adatforrást jelentenek a téma feltárásához. A helyi újságok (Novo Vreme, Novi Glasnik, Glas Naroda, Domovina, Narod) rendszeresen beszámoltak a Sokol-egyesület tevékenységéről, így fontos történelmi forrást jelentenek. A kiállításon magángyűjteményekből származó régiségek, valamint a nagybecskereki Nemzeti Múzeum gyűjteményeiből származó tárgyak is láthatók. Meg kell jegyeznem, hogy a kiállítás előkészítéséhez a Zentai Történelmi Levéltár óbecsei fiókleltárának levéltári anyagát is felhasználták.¹ Az óbecsei Sokol Egyesület története mindeddig nem talált megfelelő helyet a történetírásban, így ez a kiállítás úttörő törekvést jelent és jó kiindulópontot nyújthat a további kutatásokhoz. A hasonló témákkal eddig foglalkozó szerzők közül ki szeretném emelni a következőket: Marija Blagojević, *A Sokolok vizuális kultúrája*, Bölcsészeti Kar – Művészet-történeti Tanszék, Belgrád, 2003, dr. Gabrijela Kragujević, *Sokolság Szerbiában (1918-1941)*, Belgrád, 2008, Velimir Šešum, *A Sokol-mozgalom Vajdaságban 1869 és 1945 között*, Sport- és Testnevelési Kar, Újvidék, 2014, Vladana Putnik, *A Sokol otthonok építészete az SzHSz Királyságában*, Belgrád, 2015 és Veselinka Kastratović Ristić, *Jugoszláviai Sokolok, szervezet és tevékenység*, Jugoszláv Történelmi Múzeum, Belgrád, 2016. A többi felhasznált szakirodalom a katalógus végén található.

¹ ИАС, ОАГБ, Ф: 315, *Збирка мапа, планова и скица*, ИБ – 1 и Ф: 550, *Српска православна црквена општина Стари Бечеј*, ИБ – 13, СПЦ Општина Сента, *Легат др Милоша Кнежевића*.

Зачеци Соколства

Након укидања Баховог апсолутизма, када су велика превирања на политичком, економском и друштвеном пољу захватила све земље Хабзбуршке монархије, у Прагу 1862. године настаје национално - ослободилачки покрет и теловежбовна организација. Економски најјача, политички најорганизованија и национално најсвеснија, Чешка даје пример осталим словенским народима за национално ослобођење. Био је то одговор на покушај германизације словенских народа у границама црно – жуте монархије. Како ти исти народи нису били у могућности да организују војне формације, почели су да формирају национална гимнастичка друштва.²

Оснивач првог Соколског друштва био је професор естетике Мирослав Тирш, који је заједно за Јиндрихом Фигнером и Емануелом Тонером покренуо удружење које је пропагирало јачање националног идентитета Чеха путем гимнастике и атлетике, али и других спортова.³ Емануел Тонер предложио је да организацију назову Соко, зато што је у словенским народним песмама ова птица

Слика 1: Мирослав Тирш
Ábra 1: Miroslav Tyrš

² Протић – Гава, Бранка, *Почеци и развој спортске гимнастике на територији данашње Војводине до 1991. године*, Универзитет у Београду, Факултет спорта и физичког васпитања, 2005, стр. 33.

³ Мирослав Тирш (1832 - 1884) је био доктор филозофије и професор Универзитета у Прагу. Бавио се питањима телесног и естетског вежбања. Покретач је и оснивач соколства. Као следбеник чешког педагога Јана Коменског, у соколски систем је унео ритмичке и симболичке као и масовне вежбе (вежбач је често био подређен вежби, а не вежба потреби организма). По њему је нови систем вежбања назван Тиршов систем гимнастике. Основу овог Система чиниле су вежбе подељене у четири групе: вежбе без справа, вежбе помоћу справа, групне вежбе и борилачке вежбе.

A Sokol-mozgalom kezdetei

A Bach-korszak abszolutizmusának eltörlése után, amikor a Habsburg Monarchia minden országát nagy politikai, gazdasági és társadalmi zűrzavar sújtotta, 1862-ben Prágában nemzeti felszabadító mozgalom és testedző szervezet alakult. Csehország, mint a gazdaságilag legerősebb, politikailag legszervezettebb és leghatározottabb nemzeti öntudatú ország, példát mutat a többi szláv nemzetnek a nemzeti felszabadítás útján. Ez válasz volt a szláv népek germánizálására tett kísérletre a fekete-sárga monarchia határain belül. Mivel ezek a nemzetek nem tudtak katonai formációkat létrehozni, nemzeti tornászegyesületeket kezdtek alapítani.²

Az első Sokol egyesület alapítója Miroslav Tyrš művészettörténész volt, aki Jindřich Fügnerrel és Emanuel Tonnerrel együtt olyan egyesületet alapított, amely a torna és az atlétika, valamint más sportágak révén elősegítette a csehek nemzeti identitásának erősítését.³ Emanu-

² Протић – Гава, Бранка, *Почеци и развој спортске гимнастике на територији данашње Војводине до 1991. године*, Универзитет у Београду, Факултет спорта и физичког васпитања, 2005, 33. old

³ Miroslav Tyrš (1832 - 1884) a filozófia doktora és a Prágai Egyetem professzora volt. A fizikai és esztétikai testmozgás kérdéseivel foglalkozott. Ő a Sokol-mozgalom kezdeményezője és alapítója. Jan Komensky cseh pedagógus követőjeként a Sokol-mozgalomba ritmikus-, szimbolikus-, valamint tömeggyakorlatokat vezetett be (a tornász gyakran a gyakorlatnak volt alárendelve, nem pedig a gyakorlatok a test szükségletének). Az új torna-módszert róla nevezték el Tyrš-féle rendszernek. A rendszer alapját a négy csoportra osztott gyakorlatok alkotják: eszközök nélküli gyakorlatok, eszközök használatával végzett gyakorlatok, csoportos gyakorlatok és harcművészeti gyakorlatok.

представљала синоним за јунаштво, племенитост, снагу и спретност. Жеља за независношћу од германизоване културе Хабзбуршке монархије довела је до велике популарности Соколског покрета међу Чесима. Соколске идеје слободе, братства, јединства, истрајности и родољубља прихваћене су и изван Чешке и Соколство је постало панславистички покрет. Већ 1863. године формирано је Соколско друштво у Словенији, 1874. године Хрватско Соколско друштво, а године 1891. Прво београдско друштво за гимнастику и борење, променило је име у Београдско гимнастичко друштво Соко.

Соколски покрет је уједно био национални покрет и спортска организација. Негујући филозофију равноправности, чланови Сокола били су људи различитих вероисповести, друштвеног статуса, националности или пола. Соколи су међу првим организацијама које су отворено подстицале једнакост жена и мушкараца, као и верску толеранцију. Жене су сматране равноправним члановима, а Соколи су се међусобно називали браћом и сестрама. Соколство је превасходно пропагирало аматерски спорт, где врхунски резултати нису били крајњи циљ. Соколи су регрутовали нове чланове од школског узраста, а њихови чланови су могли бити ентузијастички свих генерација.

Централна манифестација соколства био је слет. Термин је изабран зато што је на словенским језицима значио груписање птица у лету. Слет је представљао врсту церемонијала, смештеном на слетишту, стадиону квадратне основе са трибинама. Том приликом је у кореографисаним и синхронизованим вежбама учествовало на хиљаде Сокола. Иако је том приликом индивидуа сведена на део многољудног механизма, циљ је био да се покаже бројност и јединство духа. Култ тела кроз спорт и веза са национално - политичким покретима није се први пут манифестовала у соколском покрету. Почетком XIX века основано је немачко удружење Турнера, које се базирало на истом принципу. Спорт је постао један од најзначајнијих и најмоћнијих друштвених обичаја, па самим тим и инструмент политичке борбе.⁴

По завршетку Првог светског рата словенски народи су добили своје независне државе: формиране су Чехословачка, Пољска и Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца, касније Југосла-

⁴ Спорт као масовна активност није био забрањен па је зато коришћен као оса окупљања.

Слика 2: Јиндрих Фигнер

Ábra 2: Jindřich Figner

el Tonner azt javasolta, hogy a szervezetnek *Sokol* (sólyom) nevet adják, mert a szláv népdalokban ez a madár a hősiesség, a nemesség, az erő és a küzügyesség szinonimája volt. A cseheket a Habsburg Monarchia germánizált kultúrájától való függetlenség iránti vágy vezérelte, ez vezetett végül a Sokol-mozgalom nagy népszerűségéhez. A szabadság, a testvériség, az egység, a kitartás és a hazafiság sokol-i eszméit Csehországon kívül is elfogadták, és a «Sokol-ság» pánszláv mozgalommá vált. Szlovéniában már 1863-ban megalakult a Sokol Egyesület, majd 1874-ben Horvátországban is, 1891-ben pedig az Első Belgrádi Szerb-tornászok és Harcosok Egyesülete a nevét Soko Belgrádi Szerb-tornászok Egyesületére változtatta.

A Sokol-mozgalom egyben nemzeti mozgalom és sportszervezet is volt. A liberalizmus filozófiáját ápolván a Sokol tagjai különböző vallású, társadalmi státuszú, nemzetiségű vagy nemű emberek voltak. A Sokol egyletek az első olyan szervezetek között voltak, melyek nyíltan támogatták a nők és férfiak közötti egalitást, valamint a vallási toleranciát. A nőket egyenrangú tagoknak tekintették, valamint a Sokolok testvérnek (fivéreknek és nővéreknek) szólították egymást. A Sokol-mozgalom elsősorban az amatőr sportokat támogatta, itt nem a csúcseredmények jelentették a végső célt. A Sokol egylet új tagjait az iskolás korú gyermekek korosztályától kezdve toborozta, de bármely nemzedékhez tartozó lelkes rajongó tagja lehetett a szervezetnek.

A Sokol-mozgalom központi rendezvénye a tömeges összejövetel, az úgynevezett *slet* (madárállomány, rajos leszállás) volt. Ezt az elnevezést azért választották, mert a madarak repülés közbeni csoportosulását jelentette szláv nyelveken. A *slet* egyfajta ceremónia volt, amely a *sletišten*, egy négyzet alakú, lelátóval ellátott sportpályán került megrendezésre. Ebből az alkalomból több ezer sokol végzett koreografált és szinkronizált gyakorlatokat. Bár az egyént ilyenkor mindössze egy embertömeg mechanizmusának részévé redukálták, a cél az volt, hogy bemutassák a tömegesség és az egységesség szellemének erejét. A testkultusznak a sport által való megnyilvánulása, valamint a nemzetpolitikai mozgalmakkal való kapcsolata először nem a Sokol-mozgalomban mutatkozott meg. A 19. század elején megalakult német Turnverein-mozgalom ugyanezen az elven alapult. A sport az egyik legfontosabb és legerősebb társadalmi magatartássá, így a politikai harc eszközévé vált.⁴

Az első világháború után a szláv nemzetek megkapták független államaikat: létrejött Csehszlovákia, Lengyelország és a Szerb–Hor-

⁴ A sportot mint tömeges aktivitást nem tiltották be, így gyülekezés alapjaként használták.

вија. Соколство је доживело своје златно доба током међуратног периода, поставши део масовне популарне културе. Соколи су доживљавани као стуб отаџбине и њихов програм био је драгоцен за новоформиране државе. Њихова културна и просветна активност обухватила је велики проценат становништва и значајно утицала на едукацију у руралним областима земље. Крајем тридесетих година XX века јачање националистичких и десничарских организација, као и успон тоталитарних режима, довели су соколска друштва у сукоб са бројним организацијама тог типа, па чак и са Римокатоличком црквом, али, с друге стране, повремено и са Комунистичком партијом.

Промена на политичкој сцени Европе, која је уследила после Другог светског рата, проузроковала је укидање Сокола у Југославији, Пољској и Чехословачкој. Соколи су из угла новоформираних комунистичких власти представљали опасну организацију која је била верна претходном режиму. Међутим, иако су престали да постоје као удружење, Соколи у Југославији су наставили да се активно баве спортом у оквиру Спортског друштва *Партизан* које је формирано на национализованој инфраструктури Савеза Сокола Краљевине Југославије. Такође, интересантно је да су се одређени модели соколског деловања задржали и у послератној Југославији. Мало је познато да су прве штафете измислили Соколи и даривали их престолонаследнику Петру II Карађорђевићу. Променом режима, Соколи су наставили са традицијом даривања штафете Јосипу Брозу Титу, новом владару. Соколски слетови су такође преузети као модел за прославу Дана младости.

vát–Szlovén Királyság, a későbbi Jugoszlávia. A Sokol-mozgalom a két világháború közötti időszakban élte fénykorát, amikor a tömegkultúra részévé vált. A Sokol-mozgalmat a haza egyik pillérének tekintették, programja pedig az újonnan alakult országok számára értékes volt. Kulturális és oktatási tevékenységük a populáció nagy részét érintette, és jelentősen befolyásolta az ország rurális régióiban élő lakosság oktatását. A 20. század harmincas éveinek végén a nacionalista és jobboldali szervezetek erősödése, valamint a totalitárius rendszerek felemelkedése számos ilyen típusú szervezettel, sőt a római katolikus egyházzal és néha a kommunista párttal is konfliktusba sodorta a Sokol egyleteket. A második világháborút követő jelentős változások, melyek Európa színterén végigsöpörtek, Jugoszláviában, Lengyelországban és Csehszlovákiában a Sokol egyesületek megszűntetését eredményezték. Az újonnan megalakult kommunista hatóságok szemszögéből nézve a Sokol veszélyes szervezet volt, amely hű maradt az előző rezsimhez. Bár egyesületeként megszűntek létezni, a jugoszláviai sokolok továbbra is aktívan sportoltak a *Partizán Sportegyesületen* belül, amelyet a Jugoszláv Királyság Sokol Egyesületének államosított infrastruktúráján hoztak létre. Az is érdekes, hogy a háború utáni Jugoszláviában a sokol-tevékenységek bizonyos modelljei fennmaradtak. Kevésbé ismert, hogy az első váltókat a sokolok találták fel, és a stafétabotokat a később II. Péterként uralkodó Petar Karađorđević koronahercegnek adományozták. A rendszerváltással a sokolok folytatták a hagyományt, azzal hogy a stafétabotot Josip Broz Titónak, az új uralkodónak ajándékozták. A slettek később az ifjúság napjának megünneplésének modelljéül szolgáltak.

Соколска друштва на територији данашње Војводине

Положај словенског ентитета у Хабзбуршкој монархији, средином XIX века, а посебно након Нагодбе, није био ни мало повољан. Мађари, као државотворан народ, су перманентно радили на хунгаризацији својих јужних покрајина, као и на културном, верском и националном деградирању других народа. То је постала званична политика мађарске владе, потпомогнута низом закона усмерених на маргинализовање свих карактеристика мањинских нација. Српски народ, многобројан и економски снажан, успео је да се донекле одупре притисцима. Међутим, управо је то довело до систематских културних, просветних, па чак и директних економско – социјалних репресалија.⁵

У светлу таквих односа, неминована је била тежња да се образују националне, српске организације, у којима би се говорило и мислило српски. Више није било довољно да Срби вежбају у мешовитим, вишенационалним организацијама за физичку културу.⁶ Узор за такво деловање је препознат у чешком Соколу. Покушаја

⁵ Шешум, Велимир, *Соколски покрет у Војводини од 1869. до 1945 године*, Универзитет у Новом Саду, Факултет спорта и физичког васпитања, Нови Сад, 2014, стр. 47.

⁶ Ахилес у Суботици, Торонтал у Бечкерек, Риклијанци у Вршцу, Данубиус и грађанско стрељачко друштво у Новом Саду, Сомборско спортско удружење и др.

Sokol-egyesületek a mai Vajdaság területén

Слика 3: Лаза Поповић
Ábra: Laza Popović

A szláv entitás helyzete a Habsburg Monarchiában a 19. század közepén, de különösen a Kiegyezés után egyáltalán nem volt kedvező. A magyarok államalkotó népként folyamatosan dolgoztak déli tartományaik magyarosításán, valamint más nemzetek kulturális, vallási és nemzeti degradációján. Ez lett a magyar kormány hivatalos politikája, amelyet egy sorozatnyi törvény támasztott alá, céljuk pedig a kisebbségi nemzetek minden jellemzőjének marginalizálása volt. A nagyszámú és gazdaságilag erős szerb népnek a nyomásnak bizonyos mértékben sikerült ellenállnia. Ez azonban szisztematikus kulturális, oktatási, sőt közvetlen gazdasági és társadalmi elnyomáshoz vezetett.⁵

Az ilyen kapcsolatok fényében elkerülhetetlen volt az a törekvés, hogy nemzeti, szerb szervezeteket hozzanak létre, amelyekben szerbül beszéltek és gondolkodtak. Többé már nem volt elegendő, hogy a szerbek vegyes, multinacionális testnevelési szervezetekben tornázzanak.⁶ A cseh Sokol működésében ismerték fel az ilyen tevékenység modelljét. Korábban is történtek kísérletek

⁵ Шешум, Велимир, *Соколски покрет у Војводини од 1869. до 1945 године*, Универзитет у Новом Саду, Факултет спорта и физичког васпитања, Нови Сад, 2014, 47. old.

⁶ Ахилес у Суботици, Торонтал у Бечкерекү, Риклијанци у Вршцу, Данубиус и грађанско стрелачко друштво у Новом Саду, Сомборско спортско удружење и др.

да се оснују гимнастичка друштва Срба у Угарској било је и раније, са формирањем прве српске политичке странке на простору данашње Војводине, под вођством Светозара Милетића.⁷ Међутим, свесне чињенице да би покрет таквог карактера међу српском омладином био катализатор још радикалнијег отпора, мађарске власти су енергично спречавале сваки покушај да се оснују националне теловежбове организације – поготово под таквим именом.⁸ Ипак, пречански Срби су се сналазили и успевали да под разним називима и са сročеним програмима и правилницима, које су подносили Министарству унутрашњих послова, издејствују дозволе за оснивање организација које су у суштини биле теловежбова удружења, национално обојена.

Одмах по свом оснивању, Уједињена омладина српска (1866 - 1872) пропагира и држи предавања о значају, улози и потреби бављења гимнастиком. На својим скупштинама чланови су истицали потребу оснивања удружења у којима би се спроводио организован рад у гимнастичком вежбању.⁹

Иако се на оснивање спортских и гимнастичких организација Срба гледало са подозрењем, на простору Војводине се оснивају задруге, које су у ствари претече будућих соколских друштава. У правилима тих задруга стајало је као основни задатак да појединац развија телесну снагу и да се тиме унапреди здрава, радна и продуктивна снага народа и грађанства. Тако је 1872. године, на иницијативу Лазе Костића, Милана Јовановића Батута и Јована Јовановића Змаја, основана *Прва новосадска јахачка, веслачка и ватрогасна задруга*, и тада је предложено да се она назове *Соко*. Чекање на потврду правила од стране Министарства унутрашњих дела Угарске трајало је безмало две године, а када су правила најзад била потврђена, иницијатори и оснивачи задруге су се растурили.¹⁰

Настава гимнастике у Војводини је постала обавезан предмет у Српској великој гимназији у Новом Саду 1875. године. У Вршцу је 1878. године основано Гимнастичко друштво *Венац* које је касније преминовано у *Српски соко*, а затим су основана и соколска друштва у другим местима у Војводини. На иницијативу лека-

⁷ Уједињена омладина српска.

⁸ Ондашње власти су соколска друштва сматрали национално – политичким организацијама, а тек онда делимично и гимнастичким.

⁹ Богунковић, Душан, *Соколске речи др Лазе Поповића*, 1-2, Загреб, 1925, стр. 62.

¹⁰ Поповић, Лаза, ур. *Споменица Карловачког сокола 1904–1929*, Српска манастирска штампарија, Сремски Карловци, 1929, стр. 7.

magyarországi szerb tornaegyletek létrehozására, méghozzá Svetozar Miletić vezetésével, a mai Vajdaság területén tevékenykedő első szerb politikai párt megalakulásával párhuzamosan.⁷ Annak tudatában azonban, hogy egy ilyen jellegű mozgalom a szerb fiatalok körében még radikálisabb ellenállás katalizátora lenne, a magyar hatóságok erőteljesen megakadályozták minden kísérletet a nemzeti testnevelési szervezetek létrehozására – különösen ilyen elnevezés alatt.⁸ Ennek ellenére a határontúli szerbeknek sikerült különböző elnevezések alatt, a Belügyminisztériumnak benyújtott szövegbe foglalt programokkal és szabálykönyvekkel engedélyeket szerezniük olyan szervezetek létrehozására, amelyek lényegében nemzeti érzelmekkel színezett testnevelési társulatok voltak.

Közvetlenül a megalakulása után az Egyesült Szerb Ifjúság (1866-1872) a tornát népszerűsíteni kezdte és előadásokat tartott a fontosságáról, szerepéről és szükségességéről. Közgyűléseiken a tagok hangsúlyozták annak létfontosságát, hogy olyan egyesületeket hozzanak létre, amelyekben szervezett módon tornázhatnak.⁹

Bár a szerbek sport- és testnevelési szervezeteinek létrehozását elővigyázatossággal követték, Vajdaságban mégis létrejöttek egyesületek, amelyek valójában a jövőbeli Sokol-egyesületek előfutárai. Ezen egyesületek szabályzatai kimondták, hogy alapvető feladatuk az egyén fizikai erejének fejlesztése és ezáltal a nép és a polgárok egészségének, munkaerejének és produktivitásának javítása. Így 1872-ben Laza Kostić, Milan Jovanović Batut és Jovan Jovanović Zmaj kezdeményezésére megalakult az *Első Újvidéki Lovas, Evezős és Tűzoltó Egyesület*, majd azt javasolták, hogy röviden nevezzék el *Sokonak (Sólyomnak)*. Csaknem két évig vártak arra hogy szabályzatukat a Magyar Belügyminisztérium jóváhagyja, és mire a szabályok végleg megerősítést nyertek, az egyesület kezdeményezői és alapítói a szervezetet feloszlatták.¹⁰

A testnevelést, mint kötelező tantárgyat Vajdaságban először 1875-ben, az újvidéki Szerb Nagygimnáziumban iktatták a tanmenetbe. 1878-ban Versecen megalakult a *Venac Testnevelési Társaság*, amely később a *Srpski Soko (Szerb Sólyom)* elnevezést kapta. Ezt követően Vajdaságban más helyeken is megalakultak a Sokol-egyesületek. Laza Popović orvos kezdeményezésére 1905-ben Karlócán is meg-

⁷ Уједињена омладина српска.

⁸ Az akkori hatóságok a Sokol-társaságokat nemzeti – politikai szervezeteknek tartották, és csak részben tekintették őket sportegyesületeknek.

⁹ Богуновић, Душан, *Соколске речи др Лазе Поповића*, 1-2, Загреб, 1925, 62. old.

¹⁰ Поповић, Лаза, ур. *Споменица Карловачког сокола 1904–1929*, Српска манастирска штампарија, Сремски Карловци, 1929, 7. old.

ра Лазе Поповића, основан је *Српски соко* у Сремским Карловцима 1905. године. Наредне године основана је Фрушкогорска жупа, са центром у Сремским Карловцима.¹¹ Након њиховог учешћа на Хрватском свесоколском слету у Загребу, успоставили су чвршћу везу са осталим соколима, основали су соколску библиотеку са архивом, а затим и лист *Српски Соко*.¹² Патријарх српски Георгије Бранковић купио је за соколану једну од најлепших кућа у Сремским Карловцима. Лаза Поповић је успео да обједини српско соколство у један савез, али пошто је његов рад био отежан због аустроугарских власти, центар српског соколства је пребачен у Београд. Тада је угашен и часопис који је издаван у Сремским Карловцима, а у Београду је 1911. покренут *Српски Соколски гласник*. У соколске вежбе је уврстио и српске народне јуначке игре.¹³

Током Великог рата рад српских соколских организација је обустављен, да би се након Видовданског Соколског Сабора у Новом Саду 1919. године донела одлука о формирању *Бачке Соколске Жупе*. Договорено је да седиште новоформиране жупе буде у Новом Саду. Тада је обновљен и рад Српског Сокола. Овде је важно напоменути да је на овом Сабору дошло до уједињења словенских соколских организација и формиран је Југословенски Соколски Савез (JCC). Бачка Соколска Жупа 1926. године мења назив у Српска Соколска Жупа *Светозар Милетић*. Те године жупа је имала у свом саставу дванаест друштава, да би се тај број 1929. године повећао на 28 друштава.¹⁴ Тако су у њен састав ушла Соколска друштва из Новог Сада, Бачке Паланке, Бачке Тополе, Врбаса, Аде, Мола, Сенте, Кањиже, Кикинде, Сомбора, Старог Бечеја, Ирига, Титела, Сремских Карловаца, Бачког Петровца и других мањих места. Чланови Жупе Светозар Милетић су учествовали у свим слетовима чешког соколства, као и на покрајинским надметањима у Марибору (1920), Осјеку (1921), Сарајеву и Загребу (1924), Љубљани (1927) и Скопљу (1928). Успон Српског соколства у Војводини трајаће до избијања Другог светског рата у Краљевини Југославији. Окупационе власти ће забранити рад организација, а након ослобођења земље и успостављања новог режима, тај тренд ће се наставити.

Слика 4: Застава са соколског слета

Ábra 4: Zászló sokol találkozáorról

¹¹ Димић, Жарко, *Споменица Карловачког Сокола 1904-2014*, Прометеј, Сремски Карловци, 2014, стр. 25.

¹² Благојевић, Марија, *Визуелна култура Сокола*, Филозофски факултет – одељење за историју уметности, Београд, 2003, стр.

¹³ Исто.

¹⁴ Исте године Жупа Светозар Милетић мења назив у Соколска Жупа Нови Сад.

alakult a Srpski Soko (Szerb Sólyom). A következő évben megalakult a *Fruškogorska župa* (Fruška Gorai Körzet), melynek központja Karlóca lett.¹¹ A horvátországi össz-sokoli zágrábi találkozón való részvételük után sikerült szorosabb kapcsolatot kialakítaniuk a többi sokollal, emellett megalapították a levéltárral egybekötött sokol-könyvtárat, majd a Srpski Soko című újságot.¹² Georgije Branković szerb pátriárka leendő Sokol-törzshelyül megvásárolta Karlóca egyik legszebb házát. Laza Popovićnak sikerült egy szövetségbe egyesítenie a szerb sokolokat, de mivel munkáját az osztrák-magyar hatóságok akadályozták, a szerb Sokol-mozgalom központját Belgrádba helyezték át. Abban az időben a Karlócában megjelenő lapot is leállították, majd ezek után 1911-ben, Belgrádban megalakult a *Srpski Sokolski Glasnik* (Szerb Sokol Hírnök) c. lap. A Sokol-gyakorlatokba szerb népi hősi játékokat is beépített.¹³

Az első világháború alatt felfüggesztették a szerb Sokol-szervezetek munkáját, majd az 1919-ben Újvidéken tartott Szent Vítus-napi Sokol-Közügyűlés után döntés született a *Bačka Sokolska Župa* (Sokolok Bácskai Körzete) megalakulásáról. Megállapodás született arról, hogy az újonnan meghatározott körzet székvárosa Újvidék legyen. Abban az időben a *Szerb Sokol* munkája is újra fellendült. Fontos itt megjegyezni, hogy ezen a Közgyűlésen történt meg a délszláv Sokol-szervezetek egyesítése és megformálták a Jugoszláv Sokol Szövetséget (JSS). 1926-ban a Bačka Sokolska Župa (Sokolok Bácskai Körzete) nevét *Svetozar Miletić Srpska Sokolska Župa-ra* (Svetozar Miletić Szerb Sokolok Körzete) változtatta. Abban az évben a körzethez tizenkét egyesület tartozott, és ez a szám 1929-ben 28-ra nőtt.¹⁴ Így csatlakoztak hozzá Újvidék, Palánka, Topolya, Verbász, Ada, Mohol, Zenta, Magyarakanizsa, Kikinda, Zombor, Óbecse, Ürög, Titel, Karlóca, Petrőc és más kisebb helységek Sokol-egyesületei. A Svetozar Miletić Körzet tagjai részt vettek minden cseh Sokol-találkozón, valamint a Mariborban (1920), Eszéken (1921), Szarajevóban és Zágrábban (1924), Ljubljanában (1927) és Szkopjében (1928) rendezett tartományi versenyeken. A vajdasági szerb Sokol-mozgalom előrehaladása egészen a második világháború kitöréséig tart a Jugoszláv Királyságban. A megszálló hatóságok betiltják a szervezetek munkáját, majd az ország felszabadítása és az új rezsim létrehozása után ez a tendencia folytatódni fog.

¹¹ Димић, Жарко, *Споменица Карловачког Сокола 1904-2014*, Прометеј, Сремски Карловци, 2014, 25. old.

¹² Благојевић, Марија, *Визуелна култура Сокола*, Филозофски факултет – одељење за историју уметности, Београд, 2003, old.

¹³ Szintén.

¹⁴ Ugyanabban az évben a Svetozar Miletić körzet a nevét Újvidéki Sokol körzetre váltja.

Соколски покрет у Србији и Југославији

У Србији се соколски покрет развијао у знатно другачијим околностима него што је то био случај у словенским крајевима Аустроугарске. Обзиром на чињеницу да је била практично независна кроз највећи део XIX века и да је *de jure* постала самостална држава након Берлинског конгреса (1878), када су питања асимилације и културне хегемоније била изузетно значајна за Пречанске Србе, Хрвате и Словенце, у Србији се није осећала ова претња и бојазан. Због тога, Соколи нису били значајни у оној мери као у другим деловима Балкана, макар до последње деценије XIX века, када су идеје о неопходности ослобођења и уједињења свих Срба и других јужних Словена постале актуелне. Соколство у Србији ће пуну афирмацију стећи тек у периоду подигнутих тензија и конфронтације са Аустроугарском, од избијања Анексионе кризе па до почетка Великог рата.

Витешка друштва „Душан Силни“ припремала су своје чланове за борбу за ослобођење. Гесло душановаца било је *Вежбај мишицу и око за добро Отаџбине*. Витешко васпитање било је телесно, морално и народносно васпитање. У њиховим редовима били су официри српске војске и прегаоци у Србији и околним српским земљама.

На предлог Војислава Рашића Београдско друштво за гимнастику и борење на скупштини одржаној 7. априла 1891. године

A Sokol-mozgalom Szerbiában és Jugoszláviában

Szerbiában a Sokol-mozgalom jelentősen eltérő körülmények között alakult ki, mint az Osztrák-Magyar Monarchia szláv régióiban. Tekintettel arra, hogy a 19. század legnagyobb részében gyakorlatilag független volt, valamint hogy a berlini kongresszus (1878) után de jure független állam lett, amikor az asszimiláció és a kulturális hegemonia kérdése rendkívül fontos volt a határontúli szerbek, horvátok és szlovének számára, ez a fenyegetés és félelem Szerbiában nem volt érezhető. Ezért a sokolok itt nem voltak olyan jelentősek, mint a Balkán más részein, legalábbis a 19. század utolsó évtizedéig, amikor az összes szerb és más délszláv népek felszabadításának és egyesítésének szükségességéről szóló elképzelések váltak aktuálissá. A szerbiai Sokol-mozgalom csak az Monarchiával való fokozott feszültség és konfrontáció időszakában nyer teljes megerősítést, az annexió válság kitörésétől az első világháború kezdetéig.

A *Dušan Silni* lovagi társaságok felkészítették tagjaikat a felszabadulásért folytatott küzdelemre. A Dušan-lovagok mottója a következő volt: „*Edzd izmaidat és szemed a Haza javára*”. A lovagi nevelés fizikai, erkölcsi és nemzeti jellegű volt. Soraikba tartoztak a szerb hadsereg tisztjei és más tekintélyes személyek Szerbiából és a környező

Слика 5: Друштво "Душан Силни"

Ábra 5: "Dušan Silni" Társaság

szerb területekről. Vojislav Rašić javaslatára az 1891. április 7-én tartott gyűlésen a Belgrádi Tornászok és Harcosok Egyesülete elfogadta a pánszláv sokolok ötletét, és nevét a Soko Belgrádi Tornász Egyesületre változtatta. A Jovan Stojanović ügyvéd által vezetett tagság egy része kilépett az egyesületből, és 1892. november 22-én megalapította a *Dušan Silni Polgári Tornász Társaságot*. A Társaság úgy ítélte meg, hogy folytatni kívánja a Belgrádi Tornászok és Harcosok Egyesületének hagyományait, és annak elvei szerint szándékozik működni. A Társaság szabályai szerint a cél a lovagiasság ápolása és fejlesztése volt tagjai és a szerb nép körében, méghozzá a következő eszközök által: nyilvános edzőterem létrehozása; nyilvános előadások szervezése melyek témája a lovagiasságnak az ember egészségére, erejére, szellemére és testére gyakorolt jótékony hatása; saját folyóirat kiadása és más, ebben és a környező országokban létező társaságokkal való kapcsolatok kialakítása. 1907-ben a nevüket *Dušan Silni Lovagi Társaságra* változtatták. A lovagi jelzőt azért választották, mert a Társaság nevében hangsúlyozni kívánták a szerb lovagok (vitézek) hagyományával való kapcsolatukat.

Dušan Silni zászlaját 1897. június 12-én szentelték fel a belgrádi székesegyház templomában. A felszentelést Mihajlo metropolita végezte I. Sándor (Aleksandar Obrenović) király, Natália anyakirálynő és a kormány tagjai jelenlétében. Az eseményen a Horvátországból, Oroszországból, Csehországból, Bulgáriából, Dalmáciából és Vajdaságból érkező szerbek is jelen voltak.

Dušan Silni Lovagi Társaság és a Szerb Sokolok Szövetsége
1909. november 8-án egyesültek a *Dušan Silni Sokol-Társaságok Szövetségébe*. Az egyesülés kérdésének megvitatására az első gyűlésen, 1909. október 25-én került sor Kragujevácon. Dr. Josef Scheiner, a cseh sokolok vezére erőfeszítéseinek és Đorđe herceg befolyása eredményül egyesült a két szövetség. A Szövetség 20 egyesületet karolt fel. A Szerb Sokolok Szövetségének első közgyűlését Belgrádban tartották 1911. február 28-án és március 1-jén. A Szövetség vezetőségének nyilatkozata szerint: "A szerb népnek a kulturális harc erős fegyvereként szüksége lesz a sokol-mozgalomra, és ebbe a harcba minél több harcosnak kell szállnia, hiszen ez lesz a feltétele annak a győzelemnek is, amelyet a szerb népnek meg kell szereznie."¹⁵ A Szövetség élén Stevan Todorović állt.

¹⁵ др. Милорад Драгић, *Рад Љубомира Давидовића у Сокољству*, Споменица Љубомира Давидовића, Београд, 115-116. old.

прихватило је свесловенску соколску идеју и променило назив у Београдско гимнастичко друштво *Соко*. Део чланства на челу са адвокатом Јованом Стојановићем иступио је из друштва и 22. новембра 1892. године основао Грађанско гимнастичко друштво *Душан Силни*. Друштво је сматрало да наставља традиције Београдског друштва за гимнастику и борење и радило је по његовим начелима. По правилима друштву је био циљ да негује и развија витештво, међу својим члановима и у народу српском: оснивањем друштвене вежбаонице; приређивањем јавних предавања о корисном утицају витештва на здравље, снагу, дух и тело човеково; издавањем свога листа и ступањем у везу са другим друштвима, која постоје у овим и другим државама. Променили су назив 1907. године у *Витешко друштво Душан Силни*. Изабрали су назив витешко зато што су желели да у имену Друштва буде наглашена њихова повезаност са традицијом српских витезова.

У Саборној цркви у Београду 12. јуна 1897. године освештена је застава Душана Силног. Освећење је обавио Митрополит Михајло уз присуство краља Александра Обреновића, краљице мајке Наталије и чланова владе. Била су присутна изасланства из Хрватске, Русије, Чешке, Бугарске, Далмације и Срби из Војводине.

Савез витешких друштава Душан Силни и Савез српских соколова ујединили су се 8. новембра 1909. године у *Савез соколских друштава Душан Силни*. Први састанак ради расправљања питања уједињења одржан је 25. октобра 1909. године у Крагујевцу. Настојањем др Јозефа Шајнера, чешког соколског старешине, и утицајем краљевића Ђорђа спојила су се оба савеза. Савез је окупио 20 друштава. Прва скупштина Српског соколског савеза одржана је у Београду 28. фебруара и 1. марта 1911. године. У прогласу Управе савеза истиче се: „Као јако средство за вођење културне борбе, соколство биће неопходна потреба српском народу, и у тој борби мора бити што више бораца, јер и то ће бити услов победе коју српски народ мора изборити“.¹⁵ На челу Савеза био је Стеван Тодоровић.

После Првог светског рата и стварања Краљевине СХС у децембру 1918. године, југословенски Соколи су у новој политичкој средини били главни носиоци идеје народног јединства и брани-

¹⁵ др Милорад Драгић, *Рад Љубомира Давидовића у Соколству*, Споменица Љубомира Давидовића, Београд, стр. 115-116.

*Слика 6: Светислав Страла, Александар I Карађорђевић
Задужбина краља Петра I, Топола*

*Ábra 6: Svetislav Strala, I. Aleksandar Karađorđević,
I. Péter király alapítványa, Topola*

Az első világháború és a Szerb–Horvát–Szlovén Királyságnak 1918 decemberi létrehozása után a jugoszláv sokolok voltak a nemzeti egység eszméjének fő hordozói és az új politikai környezetben újonnan létrehozott rend védelmezői. Az új állam összes Sokol-szervezetének egyesítése 1919 januárjában, Zágrábban történt, amikor létrejött a *Szerb-Horvát-Szlovén Királyság Sokol-Szövetsége*, és megszűntek a nemzeti szervezetek. Az alapító kongresszuson a jugoszláv Sokol-mozgalom jövőbeni irányelveit vázlatolák, és Aleksandar Karađorđevićet a

оци новоуспостављеног поретка. Уједињење свих соколских организација у новој држави обављено је у Загребу јануара 1919. године, када је створен *Соколски савез Краљевине СХС*, а националне соколске организације укинуте. На оснивачком конгресу истакнуте су смернице југословенског соколског покрета у будућности, а Александар Карађорђевић је поздрављен као ујединитељ и спасилац отаџбине.¹⁶ Идеологија интегрализма, која је код Сокола иначе била јака, посебно је истакнута чином промене имена организације у *Југословенски соколски савез*, у тренутку када се држава још увек звала Краљевина СХС. Соколски унитаризам је у сваком случају био авангарда у односу на државни унитаризам који ће постати доминантна идеологија након Шестојануарске диктатуре.

Када је 1929. године краљ Александар суспендовао Устав и завео апсолутну личну власт, нова државна идеологија је ступила на сцену. Идеја интегралног југословенства, за коју су се раније залагале поједине политичке личности и групације, међу њима и већина југословенских Сокола, постала је доминантан политички дискурс у држави.¹⁷ Југословенски соколски савез који је и раније стајао на сличним политичким основама, у потпуности је потчињен циљевима власти и стављен под директан државни надзор. Сврставање соколске организације у једно од оруђа тадашњег режима имало је двоструке ефекте. Никада раније Соколи нису били у тој мери моћни и значајни у друштву као у периоду 30-их година, нити су икада имали такву материјалну и политичку подршку државе. Са друге стране, у потпуности су изгубили морални ауторитет и интегритет и праву политичку тежину коју је у ранијем периоду красила чињеница да су организацију сачињавали својом вољом, идејама и пожртвовањем повезани појединци.¹⁸

Слика 7: Соколска исказница
- легитимација

Ábra 7: Sokol takságkönyv
- igazolvány

¹⁶ Žutić, Nikola, *Sokoli – ideologija u fizičkoj kulturi Kraljevine Jugoslavije 1929-1941*, Angrotrade, Beograd, 1991, str. 10.]

¹⁷ У циљу промовисања и учвршћивања новог политичког и идеолошког курса, ангажовани су сви државни ресурси, а често и организације које су биле приватног карактера.

¹⁸ Зеџ, Дејан, *Српска историографија о соколству*, Зборник радова Историографија и савремено друштво, Филозофски факултет Ниш, 2014, стр. 85-86.

Слика 8: Стеван Тодоровић, први председник друштва "Душан Силни"

Ábra 8: Stevan Todorović, a "Dušan Silni" Társaság első elnöke

haza egyesítőjeként és megmentőjeként üdvözltek.¹⁶ Az integralizmus ideológiáját, amely egyébként erős volt a sokol-mozgalomban, különösen hangsúlyozta az a tény, hogy a szervezet nevét *Jugoszláv Sokol Szövetségre* változtatták, abban az időszakban, amikor az országot még Szerb–Horvát–Szlovén Királyságnak hívták. A sokoli unitarizmus mindenesetre avantgárdnak számított az állami unitarizmussal szemben, amely a január hatodikai diktatúrát követően domináns ideológiává vált.

Amikor 1929-ben Sándor király felfüggesztette az alkotmányt és bevezette az abszolút királyi diktatúrát, egy új állami ideológia lépett színre. Az integrált jugoszlávizmus eszméje, amelyet korábban egyes politikai szereplők és csoportok, köztük a jugoszláv sokolok többsége is támogatott, az ország domináns politikai diskurzusává vált.¹⁷ A korábban hasonló politikai alapokon álló Jugoszláv Sokol Szövetség teljes mértékben a hatóságok céljainak vált alárendeltté, és közvetlen állami felügyelet alá került. A Sokol-szervezetnek az akkori rezsim eszközei közé való sorolásának kettős hatása volt. A sokoloknak sosem volt olyan erős és jelentős szerepe a társadalomban, mint az 1930-as években, és sosem kaptak anyagi és politikai támogatást az államtól. Másrészt teljesen elveszítették azt az erkölcsi tekintélyt és integritást, valamint azt a valódi politikai súlyt, amelyet a korábbi időszakban az a tény is ékesített, hogy a szervezetet a saját akaratukból, ötleteik és önfeláldozásuk által egyesült tagok alkották.¹⁸

¹⁶ Žutić, Nikola, *Sokoli – ideologija u fizičkoj kulturi Kraljevine Jugoslavije 1929-1941*, Angrotrade, Beograd, 1991, 10. old.

¹⁷ Az új politikai és ideológiai irány előmozdításának és megszilárdításának érdekében minden állami erőforrást bevontak, de gyakran magánjellegű szervezeteket is.

¹⁸ Зец, Дејан, *Српска историографија о соколству*, Зборник радова Историографија и савремено друштво, Филозофски факултет Ниш, 2014, 85-86. old.

Соколско друштво у Старом Бечеју

У граду на десној обали Тисе још је 1911. године деловало удружење Српски Соко.¹⁹ Главни задатак тада био је формирање организације и буђење националне свести. Пред сам почетак Првог светског рата покрет постаје револуционаран и борбен, са јаким утицајем на локално јавно мњење. Једном речју, соколство је било усмерено против режима Аустроугарске, чију пропаст су ишчекивали и желели сви угњетени Словени. Тадашња држава прибегава репресивним мерама против сокола. Њихове организације се распуштају, а најагилнији представници хапсе и интернирају. Да су соколи из Старог Бечеја у предвечерје Великог рата добро обавили своју националну мисао речито говори податак о преко 100 српских добровољаца из саме вароши и још 200 из других места среза, који су се борили у војсци Краљевине Србије за ослобођење свих Јужних Словена.²⁰

Након ослобођења и формирања нове државе, обнавља се и Соколско друштво у Бечеју. Оно је представљало најбројније и најорганизованије удружење српског народа које је у међуратном периоду егзистирало у граду. Убрзо је постало узор за слич-

Слика 9: Печат соколског
друштва Стари Бечеј

Ábra 9: Óbecsei Sokol Társaság
pecsétje

¹⁹ У извештајима о раду Жупе Нови Сад наводи се да је соколско друштво у Старом Бечеју основано 1913. године.

²⁰ Карапанџић, Немања и др., Изгубљено српско скрално наслеђе на тлу Старог Бечеја, Градски музеј Бечеј, 2017, стр. 139.

Az óbecsei Sokol-egyesület

A Szerb Sokol Egyesület már 1911-ben működött a városban, a Tisza jobb partján.¹⁹ A fő feladatuk akkoriban a szervezet kialakítása és a nemzeti öntudat felébresztése volt. Közvetlenül az első világháború kezdete előtt a mozgalom forradalmi és harcias lett, erős hatást gyakorolva a helyi közvéleményre. Egyszóval a Sokol-mozgalom az Osztrák-Magyar Monarchia ellen irányult, melynek pusztulását minden elnyomott szláv várt és kívánt. Az akkori állam elnyomó intézkedésekbe kezd a sokolok ellen. Szervezeteiket feloszlatták, a legbuzgóbb képviselőket letartóztatták és internálták. Azt hogy az óbecsei sokolok az első világháborút megelőzően jól teljesítették nemzeti kötelességüket, egyértelműen bizonyítja az a tény, hogy magából a városkából több mint 100 szerb önkéntes és a kerület más helységeiből további 200 fő harcolt a Szerb Királyság hadseregében a délszlávok felszabadításáért.²⁰

Az új állam felszabadítása és megalakulása után az óbecsei Sokol-Társaság munkásság is újra fellendül. Ez volt a szerb nép legnagyobb és legszervezettebb egyesülete a városban a két világháború közötti időszakban. Hamarosan a hasonló egyesületek mintaképévé vált,

¹⁹ Az Újvidék körzeti jelentésekben olvasható, hogy az óbecsei Sokol társaságot 1913-ban alapították.

²⁰ Карапанџић, Немања и др., *Изгубљено српско скрално наслеђе на тлу Старог Бечеја*, Градски музеј Бечеј, 2017, 139. old

на друштва, јер су бечејски соколи по резултатима у својој Жупи *Светозар Милетић* долазили одмах иза новосадског удружења. У његовим редовима ће се наћи многи касније истакнути грађани нашега града, као што су адвокати Ђока Миковић и Душан Госпођиначки, затим лекари Богдан Богдановић и Чолаковић, те учитељи, добростојећи земљорадници, службеници и трговци.

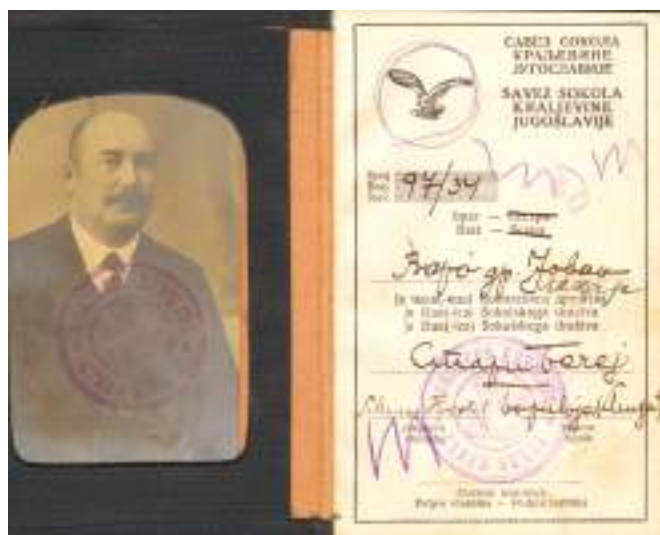
Слика 10: Први вежбачи соколског друштва у Стари Бечеј

Ábra 10: Az Óbecsei Sokol Társaság első tagja

Први проблем који се поставио пред обновљено удружење било је питање одговарајућих просторија за управу и вежбаоница за чланство. Општинско представништво 1919. године усваја молбу сокола и даје им на коришћење део просторија бивше касарне. Друштво је своје задатке реализовало помоћу финансијских средстава од чланарина, добровољних прилога, прихода од купца просторија, добротворних приредби и публикација. Чланови су дељени на редовне и добротворне, а били су равноправни без обзира на пол, занимање, верску и националну припадност. Своју политичку оријентацију чланови нису могли да испољавају у оквиру

mert a Svetozar Miletić Körzetben eredményeik alapján az óbecszei sokolok az újvidéki szövetség után következtek a ranglistán. Soraik közül kerül ki városunk megannyi későbbi prominens polgára is, mint például Đoka Miković és Dušan Gospođinački ügyvédek, Bogdan Bogdanović és Čolaković orvosok, valamint számos tanár, jómódú gazdálkodó, köztisztviselő és kereskedő.

Слика 11: Соколска легитимација др Варо Јован

Ábra 11: Sokol igazolvány Dr. Varo Jovan

A megújuló egyesület előtt felmerülő első probléma a vezetőség számára megfelelő tanácstermek és a tagok által használt tornaterem kérdése volt. 1919-ben a községi vezetőség elfogadta a sokolok kérelmét, és átadták nekik a valamikori kaszárnya helyiségeinek egy részét. Az egyesület feladatait a tagsági díjakból, önkéntes adományokból, a termek bérbeadásából származó bevételből, jótékonyági rendezvényekből és kiadványokból származó pénz segítségével látta el. A tagokat rendszeres és jótékonyági csoportokra osztották, és nemtől, foglalkozástól, vallási és nemzeti hovatartozástól függetlenül egyenlőek voltak. A tagok politikai orientációjukat a Társaságon belül nem tudták kifejezni, nyilvános tevékenységükben pedig egyértelmű elvárás volt, hogy a sokolok elveihez tartsák magukat. A Jugoszláv Királyság területén a Sokol-mozgalom szervezésének hat szintje volt:

Слика 12: Соколска легитимација Стојанка Вујанова

Ábra 12: Sokol igazolvány Stojanka Vujanova

Слика 13: Соколска легитимација Груја Гаврић

Ábra 13: Sokol igazolvány Gruja Gavrić

Друштва, а у јавном деловању очекивало се да се придржавају соколских начела. На територији Краљевине Југославије постојало је шест нивоа соколске организације:

1. *Савез* — врховни орган на нивоу државе, подређен Министарству за физичко васпитање народа. Удруживала је све соколске жупе Краљевине Југославије, а њено седиште је било у Београду.

2. *Жупа* — удруживала је више соколских друштава и имала је седиште у привредном и културном центру региона.

3. *Друштво* — основна месна организација која је непосредно вршила одгајивање свих соколских припадника свога подручја. Обично је обухватало један град са околним селима.

4. *Чета* — обично у сеоским срединама.

5. *Братство* — најмање 6 чланова.

6. *Повереништво* — најмање 3 члана.

Соколским савезом је управљала Управа коју су чинили старешина, пет подстарешина, начелник, по три њихова заменика, председник просветног одбора, 15 - 25 чланова и 7 - 11 њихових заменика и 5 - 7 ревизора и њихових заменика. Управу Соколског савеза је именовао и разрешавао министар просвете и министар војске и морнарице у сагласности са председником Министарског савета.²¹ Старешина Соколског савеза је био наследник престола, потоњи Петар II Карађорђевић.²² Старешина и Управа су управљали целокупним радом Сокола Краљевине Југославије и представљали целокупно соколство. Саветодавни органи за проучавање и решавање начелних питања били су: Главна скупштина, Одбор делегата жупа и Одбор начелника жупа.

Соколским друштвом је управљала друштвена управа, коју су чинили, старешина друштва, његов заменик, председник просветног одсека, начелник и начелница, 5 - 10 чланова и њихових заменика и 3 - 5 ревизора рачуна и њихових заменика. Соколском жупом је управљала управа жупе, која су чинили, старешина, његов заменик, председник просветног одбора, начелник, секретар, благајник, 5 - 10 чланова и њихових заменика и 5 ревизора и њихових заменика.

Слика 14: Соколска униформа - деца
Ábra 14: Sokol egyenruha - gyermek

Слика 15: Соколска униформа
- нараштајци и нараштајке
Ábra 15: Sokol egyenruha – ifjúsági

²¹ Ово је важило од Шестојануарске диктатуре.

²² Петар је био почасни председник друштва од рођења 1923. године.

Слика 16: Соколска униформа
- чланице

Ábra 16: Sokol egyenruha - női

Слика 17: Соколска униформа
- чланови

Ábra 17: Sokol egyenruha - férfi

1. *Szövetség* — a legfőbb állami szintű hatóság, amely a Népek Testnevelési Minisztériumának volt alárendelve. Egyesítette a Jugoszláv Királyság összes körzetét, székhelye pedig Belgrádban volt.

2. *Körzet* — több Sokol-társaságot egyesített, székhelye pedig a régió gazdasági és kulturális központjában volt.

3. *Társaság* (egyesület) — egy alapvető helyi szervezet, amely közvetlenül oktatta és nevelte a környék összes sokolját. Általában egy városból és a környező falvakból állt.

4. *Četa (század)* — általában falusi környezetben működött.

5. *Bratstvo (testvériség)* — legalább 6 tag.

6. *Povereništvo (küldöttek)* — legalább 3 tag.

A Szokol-szövetséget a Vezetőség irányította, amely a *starešinából* (rangidős vezérből), öt helyetteséből, a *načelnikből* (főnökből), három helyetteséből, az oktatási bizottság elnökéből, 15-25 tagból és 7-11 helyettesükből, valamint 5-7 ellenőrből és helyetteseiből állt. A Sokol-szövetség vezetését az oktatási miniszter, valamint a hadsereg és a haditengerészet minisztere nevezte ki és mentette fel tisztsége alól a Miniszteri Tanács elnökének döntésével összhangban.²¹ A Sokol-szövetség vezetője a trónörökös, Petar Karađorđević volt.²² A sztaresina és a Vezetőség irányította a Jugoszláv Királyság sokoljainak teljes működését és tagságát képviselte. Az elvi kérdések tanulmányozásával és megoldásával foglalkozó tanácsadó testületek a következők voltak: a Közgyűlés, a Körzetek Küldötteinek Bizottsága és a Körzetek Elnökeinek Bizottsága.

A szokol-társaságot a társaság vezetősége irányította, amely a társaság sztaresinájából, helyetteséből, az oktatási osztály elnökéből, a nácselnikből és nácselnicából (főnöknő), 5-10 tagból és helyetteseiből, valamint 3-5 ellenőrből és helyetteseiből állt. A Szokol-körzetet a körzet vezetősége irányította, amely a sztaresinából, helyetteséből, az oktatási bizottság elnökéből, a nácselnikből, a titkárból, a pénztárosból, 5-10 tagból és helyetteseiből, valamint 5 ellenőrből és helyetteseiből állt.

A JSS statútuma szerint Sokol-társaság tagjai a 6-14 éves gyermekek, serdülők, a 14-18 éves diákok és diáklányok, valamint a 18

²¹ Ez a Január 6-i diktatúráig érvényes volt.

²² Petar 1923-as születése óta a társulat tiszteletbeli elnöke volt.

Слика 18: Секција соколске коњице

Ábra 18: Sokol lovas szakasz

На основу Статута JCC припадници соколског друштва били су: соколска деца узраста од 6 до 14 година, соколски нараштајци, ученице и ученици старости од 14 до 18 година, и чланови и чланице, сви старији од 18 година.²³ Потенцијални члан друштва попуњавао је пријавни лист и био привремено (пробно) примљен. Ако би се показао као савестан, одговоран и привржен соколској идеји, после шест месеци добио би легитимацију и соколску значку. Очекивало се да сви чланови до навршене двадесет шесте године буду и активни вежбачи, што често није био случај. Чланови су се једни другима обраћали са *brate* и *sestro* и поздрављали су се поздравом *Здраво*.²⁴

Југословенски соколски савез (JCC) је 1924. године усвојио Ред за јавне наступе којим је прописана врста одеће и изглед чланова и чланица према приликама и активностима у којима су учествовали. Ових правила су морала да се придржавају сва соколска друштва тадашње државе. За дефиле и свечане поворке била је обавезна свечана одора, на слетовима и такмичењима вежбаћа одећа, а за излете, путовања и дружења грађанска одећа са значком. Мушка свечана одора била је од вуне, соколско сиве боје са

²³ За децу и нараштајце су родитељи морали да дају пристанак.

²⁴ Кастаратовић Ристић, Веселинка, *Соколи Југославије, организација и делатност*, каталог изложбе Ко је Соко тај је Југословен, Музеј историје Југославије, Београд, 2016, стр. 15-16.

évnél idősebb tagok voltak.²³ A társasághoz csatlakozni kívánó egyén először kitöltötte a jelentkezési lapot és ideiglenesen (próba) felvételt nyert. Ha lelkiismeretesnek, felelősségteljesnek és a Sokol-ideológia iránt elkötelezettnek bizonyult, hat hónap elteltével tagsági igazolványt és Sokol-jelvényt kapott. Minden tagtól elvárták, hogy huszonhat éves korára aktív sportoló legyen, ami gyakran nem így volt. A tagok *testvérnek* (*fivérnek és nővérnek*) szólították egymást, és a „Zdravo!” („Szer-vusz!”) köszöntéssel üdvözölték egymást.²⁴

1924-ben a Jugoszláv Sokol Szövetség (JSS) elfogadta a Nyilvános Fellépések Rendjét, amely előírja a ruházat típusát és a tagok megjelenését azon alkalmak és tevékenységek szerint, amelyekben részt vettek. Ezeket a szabályokat az akkori állam minden Sokol-társaságának be kellett tartania. A díszszemléken és ünnepi felvonulásokon díszegyenruha, a sleteken és a versenyeken edzőruha, a kirándulásokon, utazásokon és a társasági életben jelvénnel ellátott civil öltözet volt a kötelező. A férfi ünnepi egyenruha selyomszürke gypjából készült, piros inggel. A sapka fekete sajkacsa formájú volt, rajta pedig egy toll ékeskedett, mely legfeljebb 12 cm hosszú lehetett. A női ruházat egy

Слика 19: Гимнастичка секција

Ábra 19: Gimnasztika szakasz

²³ A gyermekek és a serdülők esetében szükség volt a szülői beleegyezésre.

²⁴ Кастаратовић Ристић, Веселинка, *Соколи Југославије, организација и делатност, каталог изложбе Које Соко тај је Југословен*, Музеј историје Југославије, Београд, 2016, 15-16. old.

Слика 20: Предњачки збор
Соколског друштва Стари Бечеј
Ábra 20: Az Óbecsei Sokol Társaság
vezetőségi találkozója

црвеном кошуљом. Капа је била у облику шајкаче у црној боји и на њој се налазило перо висине до 12 цм. Женска одећа састојала се од тегет сукње и беле блузе која је на рубу рукава имала везене народне мотиве и око врата руб од црвене хеклане врпце, док је марама за главу била црвене боје. Соколска одећа није се смела носити у свакодневним приватним приликама, нарочито не у кафани или на свадбама.²⁵

Бечејски соколи су највећи број својих акција усмерили у вези са организовањем спортских такмичења – слетова и јавних наступа. То су биле манифестације теловежбовног рада и експонирања соколске снаге. Уједно су имале и пропагандно – мобилизациони карактер у смислу интересовања за соколски рад и ширење соколске идеје. На њима су чланови имали прилику да се упознају са својим истомишљеницима из других друштава, да се друже и размене искуства. Чланови физкултурне секције Соколског друштва Стари Бечеј учествовали су на многим такмичењима Бачке соколске жупе, слетовима у свим великим градовима краљевине, али и на такмичењима у иностранству. Тако су 1926. године, бечејски Соколи узели учешће на свесловенском слету у Прагу, путујући лађом од Новог Сада до Братиславе, а даље железницом.

Слика 21: Милорад Дорословачки
у соколској униформи 1931. година
Ábra 21: Milorad Doroslovacski sokol
egyenruhában, 1931

²⁵ Исто.

sötétkék szoknyából és egy fehér blúzból állt, amely hímzett népi motívumokat tartalmazott az ujjá szegélyén és egy piros horgolt szalagot a gallérján, miközben a fejkendő piros volt. A sokolok egyenruháját hétköznapi, magánjellegű alkalmakkor nem volt szabad viselni, különösen kocsmában vagy esküvőkön nem.²⁵

Слика 22: Соколски слет у Старом Бечеју 1926. године

Ábra 22: Sokol találkozó Óbecsén 1926-ben

Az óbecsei sokolok tevékenységük nagy részét sportversenyek (sletek és nyilvános fellépések) szervezésére összpontosította. Ezek a rendezvények a testmozgás és a Sokol-mozgalom erejének bemutatását szolgálták. Ugyanakkor propaganda- és mozgósító jellegűek is voltak a sokolok munkája és ideológiája iránt való érdeklődés terjesztése szempontjából. A tagoknak lehetőségük nyílt arra, hogy más társaságokból származó elvtársakkal találkozzanak, társalogjonak és tapasztalatot cseréljenek. Az Óbecsei Sokol Társaság testnevelési tagozatának tagjai a Bácskai Sokol Körzet számos versenyén vetekedtek, a királyság minden nagyobb városában megrendezett állami jellegű sleten, de külföldi versenyeken is részt vettek. Így 1926-ban az óbecsei sokolok részt

²⁵ Szintén.

Велики тренутак локалних сокола наступио је када су 1924. године изабрани да буду домаћини III слета Бачке соколске жупе. Тај догађај је на следећи начин најавио др Милан Поповић, председник Друштва:

Духови ће бити пробни дан за нас Бечејце, тада ћемо делом доказати да ли смо и колико свесни великог значаја соколске идеје. На Духове се овде у нашем гордом Бечеју скупља цвет наше

Слика 23: Разгледница слета Бачке Соколске Жупе

Ábra 23: A Bácskai körzeti Sokol találkozó képeslap

омладине и Бачке жупе, да манифестује своју снагу и моћ; преко 2000 сокола и соколица долазе у наш загрљај да нам на делу докажу велики значај соколске идеје и прибаве нам ретко уживање.²⁶

Ова масовна спортска приредба је испраћена великим одзивом публике и учешћем ратне морнарице из Новог Сада, која је целу маниферстацију и варош осветлила рефлекторима. Управни одбор Бачке соколске жупе поднео је финансијски извештај са овог слета. Приход је био 181 781 динар, а расход 132 879 динара, односно профит манифестације је износио 48 908 динара. На

²⁶ Поповић, Милан, *Соколски слет*, Ново време бр. 20, 18. мај 1924, стр. 2.

vettek a prágai pánszláv összejövetelen, Újvidékről Pozsonyig hajóztak, majd tovább vasúton utaztak.

A helyi sokolok nagy pillanata akkor jött el, amikor 1924-ben a Bácskai Sokol Körzet harmadik sletjének házigazdájává választották őket. Ezt az eseményt dr. Milan Popović, a Társaság elnöke az alábbiak szerint jelentette fel:

„Pünkösöd napja nekünk, becseieknek próbanap lesz majd, amikor is cselekedettel bebizonyítjuk, milyen mértékben vagyunk tudatában a sokoli eszme jelentőségével. Pünkösödkor itt, méltóságteljes Óbecsénkben összegyűlik majd ifjúságunk és a Bácskai Körzet virágszálai, hogy megmutassák erejüket és hatalmukat; több mint 2000 sokol és sokolica repül kebleinkre, hogy cselekedetükkel tanúságot tegyenek a sokoli eszme nagy fontosságáról, és egyben ritka élvezetettel ajándékozzanak meg bennünket.”²⁶

A közönség a tömeges sporteseményt nagyszerűen fogadta, hiszen a rendezvényt az újvidéki haditengerészek kísérték, kik az egész eseményt és a várost reflektorfényekkel világították meg. A Bácskai Sokol Körzet Vezetőbizottsága a sletről pénzügyi jelentést nyújtott be. A bevétel 181.781 dinár volt, a kiadások pedig 132.879 dinárt tettek ki, azaz az eseményen szerzett kereset 48.908 dinárt tett ki. Ugyanezen az ülésen határoztak arról, hogy a jövőben a slet szervezőbizottsága előszámlát nyújt be a körzet vezetőségének, legkésőbb 30 nappal a rendezvény előtt. Továbbá a verseny végét követően 30 napon belül a felszámolóbizottság feladata a²⁷ benyújtott számlák kifizetésének ellenőrzése és jóváhagyása volt, valamint a végelszámolás benyújtása a körzet vezetőbizottságának.

Az Óbecsei Sokol Társaság 1925. szeptember 22-én ünnepelte zászlajának felszentelését. A Bácskai Sokol Körzet összes egyesületének képviselői, valamint az újvidéki, szabadkai, zentai és zombori társaságok képviselői saját zászlóikkal tették ünnepélyesebbé a szertartást. A megtartott próba után a házigazda egyesület lovasosztálya által vezetett felvonuláson a résztvevők, a vendégek és számos polgár a főtér felé vette az irányt, ahol a felszabadító Péter király emlékművénél a társaság zászlaját Jovan Stepanov atya szentelte fel. Ezután a városháza erkélyéről a közönséget a társaság vezetője és a zászló keresztapja, dr.

Слика 24: Значка са слета у Осијеку 1921. године

Ábra 24: Jelvény az 1921-es Osijek-i találkozóról

²⁶ Поповић, Милан, *Соколски слет*, Ново време бр. 20, 18. мај 1924, 2. old.

²⁷ A bizottságot a körzet 3 vezetőségi tagja és annak az egyesületnek a 2 tagjából állt, amely városban a sletet tartották.

Слика 25: Значке са соколских слетова

Ábra 25: Találkozó jelvények

истој седници донета је одлука да убудуће приређивачки одбор слета поднесе предрачун старешинству жупе, најкасније 30 дана пре одржавања истог. Такође, након завршетка такмичења, у року од 30 дана, ликвидациони одбор²⁷ има задатак да провери и одобри исплату поднетих рачуна и поднесе обрачун Управном одбору жупе.

Слика 27: Соколи Старог Бечеја са заставом Друштва

Ábra 27: Óbecsei sokolok a társaság zászlajával

Соколско друштво у Старом Бечеју прославило је 22. септембра 1925. године освећење своје заставе. Представници свих соколских друштава Бачке соколске жупе, као и друштва из Новог Сада, Суботице, Сенте и Сомбора са својим заставама увеличали су свечаност. Након одржане пробе, у поворци на челу са коњиичким одељењем соколског друштва домаћина, учесници, званице и многобројно грађанство упутили су се на главни градски трг, где је код споменика краљу Петру Ослободиоцу, заставу друштва освештао прота Јован Степанов. Затим је са балкона градске куће окупљене поздравио старешина друштва и кум заставе др Милан Поповић, као и др Игњат Павлас, изасланик ЈСС и др Никола Мрвош, заступник Бачке соколске жупе. После подне је у Доњем парку одржана јавна вежба са осам различитих тачака у којима је учествовало око 3000 вежбача. У чланку часописа *Соколски вјес-*

²⁷ Одбор су чинила 3 члана старешинства жупе и 2 члана друштва у чијем месту се одржавао слет.

Milan Popović, valamint dr. Ignjat Pavlas, a JSS küldötte és dr. Nikola Mrvoš, a Bácskai Sokoli Körzet képviselője köszöntötték. Délután az Alsó parkban nyolc különböző műsorszámmal tartottak nyilvános gyakorlatot, amelyen mintegy 3000 tornász vett részt. A *Sokolski vjesnik župe zagrebačke* (A Zágrábi Körzet Sokoljainak Hírnöke) c. lap arról számolt be, hogy a legjobban bemutatott gyakorlatok a zentai Sokol-egyesület érdeme voltak, a tizenketek botokkal végzett gyakorlatai Milan Vukov vezetésével, valamint az óbecsei kilencek gyakorlatai a szorgalmas és fáradhatatlan Dušan Gospođinčki fivér vezetésével.²⁸ Este ünnepi akadémiát tartottak. A zászló 18.000 dinárba került és a szokol-társaság forrásaiból fedezték. A folyóirat cikkében továbbá az olvasható, hogy a zászló egyike a legszebbeknek volt, nemcsak a bácskai körzetben, hanem az egész Sokolstvo-ban.²⁹

Слика 28: Разгледница слета Нараштаја Бачке Соколске Жупе

Ábra 28: Bácskai Ifjúsági Sokol Társaság találkozó képeslapja

Hogy nem volt éppen mindegyik slet, melyet ebben a Tisza menti városban tartottak, ennyire látogatott a polgárok részéről, arról a következő újságcikkből tájékozódhatunk a legjobban:

²⁸ B.N.M, *Sokolsko društvo u Starom Bečeju*, *Sokolski vjesnik župe zagrebačke*, Zagreb, oktobar 1925, 10. szám, 212. old.

²⁹ Szintén

ник жупе загребачке истакнуто је да су најбоље изведене вежбе соколског друштва из Сенте, вежбе дванаесторице са штаповима под вођством Милана Вукова и вежбе деветке бечејског друштва под вођством вредног и неуморног брата Душана Госпођиначког.²⁸ Увече је организована свечана академија. Застава је коштала 18 000 динара, плаћена је из средстава соколског друштва. У чланку часописа даље стоји да је застава била једна од најлепших, не само у Бачкој жупи, него у целом Соколству.²⁹

Да није сваки соколски слет, одржан у граду на Тиси, био толико посећен од стране грађанства, најбоље видимо из следећег новинског чланка:

У недељу 11. јуна о. г. око 4 часа сенћанским возом су дошли браћа соколи и сестре соколице из Мола и Бачког Петровог Села и касније из Турије и Србобрана, а око 6 часова новосадским возом чланови Соколског друштва из Жабља, Чуруга и Бачког Градишта. Одређени чланови за дочек били су на железничкој станици те су их уз пратњу музике допратили у зграду овдашње реалне гимназије где су се мало одморили и доручковали. Око $\frac{1}{2}$ 9 часова сврстани по категоријама уз пратњу соколске и ватрогасне музике све катерије вежбајућих чланова и чланица, спустиле су се на ногометно игралиште спортског клуба „Грађански“ где се вршила генерална проба свих програмских вежби. Пред 11 часова пре подне, а по успешно завршеној проби, сви учесници, њих око 650, који су имали свечано одело поврстали су се и уз учешће момчади са монитора „Вардар“ речне флотиле, те уз музику Соколског друштва из Сомбора и Ватрогасног друштва из Старог Бечеја која је изводила разне маршеве и националистичке песме, кренули у поворци у место да му одају почаст, заставама украшеним улицама: Вилсоновом, Светосавском, Карађорђевићевим тргом, Краља Петра, Бирчаниновом до пред општинску кућу. Са балкона општинске куће, поздравио је соколске госте у име Старог Бечеја, стари и предратни соколац и старешина старобечејског Соколског друштва бр. Др. Милан Поповић, кратком али језгровитом, живом беседом, изневши чињеницу, да се над нашом отаџбином поново муте црни облаци који прете да нам отму, нашу највећу светињу, слободу нашу,

²⁸ B.N.M., *Sokolsko društvo u Starom Bečeju*, Sokolski vjesnik župe zagrebačke, Zagreb, oktobar 1925, br. 10, str. 212.

²⁹ Исто.

„Június 11-én, vasárnap, hajnali 4 óra körül a zentai vonattal megérkeztek a moholi és a péterrévei sokol testvérek, majd később a turiaiak és a szenttamásiak is. 6 óra tájt megérkeztek a Sokol Társaság zsabylai, csúrogi és földvári tagjai is az újvidéki vonattal. A fogadóbizottság egyes tagjai a vasútállomáson voltak, majd zene kíséretével a helyi gimnázium épületébe kalauzolták vendégeiket, ahol egy kicsit megpihentek és megreggeliztek. Fél kilenc körül, kategóriák szerint sorakozva a sokolok, valamint a tűzoltók zenei kíséretével az összes felépő tornász tag leereszkedett a Građanski sportklub futballpályájára, ahol az összes programra tűzött gyakorlat általános próbáját tartották. Délelőtt 11 óra előtt, egy sikeres próbát követően, minden résztvevő (mintegy 650 fő), akik díszegyenruhát viseltek, felsorakoztak a Vardar folyami flottilla csapatával, és a zombori Sokol Társaság és az óbecsei tűzoltók zenekarai kíséretével (különböző indulókat és nemzeti dalokat adtak elő) megkezdték felvonulásukat a zászlókkal díszített utcák mentén (Wilson u., Svetosavska u., Karađorđe tér, Péter király u., Birčanin u.) a tiszteletadás helyére, a városháza elé. A városháza erkélyéről a sokol-vendégsereget az óbecseiek nevében az öreg, háború előtti soko és az Óbecsei Sokol Társaság starešinája, dr. Milan Popović köszöntötte. Rövid, de tömör s élénk beszédet tartott, hangsúlyozván, hogy ismét fekete felhők tornyosulnak hazánk felett, és azzal fenyegetnek, hogy elveszik legnagyobb szentségünket, a szabadságunkat, amelyet a legdrágább árral, legjobb fiaink vérével és életével fizettünk meg. A beszédet nagy érdeklődéssel és helyesléssel hallgatták végig, a felszólalót pedig végezetül sokolszerű köszöntéssel üdvözölték: „Zdravo!” A nemzeti himnusz éneklése után a menet feloszlott. Délután fél négyre volt kitűzve, végül fél ötkor vette kezdetét a slet a futballpályán. A Körzetet egyik vezetője, dr. Veselin Ruškuc képviselte Újvidékről, valamint dr. Milan Popović. A közönség lassan és kis számban gyűlt össze, idáig még egy slet sem volt ilyen gyengén látogatott. A szervezők ezért is halasztották a műsor kezdetét az első pillanattól fogva, abban reménykedvén, hogy a polgárok majdcsak nagyobb számban gyűlnek össze. Este a Central Hotel felső termében sokol-akadémiát és táncházat rendeztek, melyek szintén nem voltak valami látogatottak.”³⁰

A Sokol Társaság munkájáról szóló 1933. évi jelentésben azt találjuk, hogy az az évi Kerületi Sokol Slet, amit a városban tartottak,

³⁰ Хаднађевић, Мита, Одржана соколска академија, Ново Време 25. szám, 1933 június 18., 1-2. old.

коју смо извојевали најскупљом ценом, крвљу и животима наших најбољих синова. Говор је саслушан великим интересовањем и одобравањем те је говорник на крају бурно поздрављен соколским поздравом „Здраво!“ Након инторнирања државне химне, поворка се растурила. После подне у $\frac{1}{2}$ 4 часа заказан је, а почео је у $\frac{1}{2}$ 5 часова на ногометном игралишту слет. Жупу је заступао жупски предњак бр. Веселин Рушкуц из Новог Сада и бр. Милан Поповић. Публика се споро и у малом броју окупљала, у каквом до сада није ни један слет овако слабо посетила. Зато су приређивачи и затезали са почетком, надајући се већем одзиву грађанства. Увече је у горњој сали хотела „Централ“ била приређена соколска академија и играња, такође слабо посећена.³⁰

У Извештају о раду Соколског друштва за 1933. годину налазимо податак да је Окружни соколски слет одржан те године у граду, у техничком погледу успео као ни један до тада, али је у материјалном смислу подбацио преко очекивања.

Крајем маја 1937. године у Старом Бечеју је одржан још један окружни соколски слет. Пре почетка такмичења приређен је дефиле кроз град, у коме је узело учешће 1244 Сокола. Тим свечаним поводом, куће у улицама којима је пролазила поворка биле су окићене заставама, цвећем и ћилимима. Са прозора градске куће поворку је поздравио старешина месног соколског друштва др Душан Вујић. После подне је приређена јавна вежба на којој је наступило 1 055 вежбача свих категорија.

Почетком јуна 1939. године, Стари Бечеј био је домаћин XI жупског слета. Програм овог слета састојао се из поворке, слетске јавне вежбе и академије. У поворци која је ишла одређеном рутом до Градске куће учествовала је соколска коњица у одорама (23), заставници са 26 застава, три друштвена и два нараштајска оркестра и фанfare у одорама (99), изасланства, чланови Управе жупе (32), војска и морнарица (76), старија мушка деца у одорама (164), мушки нараштај у одори (174) и вежбачком оделу (300), чланице у одори (38) и вежбачком оделу (196), чланови у вежбачком оделу (480) и одори (258) и чланови чета (96). Истог дана, у поподневним часовима, реализована је јавна вежба на којој се представило 3600 вежбача свих узраста. Поред Сокола, учешће на овом слету узели су

³⁰ Хаднађев, Мита, *Одржана соколска академија*, Ново Време бр. 25, 18. јун 1933, стр. 1-2.

technikai értelemben sikeresebb volt bármelyik korábbtól, de anyagi értelemben nem teljesítette az elvárásokat.

1937. május végén újabb kerületi sletet tartottak Óbecsén. A verseny kezdete előtt felvonulást szerveztek a városban, amelyen 1244 sokol vett részt. E ünnep alkalmából azokban az utcákban, amelyeken a felvonulás végighaladt, a házakat zászlók, virágok és szőttesek díszítették. A városháza ablakából a helyi Szokol-társaság vezetője, dr. Dušan Vujić üdvözölte a felvonulókat. Délután egy nyilvános gyakorlatra került sor, amelyen az összes kategóriából 1055 tornász vett részt.

Слика 29: Соколски слет у Старом Бечеју 1939. године

Ábra 29: Óbecsei Sokol találkozó 1939-ben

1939 júniusának elején Óbecse adott otthont a XI. kerületi találkozónak. A rendezvény programja egy felvonulásból, nyilvános gyakorlatból és egy ünnepségből állt. A felvonuláson részt vett a *sokoli* lovasság köpenyekben (23 fő), 26 zászlóval vonuló zászlósok, három társadalmi és két ifjúsági zenekar, valamint díszruhás fanfárok (99 fő), küldöttségek, a kerület vezetősége (32 fő), katonák és tengerészek (76 fő), idősebb fiúk díszruhában (164 fő), ifjak díszruhában (174 fő) és sportruhában (300 fő), női tagok díszruhában (38 fő) és sportruhában (196 fő), valamint a gyakorló csoport tagjai (480 fő) és díszruhában (258 fő), továbbá az osztagok tagjai (96 fő). Ugyanezen a napon délután nyilvános gyakorlatot is tartottak, ahol minden korosztályból 3600 gyakorló vett részt. A *Sokol* mozgalmon kívül a találkozón részt vettek

и ученици Гимназије у Старом Бечеју, морнари Речне флотиле Нови Сад, пешадија из Суботице и Ваздухопловна школа из Новог Сада.³¹

Поред спортских активности, које су биле видљиве кроз јавне вежбе и слетове, соколско друштво је организовало академије, игранке и забаве, представе аматерских соколских позоришта, предавања и јавне часове.³² Соколске академије одржаване су по устаљеном распореду другог дана Божића, у свечаној сали хотела Центар. Академију би отворио старишина Друштва³³, који би пригодним говором истакао значај соколске идеје и рада на националном пољу. Након говора, уследо би разноврстан програм. Поред вежби које су изводили све категорије Сокола, програм би се састојао и од музичких тачака гудачке и тамбурашке секције и позоришне представе.³⁴ Није био редак случај да су на академијама учествовали и чланови Занатлијског и Црквеног певачког друштва, Кола српских сестара и припадници Црвеног крста. На предавањима се говорило о соколским начелима и идеологији, али и о штетности алкохола, о лековитом биљу, о очувању здравља и превентивним мерама у борби са туберкулозом, колером, пегавцем и полно преносивим болестима. Друштво је имало плодоносан музички рад у виду певачке секције, гудачког оркестра и тамбурашког збора. Гудаче је предводио брат Богдан Богдановић, док су тамбураши били под вођством брата Славка Суботичког.³⁵ Периодично су одржавали и јав-

Слика 30: Плакат соколског слета

Ábra 30: Sokol találkozó plakát

³¹ Српска православна црквена општина Сенђанска, легат др Милоша Кнежевића, Извештај о раду Соколске жупе Нови Сад за 1939. годину.

³² Соколска села/посела, која су имала едукативни карактер.

³³ Први председник Соколског друшта био је др Милан Поповић, а након његове смрти, ту функцију преузима др Душан Вујић.

³⁴ Спајић, Нестор, *Соколска академија у Старом Бечеју*, Глас Народа бр. 3, 15. јануар 1938, стр. 3.

³⁵ Гудачка секција је бројала углавном 10 чланова, а тамбурашка 15.

az óbecsei Gimnázium diákjai, az Újvidéki Folyami Flotilla hajósai, a szabadkai gyalogság és az Újvidéki Légierő Iskolája.³¹

Слика 31: Сведочанство за учешће на Жупској утакмици

Ábra 31: Körzeti verseny emléklap

A sporttevékenységek mellett, melyeket úgy a nyilvános gyakorlatokon, mint a sleteken meg lehetett tekinteni, a Sokol-társaság akadémiákat, táncokat és vigadalmakat, amatőr Sokol-színházak színdarabjainak bemutatását, előadásokat és nyilvános órákat szervezett.³² A Sokol-akadémiákat karácsony második napján tartották (a meghatározott rend szerint) a Central Hotel dísztermében. Az akadémiát a Társaság vezetője nyitotta meg³³, aki illő beszédében a Sokol-eszme és a nemzeti síkon folyó munka fontosságát hangsúlyozta. A beszéd után változatos program következett. A gyakorlatok mellett, melyeket az összes kategóriát képviselő sokol-sereg mutatott be, a programra a vonós- és tamburazenekarok zenés produkciói, valamint a színházi előadások kerültek fel.³⁴ Nem volt szokatlan, hogy a Kézműves és Egyházi Éneklő Társaság, a Szerb Nővérek Köre és a Vöröskereszt tagjai is részt vettek az akadémiákon. Az előadások a Sokol-mozgalom alapelveiről és ideológiájáról, de az alkohol ártalmasságáról, a gyógynövényről, az egészségmegőrzésről és a tuberkulózis, a kolera, a flekktífusz és a nemi úton terjedő betegségek elleni küzdelem megelőző intézkedéseiről is szóltak. A Társaság eredményes zenei munkásságot is folytatott - volt egy énekkar, egy vonós- és egy tamburazenekar. A vonósokat Bogdan Bogdanović testvér vezette, míg a tamburásokat Slavko Subotički testvér vezényelte.³⁵ Rendszeresen tartottak nyilvános gyakorlatokat is, amelyekből a bevételt jótékony célokra fordították. Emellett a sokolok kiemelkedő mű-

³¹ Српска православна црквена општина Сенђанска, легат др Милоша Кнежевића, Извештај о раду Соколске жупе Нови Сад за 1939. годину.

³² A *Sokol-poselok* (estek/esti összejövetelek) edukációs jellegűek voltak.

³³ A Sokol Társaság első elnöke dr. Milan Popović volt, halála után erre a posztra dr. Dušan Vujčić került.

³⁴ Спајић, Нестор, *Соколска академија у Старом Бечеју*, Глас Народа 3. szám, 1938 január 15., 3. old.

³⁵ A vonós zenekar általában 10 tagot számlált, a tamburás zenekar pedig 15 tagból állt.

не вежбе са којих је приход одлазио у хуманитарне сврхе. Поред тога, соколи уговарају и гостовања еминентних уметника, те 1930. године успевају да у варош на Тиси доведу групу Московског Художественог театра. У листу *Народ* из 1940. године, веома лепо је описано гостовање петровградског Соколског позоришта, које је у башти хотела Империјал одржало програм скечева и монодраме.³⁶

Слика 32: Приредба соколске деце и нараштајаца 1930. године

Ábra 32: Gyermek és ifjúsági szokol bemutató 1930-ban

Припадници соколског друштва су учествовали и у дефилеима одржаваним поводом државних празника и обележавања важних датума. Један од тих дефилеа односио се на прославу рођендана краља Петра II Карађорђевића и најављен је у новинама *Домовина* 1935. године:

У петак 6. септембра о. г. одржаће се и у нашем месту прослава Њ. В. Кр. Петра II. Увече овог дана, тј. у четвртак 5. септембра приредиће се бакљада. Скуп свију установа у дворишту гимназије у 8 часова увече, где ће бити формирана поворка. Сутра дан 6. септембра, биће и црквама благодаренија, а после пред општинском кућом приредиће се манифестација са поздравним говором старешине Соколског друштва др. Милана Поповића, песмом, свирањем, итд. Скреће се пажња месном становништву да тог дана, тј. још 5. септембра искити своје домове са заставама, осветли прозо-

³⁶ Хаднађев, Мита, *Петровградско позориште у нашем месту*, Народ бр. 24, 16. јун 1940, стр. 2.

vészek vendégszerepléseit is megszervezték, így 1930-ban sikerült a Tisza partján fekvő kicsi városba meghívni a Moszkvai Művész Színház prágai társulatát. A Narod című újság 1940-es számában nagyon szépen leírták a szentpétervári Sokol Színház vendégszereplését, amely az Imperial Hotel kertjében humoros kabaré és monodráma formájában valósult meg.³⁶

A Sokol-társaság tagjai is részt vettek a állami ünnepnapokon és a fontos dátumok ünneplésekor tartott díszfelvonulásokon. Az egyik ilyen díszfelvonulás II. Péter király (Petar Karađorđević) születésnapjának ünneplése alkalmából került megrendezésre, és 1935-ben a *Domovina* c. újságban jelentették be:

Слика 33: Сељачка вежба са соколске академије 1923. године

Ábra 33: Falusi gyakorlat a sokol akadémiáról 1923-ból

Szeptember 6-án, pénteken, városunkban is megünnepeljük őfelsége II. Péter király születésnapját. A nap előestéjén, azaz szeptember 5-én, csütörtökön, fáklyás felvonulást tartunk. Az összes intézmény képviselőinek összejövedele a gimnázium udvarán este 8 órakor lesz, ahonnan körmenetet indítunk. Másnap, szeptember 6-án a templomokban hálaadó miséket is tartanak, majd ezt követően a városháza előtt a Sokol Társaság vezetője, dr. Milan Popović, tart köszöntőbeszéd-

³⁶ Хаднађев, Мита, *Петровградско позориште у нашем месту*, Народ 24. szám, 1940 június 16., 2. old.

ре и занатлије се пак моле да излоге својих радњи оставе за време бакљаде отворене, икрасе их сликом Њ. В. Краља, декоришу и јаче осветле, како би ова наша манифестација и прослава имала јачег свога спољнег изгледа.³⁷

Осим ових ангажовања, Соколског друштво је имало и национално – политичку улогу. То се лепо види из следећег натписа: *Старобечејско Соколско друштво приређује у суботу 11-ог овог месеца у осам сати увече у Соколани „Корушки дан“, као сећање на плебисцит 1920. године у Корушкој, која је за Југославију тада изгубљена.*³⁸ Такође, сваког 9. октобра, на датум убиства краља Александра I Карађорђевића, Соколи су одржавали комеморативну седницу у великој сали бившег хотела Централ. Том приликом су одавали пошту и захвалност владару – Ујединитељу. Соколи су учествовали и у свечаним дефилеима одржаним поводом државних празника и обележавања значајних датума из историјске прошлости Јужних Словена. У локалном листу *Глас Народа* најављена је прослава дана Уједињења у Бачком Петровом Селу:

Соколско друштво у Бачком Петровом Селу, остајући и сада при својој лепој традицији, спрема се и ове године, као и раније, да свечано прослави 1. децембар, дан Уједињења троименог народа, дан када су оживотворене петвековне наде. Соколско друштво желећи да овај дан прослави што свечаније и да тиме даде виднога знака своје снаге и своје свести, доказујући тиме не само своју радост што смо дочекали дан Уједињења, већ и своју вољу и снагу да то Уједињење и одржи, спонтано и одушевљено спрема програм. Првог децембра пре подне одржаће се благодарење у свим богомољама. Соколи у одорама и са заставом, корпоративно учествују на благодарењеу у православној цркви. У 11 часова пре подне је свечана седница у соколани. Соколана ће за овај случај бити лепо декорисана. На програму су више рецитација, песме, предавање и свечани говори. Увече је свечана академија у соколани. Академија почиње у 8 часова увече. Улазнице су 12, 8, 5 и 3 динара. Чланови вежбачи под руководством брата Коровљев Рајка марљиво спремају више ванредних тачака за исту. Надамо се да ће наше

Слика 34: Војин Белић
у соколској униформи

Ábra 34: Vojin Belić
sokol egyenruhában

³⁷ Хаднађев, Мита, *Прослава рођендана Њ. В. Краља Петра II*, Домовина бр. 35, 31. август 1935, стр. 2

³⁸ Поповић, Милан, *Корушки дан*, Ново време бр. 41, 12. октобар 1930, стр. 2.

det. Ezután énekes, zenés stb. ünnepség következik. Felhívjuk a helyi lakosság figyelmét, hogy azon a napon, azaz már szeptember 5-én, ott-honaikat zászlókkal kell kidíszíteniük, ablakaikat meg kell világítaniuk, míg a kézműveseket arra kéri, hogy hagyják nyitva üzleteik kirakatait a fáklyás felvonulás alatt, díszítsék őket Őfelsége képével. Díszítsunk és erősebben világítsunk, hogy eseményünk és ünneplésünk hatásosabb külső megjelenéssel bírjon.³⁷

Слика 35: Војин Белић са соколском браћом и сестрама

Ábra 35: Vojin Belić a sokol testvéreivel

E kötelezettségvállalások mellett a Sokol-társaságnak nemzeti- és politikai szerepe is volt. Ez a következő feliratból látszik a leginkább: „Az Óbecsei Sokol Társaság e hónap 11-én, szombaton, este nyolc órakor a **Koruški dan** (Karintiai nap) Sokol-törzshelyen, az 1920-as karintiai népszavazás emlékére, amelyet akkor Jugoszlávia elveszített.”³⁸ Továbbá minden október 9-én, I. Sándor király (Aleksandar Karađorđević) meggyilkolásának napján a sokolok megemlékező ülést tartottak az egykori Central Hotel nagytermében. Ez alkalommal lerótták tiszteletüket, és hálájukat az uralkodónak – az Egyesítőnek. A Sokol-társaság tagjai is részt vettek a állami ünnepnapokon és a

délszlávok történelmi múltjához kötődő fontos dátumok ünneplésekor tartott díszfelvonulásokon. A *Glas Naroda* (A nép szava) helyi újság bejelentette az Egyesítés Napjának megünneplését Péterrévén:

A Péterrévei Sokol Társaság gyönyörű hagyományait megőrizve, idén is, mint korábban, ünnepélyesen készül december 1-jére, a hármass elnevezésű nép egyesülésének napjára, arra a napra, amikor öt évszázadni remény teljesült be. Az egyesület, spontánul és lelkesen dolgozik

³⁷ Хаднађев, Мита, *Прослава рођендана Њ. В. Краља Петра II*, Домовина 35. szám, 1935 augusztus 31., 2. old.

³⁸ Поповић, Милан, *Корушки дан*, Ново време 41. szám, 1930 október 12., 2. old.

родољубиво грађанство присуствовати и својим присуством увеличати ову значајну манифестацију.³⁹

Важно је напоменути како је Соколско друштво у Бачком Петровом Селу, две године раније (1935), осветило и развило заставу соколске чете. Том приликом кум је био генерал Јован Наумовић, командант дивизије у Суботици. У новинама Народ, две године касније (1939), налазимо још један податак о прослави дана Уједињења у Старом Бечеју. Текст чланка гласи:

Прослава 1. децембра о. г. прослављена је у нашем месту достојно. Већ у очи дана чаршија се шаренила од застава. У православној цркви је на сам дан пре подне одржано благодарење. Служило је четири свештеника са ђаконом. Преч. прота Иван Јелчић одржао је говор о значају 1. децембра за уједињење трију народа. Након тога одржана је свечана седница Соколског друштва у сали б. хотела „Централ“. Српско црквено певачко друштво отпевало је Соколски поздрав. Присутне је поздравио и седницу отворио др. Душан Вујић прочитавши посланицу Савеза. Такон тога Српско ратарско певачко друштво отпевало је државну химну. Др. Љуба Поповић говорио је врло лепо о значају дана уједињења, док је једна ђак из гимназије рецитовао пригодну песму „На дан Уједињења“. Затим су соколски завет положили новопримљени чланови. На самом крају, Српско ратарско певачко друштво извело је песму „Ој Словени“. Сала је било лепо декорисана.⁴⁰

Даље, из новинског чланка, сазнајемо како је приликом прославе организована и академија нараштајаца Соколског друштва. Академија је започета државном химном коју је извео мешовити хор. Женска секција демонстрирала је сплет простих вежби, док је Фернбах Тибор, уз пратњу Славке Нотарош, одсвирао на виолини Дворжакову хумореску. Соколска деца су извела народне игре, а Христићеву „Ластавицу“ отпевале су Марија Џигурски и Јелана Ђалина, уз пратњу Дејана Ковачића на клавиру.

Када говоримо о активностима Сокола на територији среза, не можемо да не споменемо и Соколско друштво у Бачком Градишту, под називом Соко Фелдварац. Друштво је основано 31. августа 1919. године, а иницијатори су били Лазар Козарски, Јосиф Лаковић, др Исидор Кнежевић, Веселин Бранков. На оснивачкој скупштини за старешину изабран је Лазар Грујић, за начелника

³⁹ Спајић, Нестор, *Први децембар у Бачком Петровом Селу*, Глас Народа бр. 5, 27. новембар 1937, стр. 2.

⁴⁰ Војновић, Милош, *Прослава 1 децембра*, Народ бр. 49, 10. децембар 1939, стр. 1.

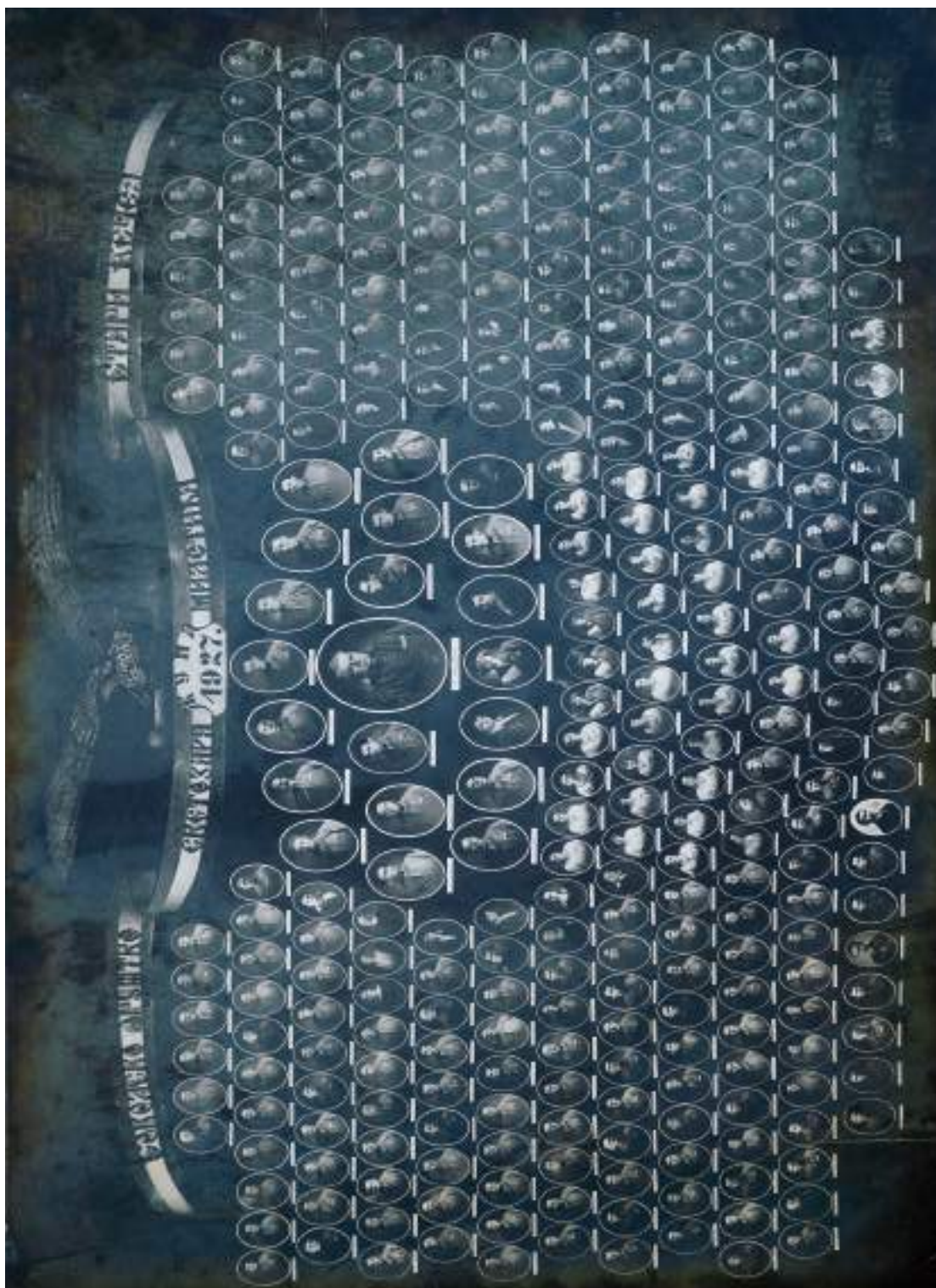
a program elkészítésén, hiszen a lehető legünnepélyesebben kívánja megünnepelni ezt a napot, és ily módon látható jelét kívánja adni erejének és tudatának, így bizonyítva örömét, hogy megértük az Egyesítés napját, de akaratát és erejét is, hogy fenntartsa ezt az Egyesítést. December elsején délelőtt minden istentiszteleti helyen hálaadást tartanak. A sokolok egyenruhában és zászlóval, csoportosan részt vesznek az ortodox templomban tartott hálaadáson. Délelőtt 11 órakor ünnepélyes összejövetelt tartanak a sokolok törzshelyén, a Sokolanában. A Sokolana e alkalomból szépen fel lesz díszítve. A program több szavalatot, dalt, előadást és ünnepi beszédet tartalmaz. Este ünnepi akadémiát tartanak a Sokolanában. Az akadémia este 8 órakor kezdődik. A jegyek ára 12, 8, 5 és 3 dinár. A Korovljev Rajko testvér vezetése alatt álló tornász tagok a jeles nap alkalmából szorgalmasan készülnek, mégózzá több rendkívüli számmal. Reméljük, hogy hazafias polgártársaink is ünnepélyesebbé teszik majd jelenlétükkel ezt a jelentős eseményt.³⁹

Fontos megjegyezni, hogy a péterrévei Sokol-egylet két évvel korábban (1935-ben) kitűzte és megvilágította a Sokol Társaság zászlaját. Ebből az alkalomból a kum (keresztapa) Jovan Naumović tábornok, a szabadkai hadosztály parancsnoka volt. A Narod újságban két évvel később (1939-ben) újabb információt találunk az egyesítés napjának megünnepléséről Óbecsén. A cikk szövege a következő:

„Az ez évi december 1-i ünnepet méltósággal ünnepeltük meg városunkban. Már a jeles napot megelőzően is zászlóktól volt színes a központ. Az ünnep napján délelőtt hálaadást tartottak az ortodox templomban. Négy pap misézett a diakónussal. Ivan Jelčić tiszteletes beszédet mondott december 1-je fontosságáról, s a három nemzet egyesülése szempontjából. Ezt követően a Sokol Társaság ünnepélyes ülést tartott a Central Hotel termében. A Szerb Egyházi Éneklő Társaság elénekelte a Sokol-üdvözetet. A résztvevőket dr. Dušan Vujić köszöntötte, majd az összejövetelt a Szövetség levelének elolvasával nyitotta meg. Ezt követően a Szerb Földműves Éneklő Társaság elénekelte a nemzeti himnuszot. Dr. Ljuba Popović nagyon szépen beszélt az egyesítés napjának fontosságáról, míg egy gimnazista az alkalomhoz illő *Az egyesülés napján* című megemlékező verset szavalta el. Ezután az újonnan felvett tagok letették sokoli esküjüket. A legvégén a Szerb Földműves Éneklő Társaság előadta az *Oj Sloveni* című dalt. A terem szépen fel volt díszítve.”⁴⁰

³⁹ Спајић, Нестор, *Први децембар у Бачком Петровом Селу*, Глас Народа 5. szám, 1937 november 27., 2. old.

⁴⁰ Војновић, Милош, *Прослава 1 децембра*, Народ 49. szám, 1939 december 10., 1. old.

Слика 36: Управа и чланство Соколског друштва Стари Бечеј 1927. године

Ábra 36: Az Óbecsei Sokol Társaság vezetősége és tagjai, 1927

Слика 37: Мушка соколска капа

Ábra 37: Férfi sokol sapka

Слика 39: Мушки соколски појас

Ábra 39: Férfi sokol sapka

Слика 38: Предњачка труба

Ábra 38: Elsődleges csapat

Лазар Козарски, Марко Марјански за секретара, Урош Ердељан за благајника, др Исидор Кнежевић лекар, Јосиф Лакович саветник и Веселин Бранков помоћник начелника. Кратко време користили су магазин земљорадника Илије Стејића као вежбаоницу да би касније прешли у малу, а потом и велику салу Општине.

Соколи Бачког Градишта су 27. августа 1922. године одржали јавну вежбу у којој су учешће узела и соколска друштва из Бечеја и Чуруга. После изведеног програма покренута је иницијатива да се соколском друштву да земљиште на сталну употребу. Општина је изашла у сусрет овом предлогу и на седници од 7. јула 1923. године донела одлуку да се парцела од 600 квх. огради за потребе друштва.⁴¹ Следеће године политичка општина издвојила је 2000 динара за поправку вежбаонице, како би се неометано наставила делатност чланова. У реновираној сали општине Соколи су вежбали до 1926. године када је стигла забрана коришћења. Општинска власт им је доделила напуштену шталу у дворишту. Уз велике напоре чланови друштва су извршили потребне поправке и наставили са вежбање.

Соколско друштво је 1939. године добило свечану заставу. Приликом освећења заставе приређена је величанствена церемонија под командом старешине Хранислава Поповића.

Соколско друштво у Бачком Градишту имало је неколико веома успешних вежбача, попут Стевана Поповића - Шеве, Стојана Козарског, Паје Плачкова, Крсте Цветићанина и Нове Крачунова. Као и у другим деловима Краљевине Југославије, са окупацијом 1941. године, престаје свака активност Сокола и у Бачком Градишту.

Главне правце делатности удружења најбоље осликавају извештаји са њихових годишњих скупштина. Следећи навод се односи на рад Друштва током 1928. године:

Соколско друштво је учествовало на свим народним и државним свечаностима и утакмицама у Молу, Ади, Чуругу, Новом Саду и Скопљу. Осим тога, „Соко“ је сакупио за гладне у пасивним крајевима 12 605 динара, и послао у Мостар. Други дан Божића је приредио уобичајну Соколску академију која је у сваком погледу сјајно успела. Друштво има секције певачку и коњичку, а у осни-

Слика 40:
Бучица за нараштајце
Ábra 40: Ifjúsági játék

Слика 41: Бацачка кугла
Ábra 41: Dobó golyó

⁴¹ ИАС ОАГ Бечеј, Ф - 275 Општина бачкоградиштанска Бачко Градиште, *Записници*, стр. 200.

Továbbá az újságcikkből azt is megtudjuk hogy az ünnepség során megszervezték a Sokol-társaság ifjúságának akadémiáját is. Az akadémia a nemzeti himnusszal kezdődött, melyet egy vegyeskar adott elő. A női szekció egyszerű gyakorlatokat mutatott be, míg Fernbach Tibor Slavka Notaroš kíséretében Dvořák Humoreszk c. művét adta elő hegedűn. A Sokol-gyerekek néptáncoltak, Hristić *Lastavica* című dalát Marija Džigurski és Jelana Đalinac énekelték el, Dejan Kovačić pedig zongorán kísérte őket.

A bácsföldvári *Sokol* társaság 1919. augusztus 31-én alakult meg *Soko Feldvarac* néven. Ennek az indítványozói Lazar Kozarski, Josif Laković, Dr. Isidor Knežević és Veselin Brankov voltak. A megalapító közgyűlésen Lazar Grujić lett kinevezve mint rangidős vezér, Lazar Kozarski pedig mint főnök, továbbá Marko Marjanski lett a titkár, Uros Erdeljan pénztáros, Dr. Isidor Knezevic orvos, Josif Lakovic tanácsadó és végül pedig Veselin Brankov a vezető helyettese. Kezdetben Ilija Stejić földműves raktárban tartották az edzéseket, majd később átköltöztek az önkormányzat kisebb, majd nagyobb termébe.

1922. augusztus 27-én a földvári *Sokol* nyilvános gyakorlatot tartott, ahol részt vettek a becsei és a csúrogi *Sokol* társaságok is. A program után kezdeményezték, hogy a Sokol Társaság szántóföldet kapjon állandó használatra. Az önkormányzat pozitív választ adott a javaslatra, és 1923. július 7-én döntést hozott, amivel egy 600 hektáros parcellát jelölt meg a társaság használatára.⁴¹ A következő évben az önkormányzat 2000 dinárt biztosított az edzőterem felújítására, hogy a tagok zavartalanul folytathassák a tevékenységüket. A felújított teremben a Sokol tagjai 1926-ig edzettek, amikor a használatát megtiltották. Az önkormányzat egy elhagyatott istállót adott nekik a hátsó udvaron, amit a társaság tagjai komoly erőfeszítésekkel felújítottak, és folytatták az edzéseket.

A társaság 1939-ben ünnepi zászlót kapott. A zászlót egy nagyszabású ceremónián avatták fel amit a rangidős vezér Hranislav Popović vezényelt le. A földvári *Sokol* társaság néhány nagyon sikeres taggal rendelkezett, mint például Stevan Popović - Ševa, Stojan Kozarski, Paja Plačkov, Krsta Svetićanin és Nova Kračunov. Ahogyan a Jugszláv Királyság többi részén is az 1941-es

Слика 42:
Бучица за одрасле чланове
Ábra 42:
Felnőtteknek szóló játék

⁴¹ ИАС ОАГ Бечеј, Ф - 275 Општина бачкоградиштанска Бачко Градиште, Записници, стр. 200.

вању је и соколска књижница. Друштво броји 517 чланова, за 38 више него у 1927. години.⁴²

Старобечејски Соколи су за своје чланове организовали и летовање у Боки Которској, у Бијелој. Такође, од 1935. године, чланови друштва су сваке јесени, у организацији Соколске жупе Нови Сад, одлазили на Оплепац како би се поклонили сенима блаженопочившег краља Александра I Карађорђевића. Друштво је у свом саставу имало и хазену коју су тренирале чланице, а од 1924. године и соколску коњицу, коју су чинили млађи ратари из града и околних места.

Колики је утицај Соколско друштво имало на културни и просветни живот локалне заједнице најбоље говори податак да је Видовданско удружење 1940. године послало захтев управи друштва да у Новом Селу оснује соколску чету. Као разлог за оснивање чете наводе чињеницу да у овом делу Бечеја не постоји ниједна омладинска организација, а да је број младих људи велики. У захтеву се даље образлаже како би вежбе лети могле да се изводе у слободном простору, у дворишту постојеће школе или на тргу Престононаследника. Зими би пак делатност Сокола могла да се одвија у школској дворани, али истичу да је потребно да се изгради једна просторија за школску кухињу, која би служила као соколана и књижница.⁴³

Из до сада изнетих чињеница јасно се види да је делатност Соколског друштва из Старог Бечеја у периоду између два светска рата била стриктно на линији званичне државне политике – развијања интегралног југословенства, оданости владарском дому Карађорђевића и свесловенској идеји.

Слика 42: Секција хазене

Ábra 43: Cseh-kézilabda szakasz

⁴² Госпођиначки, Душан, *Соколска академија*, Ново време бр. 4, 27. јануар 1929, стр. 1-2.

⁴³ Војновић, Милош, *Оснивање Соколске чете у Новом Селу*, Народ бр. 18, 5. мај 1940, стр. 3.

megszállást követően a *Sokol* társaság minden tevékenységét felfüggeszti Bácsföldváron.

Az egyesület tevékenységének fő irányait legjobban az évi közgyűlések jelentései szemléltetik. Az alábbi idézet a Társaság 1928. évi munkájára vonatkozik:

„A Sokol Társaság részt vett minden nemzeti és állami ünnepségen és mérkőzésen Moholon, Adán, Csúrogon, Újvidéken és Szkopjében. Ezenkívül a sokolok 12.605 dinárt gyűjtöttek össze a passzív régiók éhezői számára, és Mosztárba küldték. Karácsony második napján megrendezésre került a szokásos Sokol-akadémia, amely minden szempontból nagy sikert aratott. A Társaságnak vannak ének- és lovas tagozatai is, de a szokol-könyvtár létrehozása is folyamatban van. A Társaságnak 517 tagot számlál, 38-cal többet, mint 1927-ben.”⁴²

Az óbecsei sokolok a tagoknak nyári vakációzást is szerveztek a Kotori-öbölben, Bijélában. Emellett 1935 óta a társaság tagjai minden ősszel az újvidéki körzet szervezésében Oplenacba mentek, hogy lerójják tiszteletüket a néhai I. Sándor király, Aleksandar Karađorđević nyughelye előtt. A társaságnak volt egy női részlege is, és 1924 óta Sokol-lovassága is, amely a város és a környező falvak fiatalabb gazdáiból állt.

A Sokol Társaság hatását a helyi közösség kulturális és oktatási életére leginkább az szemlélteti, hogy 1940-ben a Vidovdan Egyesület kérelmet küldött a társaság vezetőségének, hogy hozzanak létre egy sokol-részleget Újfaluban. Arra hivatkoztak, hogy Óbecsének ezen a részén nem működtek ifjúsági szervezetek, a fiatalok száma viszont nagy volt. A kérelem kifejti továbbá, hogy a gyakorlatokat nyáron szabad térben, a meglévő iskola udvarán vagy a Trónörökös téren tarthatják. Télen azonban a sokolok tevékenysége az iskola csarnokába költözhetne, de rámutatnak arra, hogy szükség van egy helyiség építésére az iskolai konyha számára, amely Sokol-törzshelyként és könyvtárként is szolgálna.⁴³

Az eddig bemutatott tényekből egyértelműen látszik, hogy az Óbecsei Sokol Társaság tevékenysége a két világháború közötti időszakban szigorúan a hivatalos állami politika vonalán volt – az integrált jugoszlávizmus fejlesztése, a Karađorđević uralkodóházhoz való hűség és a pánszláv ötlet vezérelte őket.

⁴² Госпођиначки, Душан, *Соколска академија*, Ново време 4 szám, 1929 január 27., 1-2. old.

⁴³ Војновић, Милош, *Оснивање Соколске чете у Новом Селу*, Народ 18. szám, 1940 május 5., 3. old.

Милан Поповић и Димитрије Хаднађев

Соколско друштво представља најмасовније и најорганизованије културно и национално удружење Бечеја у међуратном периоду. На његовом челу се у том периоду налазе два најистакнутија културна прегаоца, др Милан Поповић, као председник, и Димитрије Хаднађев, као секретар друштва.

Др Милан Поповић је био оснивач и председник већине српских културних удружења која су егзистирала у Старом Бечеју у периоду између два светска рата. Неколико деценија је обављао дужност среског санитетског референта. Рођен је у Ади (некадашњем Острову) 13. августа 1863. године, од оца Косте и мајке Марије, рођене Стефановић из Старог Бечеја. Основну школу завршио је у Ади, а Српску гимназију у Новом Саду где је матурирао 1882. године. Студије медицине завршава у Будимпешти као питомац Текелијанума. Осим као одличан студент, истицао се и у гимнастици. Године 1892. изабран је за лекара у Старом Бечеју, где је неуморно радио све до смрти.⁴⁴

Популарни „народни доктор“ је пуне четири деценије радио у свим националним установама српског народа. Био је дуго година председник Српске православне црквене општине и у том својству је одржао говор добродошлице ослободиоцима 1918.

⁴⁴ Карапанџић, Немања и др., *нав. дело*, стр. 208.

Milan Popović és Dimitrije Hadnađev

Az Óbecsei Sokol Társaság a város legnépszerűbb és legszervezettebb kulturális- és nemzeti egyesülete volt a két világháború közötti időszakban. Ebben az időszakban a kulturális porond két legjelentősebb szereplője dr. Milan Popović elnök és Dimitrije Hadnađev, a társaság titkára voltak.

Dr. Milan Popović volt a két világháború közötti időszakban létező legtöbb szerb kulturális egyesület alapítója és elnöke. Több évtizeden át látta el tisztiorvosi feladatait. Adán (a valamikori Osztrován) született 1863. augusztus 13-án, Kosta és az óbecsei születésű Marija (lánykori nevén Stefanović) gyermekeként. Az általános iskolát Adán végezte el, Újvidéken pedig a Szerb Gimnáziumot, ahol 1882-ben érettségizett. Orvosi tanulmányait Budapesten, a Tekeliánum kadétjaként folytatta. Amellett, hogy kitűnő tanuló volt, tornászként is jeleskedett. 1892-ben Óbecsén nevezték ki orvosnak, ahol haláláig fáradhatatlanul dolgozott.⁴⁴

A népszerű „népi orvos” négy évtizeden át dolgozott a szerb nép minden nemzeti intézményében. Sok éven át volt a szerb ortodox egyházközség elnöke, és erről a posztról köszöntötte 1918-ban a felszabadítókat. Ezt követően a Szerb Egyházi Éneklő Társaság elnöke,

⁴⁴ Карапанџић, Немања и др., *нав. дело*, 208. old.

године, затим председник Српског црквеног певачког друштва, члан управе Бачко – Потиске кредитне банке. Истицао се и као културно-национални прегалац, те је 1911. године био један од оснивача соколског друштва, чији старешина ће остати до краја живота. Пуну деценију је обављао дужност председника Месног одбора Народне одбране, био је дугогодишњи члан општинског Представништва и председник Школског одбора. Оснивач је школске поликлинике, а био је и председник Грађанске касине и Одбора за Српско народно позориште. Његове заслуге су биле цењене и ван граница општине Старог Бечеја, те је изабран за члана управе Соколске жупе Нови Сад и Управног одбора бановинског Црвеног крста.⁴⁵

Неуморни доктор је, први после ослобођења Старог Бечеја 1918. године схватио значај штампе за развој националне свести и културе локалних Срба. У том циљу он покреће иницијативу за издавање новина на српском језику. Убрзо почиње да излази *Ново време*, први локални лист штампан после Великог рата, у тиражу од око 500 примерака. Дужност уредника тих новина др Милан Поповић ће обављати до краја живота, у периоду од 1919. до 1935. године.

Поред свих важних задужења која је имао у многобројним удружењима српског народа у граду, др Поповић се бавио и писањем стручних расправа и држањем многобројних предавања (поучних села). Био је прави „патријарх“ свих културних радника у Старом Бечеју преко четири деценије. За свој предани рад на народном просвећивању одликован је орденом Светог Саве четвртог степена. Године 1920. у Новом Саду изашла је књига др Милана Поповића *Зашто умиру наша деца?*, у издању Књижнице државне школе за народно просвећивање.⁴⁶ Поменути књижница објавила је још две књиге др Поповића – *Пиће и пијанство (Алкохол и алкохолизам)* и *Велике богиње*. Поред тога, у листу „Ново време“ сваке године је штампан његов подробан извештај *О здравственим приликама у срезу Старобечејском*. Милан Поповић био је ожењен Анком, са којом је имао две ћерке, Милену удату Станковић и млађу кћер Софију. Преминуо је петог децембра 1935. године и сахрањен уз велике почести у близини капеле Софије Дражић.

Слика 44: Милан Поповић

Ѕбра 44: Milan Popović

⁴⁵ Хаднађев, Мита, *Милан Поповић*, Домовина бр. 49, 7. децембар 1935, стр. 1.

⁴⁶ Пал, Шандор, *Бечејска библиографија*, свеска 1 (1805-1944), стр. 141.

majd a Bácskai-Potiszzei Hitelbank vezetőségének tagja volt. Kulturális- és nemzeti vezetőként is kitűnt, így lett 1911-ben a Sokol Társaság egyik alapítója is, s az egyesület vezetője maradt élete végéig. Egy teljes évtizeden át a Honvédelmi Minisztérium Helyi Bizottságának elnöke volt, hosszú ideig az Községi képviselő testület elnökségének tagja és az iskolaszék elnöke volt. Az iskolai poliklinika alapítója, valamint a Polgári Kaszinó és a Szerb Nemzeti Színház Bizottságának elnöke. Érdemeit Óbecse határain kívül is elismerték, az újvidéki Sokol-körzet és a Bánsági Vöröskereszt igazgatótanácsának tagjává is választották.⁴⁵

A fáradhatatlan doktor volt az első, aki Óbecse 1918-as felszabadítása után felismerte a sajtó fontosságát a helyi szerbek nemzeti tudatának és kultúrájának fejlesztésében. Ennek érdekében kezdeményezi egy szerb nyelvű újság indítását. Hamarosan megjelent a *Novo Vreme*, az első helyi újság, amelyet az első világháború után nyomtatnak, körülbelül 500 példányban. Dr. Milan Popović az újság szerkesztője lesz élete végéig, az 1919 és 1935 közötti periódusban.

Dr. Popović a városban élő szerb nép számos egyesületében betöltött fontos feladatai mellett szakmai cikkeket is írt, és számos előadást tartott (a környező falvakban is oktatott). Óbecsén több mint négy évtizeden át ő volt az összes kulturális munkás igazi „pátriárkája”. A

Слика 45: Локални лист "Ново Време" 1919 - 1935

Ábra 45: Helyi lap "Novo Vreme" 1919-1935

⁴⁵ Хаднађевић, Мита, Милан Поповић, Домовина 49. szám, 1935 december 7., 1. old.

Димитрије Хаднађев је други културни радник без чијег се доприноса не може замислити делатност већине српских културно - националних удружења у Старом Бечеју између два светска рата. Рођен је у Старом Бечеју 3/16. децембра 1882. године у земљорадничкој породици, од оца Милутина и мајке Пелагије, рођене Стакић.⁴⁷ Овај просветни радник – учитељ, истакао се још новембра 1918. године када се налазио на дужности секретара Српског народног одбора, тела које је изабрано да заступа српске националне интересе после капитулације Аустроугарске. Заједно са др Миланом Поповићем, био је један од оснивача Српског сокола у граду, национално-спортске организације забрањене од тадашњих власти непосредно пред избијање Великог рата. У периоду између два рата Димитрије Хаднађев се ангажује на многим пољима културног, верског, просветног и спортског живота српског народа у Старом Бечеју. Био је једна од најзаслужнијих личности што је град добио Гимназију (1925). Још септембра 1923. године Општинско представништво је продало 107 јутара земље и убрзо је отпочело зидање гимназијске зграде. Мита Хаднађев је одиграо пресудну улогу и у продаји тзв. Чокићевог плаца, који је Црквена општина уступила за суму од 100 000 динара у сврху градње средње школе. Тадашњи председник општине, Сава Живковић Бајин, и Димитрије Хаднађев, срески школски надзорник и члан Школског одбора, највише су допринели да Стари Бечеј постане средњошколски центар.

Мита Хаднађев је годинама вршио и дужност председника Ватрогасне жупе из Старог Бечеја. Био је ангажован и као хоровођа Српског ратарског певачког друштва (основано 1908. и реорганизовано 1927. године). Годинама је важио за једног од најагилнијих одборника у општини, а био је и члан Одбора за подизање споменика краљу Петру I Карађорђевићу (1924). Деценијама је био на дужности секретара Соколског друштва из Старог Бечеја, које највише његовом заслугом 1931. године добија свој привремени смештај. Деценију касније руководи радовима на изградњи Соколског дома, када са омладинцима овог национално-спортског удружења откопава темеље другог храма рођења Јована Претече и оставља драгоцене податке о његовим димензијама и материјалу од кога је грађен.

⁴⁷ ИА Сента ОАГ Бечеј, Ф:550, *Српска православна црквена општина Стари Бечеј*, ИБ - 13. Матична књига крштених 1877-1882. године, стр. 512.

nemzeti felvilágosodással kapcsolatos elkötelezett munkájáért megkapta a Szent Száva Érdemrend negyedik fokozatát. 1920-ban Újvidéken megjelent Dr. Milan Popović *Miért halnak meg gyermekeink?* című könyve, amelyet az Állami Nemzeti Oktatási Iskola Könyvtára adott ki.⁴⁶ A kiadó dr. Popović további két könyvét adta ki – *Ivás és részegség (Alkohol és alkoholizmus)* és *Fekete himlő*. Emellett az óbecsei kerületi egészségügyi feltételekről szóló részletes jelentését minden évben a *Novo Vreme* napilapban tették közzé. Milan Popović felesége Anka volt, akitől két lánya született: Milena (később Stanković) és egy fiatalabb leány, Sofija. 1935. december 5-én halt meg, és nagy tiszteletadással temették el Sofija Dražić kápolnája közelében.

Слика 46: Димитрије Хаднађевић
Ábra 46: Dimitrije Hadnadjev

Dimitrije Hadnađev a másik kulturális munkás, kinek hozzájárulása nélkül nem lehetne elképzelni a legtöbb szerb kulturális- és nemzeti egyesület tevékenységét a két világháború között Óbecsén. 1882. december 3/16-án született Óbecsén egy földművesi családban, apja Milutin, anyja pedig Pelagija (született Stakić) volt.⁴⁷ Ez a tanügyi munkás-tanító 1918 novemberében, az Osztrák-Magyar Monarchia kapitulációja után a szerb nemzeti érdekek képviselőjére megválasztott Szerb Nemzeti Bizottság titkára volt. Dr. Milan Popović-tyal együtt ő volt az egyik alapítója a Szerb Sokolnak a városban - annak a nemzeti sportszervezetnek, amelyet az akkori hatóságok közvetlenül az első világháború kitörése előtt betiltottak. A két háború közötti időszakban Dimitrije Hadnađev Óbecsén a szerb nép kulturális-, vallási-, oktatási- és sportéletének számos területén tevékenykedett. Ő volt egyike azoknak, akiknek személyes érdeme volt az, hogy a város 1925-ben gimnáziumot kapott. A községi képviselőtestület már 1923 szeptemberében eladott 107 hold földterületet, és hamarosan megkezdődött a gimnázium épületének építése. Mita Hadnađev az úgynevezett Čokić-telek eladásában szintén kulcsszerepet játszott. A területet az egyházi önkormányzat 100.000 dinár fejében átengedte nekik a középiskola megépítése céljából. A községi önkormányzat akkori elnöke, Sava Živković Bajin, valamint Dimitrije Hadnađev körzeti iskolai felügyelő és

⁴⁶ Пал, Шандор, *Бечејска библиографија*, свеска 1 (1805-1944), 141. old.

⁴⁷ ИА Сента ОАГ Бечеј, Ф:550, *Српска православна црквена општина Стари Бечеј*, ИБ - 13. Матична књига крштених 1877-1882. године, 512. old.

Димитрије Хаднађев обављао је и дужност секретара Месног одбора Народне одбране (председник тог удружења био је др Милан Поповић), секретара Српске православне црквене општине, старешине извидника из Старог Бечеја, а ангажован је и као члан Акционарског друштва за изградњу купатила на Тиси. Писао је и већину уводних текстова за лист *Ново време*, а био је власник и уредник листа *Народ* (1938-1941).

Мита Хаднађев је аутор и два школска уџбеника, *Физика за ученике општих занатских школа II и III разред* (Штампарија Владимира Радосављевића 1929) и *Хигијена за ученике занатских школа* (Штампарија Јована Лукса 1929).⁴⁸ Написао је и књигу *Српска читаоница у Старом Бечеју од 1862. до 1932. године* (Штампарија Вл. Радосављевића, Стари Бечеј 1932.).⁴⁹ Димитрије Хаднађев био је ожењен Анђелијом, са којом је имао сина Предрага, страдалог за време Другог светског рата (1942). Овај заслужни културно-национални радник и родољуб преминуо је седмог фебруара 1965. године у Бечеју.

Слика 47:
Локални Лист "Народ" 1935 - 1941

Ábra 47:
Helyi lap "Narod" 1935 - 1941

⁴⁸ Пал, Шандор, *нав. дело*, стр. 156.

⁴⁹ Исто, стр. 165.

az iskolaszék tagja járultak hozzá leginkább ahhoz, hogy Óbecse középiskolai központtá váljon.

Mita Hadnađev évekig az óbecsei tűzoltó körzet elnöke is volt. Az 1908-ban alapított és 1927-ben újjászervezett Szerb Földműves Éneklő Társaság kórusvezetőjeként is tevékenykedett. Évekig az önkormányzat egyik leglendületesebb tanácsosának tartották, és tagja volt az I. Péter király tiszteletére épülő emlékmű építési bizottságának is (1924-ben). Évtizedeken át az Óbecsei Sokol Társaság titkárának munkakörét látta el, az egylet neki köszönhetően kapta meg ideiglenes törzshelyét 1931-ben. Egy évtizeddel később a *Sokolski dom* építésének munkáit irányítja, amikor jómaga és ennek az országos sportegyesületnek a fiataljai kiássák Keresztelő Szent János születése második templomának alapjait, és értékes információkat jegyeznek fel méreteiről és az anyagról, amelyből épült.

Dimitrije Hadnađev a Nemzetvédelmi Helyi Bizottság titkára is volt (ennek az egyesületnek az elnöke dr. Milan Popović volt), továbbá a Szerb Ortodox Egyházi Községének titkára, az óbecsei felderítők vezetője, és egy részvénytársaság tagjaként is tevékenykedett a Tisza menti fürdő építésékor. A *Novo vreme* legtöbb bevezető cikkét is ő írta, és a *Narod c.* újság tulajdonosa és szerkesztője volt 1938 és 1941 között.

Mita Hadnađev két iskolai tankönyv szerzője is volt, *Fizika az általános kézműves iskolák 2. és 3. osztálya számára* (Vladimir Radosavljević nyomdája, 1929)⁴⁸ és *Higiénia a kézműves iskolák számára* (Luksz János nyomdája, 1929). [Пал, Шандор, нав. дело, 156. old] 1862 és 1932 között megírta a *Szerb Olvasószoba Óbecsén* című könyvet (VI. Radosavljević nyomdája, Óbecse, 1932).⁴⁹ Dimitrije Hadnađev Anđeliját vette feleségül, kivel egy fia volt, Predrag, aki a második világháborúban vesztette életét 1942-ben. A kultúra és a nemzet népszámosa, és nagyra becsült hazafi 1965. február 7-én hunyt el Óbecsén.

⁴⁸ Пал, Шандор, нав. дело, 156. old

⁴⁹ Szintén, 165. old.

Градња Соколског дома

Осим што су допринели очувању националног идентитета и развоју модерног спорта, Соколи су иза себе оставили велики број мултифункционалних и спортских грађевина, попут соколских домова и стадиона. Сваки соколски дом имао је гимнастичку салу са позорницом и галеријом, па је просторија служила и за пројекције филмова, позоришне представе, концерте, предавања и игранке. Соколски домови типолошки припадају групацији мултифункционалних места окупљања, који су своју експанзију доживели управо између два светска рата. На територији Краљевине СХС/Југославије подигнуто је око 270 соколских домова и већина њих која је до данас сачувана и даље служе као спортски центри, биоскопи, позоришта или културни центри.⁵⁰ Изградња соколског дома тицала се читавог места или кварта. Грађанство је активно учествовало у реализацији пројекта путем донација, организовањем догађаја за прикупљање новца или помагањем при грађевинским радовима. Ангажовање народа показује да су соколски домови представљали значајан искорак у друштвеном животу Краљевине Југославије. Соколски домови су у мањим местима најчешће били први и једини центри који су нудили културни садржај или пак различите видове едукације. Већина соколских домова поседовала је

⁵⁰ Путник, Владана, *Архитектура соколских домова у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца и Краљевини Југославији*, Београд, 2015, стр. 12.

A Sokol Otthon építése

Amellett, hogy hozzájárultak a nemzeti identitás megőrzéséhez és a modern sport fejlődéséhez, a sokolok számos multifunkcionális és sportépületet hagytak hátra, mint például a Sokol-otthonok és a stadionok. Minden Sokol-otthonnak volt egy színpaddal és galériával ellátott tornaterme, így a termet filmvetítésekre, színházi előadásokra, koncertekre, előadásokra és táncokra is használták. A Sokol-otthonok jellegzetességeik alapján a multifunkcionális találkozóhelyek csoportjába tartoznak, amelyek pontosan a két világháború között kezdtek elterjedni. Az SzHSZ/Jugoszláv Királyság területén mintegy 270 Sokol-otthon épült, amelyek nagy része mind a mai napig sportközpontként, moziként, színházként vagy kulturális központként szolgál.⁵⁰ Egy Sokol-otthon építése az egész helységet vagy negyedét érintette. A polgárok aktívan részt vettek a projekt megvalósításában adományaikkal, pénzgyűjtő rendezvények szervezésével vagy az építési munkákban való segédkezéssel. Az emberek elkötelezettsége azt mutatja, hogy a Sokol-otthonok jelentős előrelépést jelentettek a Jugoszláv Királyság társadalmi életében. A kisebb településeken a Sokol-otthonok voltak leggyakrabban az első és egyetlen olyan központok, melyek a helyieknek kulturális tartalmat vagy éppen valamiféle edukációs lehetőséget kínáltak. A legtöbb Sokol-otthonnak volt könyvtára, néhányukban pe-

⁵⁰ Путник, Владана, *Архитектура соколских домова у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца и Краљевини Југославији*, Белград, 2015, 12. old

библиотеку, а у неким су биле смештене амбуланте или народна купатила.⁵¹ Забележено је да су соколска друштва по мањим местима организовала изградњу чесми, мостова, као и да су садили воћњаке и паркове.

Велики број соколских домова на територији Краљевине Југославије може се сврстати међу архитектонски изузетно вредна остварења. Иако није постојао један званични стил за градњу соколских домова, национални стил, академизам и модернизам били су у највећој мери заступљени. Национални стил био је најадекватнији за истицање националног континуитета и традиције. У првој фази изградње соколана и соколских домова (1918 - 1929) овај стил је у различитим варијацијама био доминантан. Академизам је био заступљенији на територији некадашње Аустроугарске, нарочито у Војводини.⁵² Грађевине пројектоване у духу академизма најчешће нису имале национална обележја, иако су на неким примерима били присутни одређени елементи соколске иконографије. Модерна архитектура се након доминације националног стила врло брзо јавила у соколској архитектури. Њен концепт одражавао је савремено либерално друштво, што се уклапало у филозофију соколског покрета.

Избор стила био је веома значајан у већим градовима и често је био наглашен у конкурс за пројекат. Са друге стране, мали градови најчешће су добијали бесплатан пројекат неког од архитеката који су били активни у Савезу Сокола Краљевине Југославије. Тада питање стила није било од суштинског значаја за друштво, јер је најважније било добити кров над главом и решити финансијске проблеме који су пратили изградњу већине соколских домова.

Идеја о подизању соколског дома у Старом Бечеју јавила се одмах након завршетка Великог рата, односно од обнављања рада Соколског друштва. Као привремено решење, Соколи су добили просторије бивше касарне, за обављање својих активности. Чланови су били подељени у категорије, тако да је свака група могла да вежба неометано једна од друге. У извештајима о раду Управе Соколског друштва наилазимо податак да су технички и хигијенски недостаци вежбаонице и оскудица у справама често имали утицај на рад и бројно стање вежбача, односно да се рад у истој није могао обављати са полетом и вољом. Временом, са порастом броја

⁵¹ На редовној скупштини ЈСС 1932. године, јасно су дефинисане обавезне карактеристике приликом градње соколског дома које је прописао архитекта Момир Коруновић.

⁵² Овај стил градње имао је варијације у виду историцизма и еkleктицизма.

Соколи наши вредни,

Соколи наши вредни
Градиће себи Дом,
То им је давна жеља
Да прегну снагом свом.

Дадосе Краљу веру
Да ће свршити рад,
Уздање у вишег Бога
И свети српски наџ.

У Дому овом светом
Чуће се српски глас,
Кликтаће Соколи наши
Около свију нас!..

Блистаће свима нама
Лепоте њихове сјај,
Крепиће душе наше
У братски загрљај.

Снажиће мишице своје
За снажан српски плод,
Да буде здрав и сиљан
Цео наш мили род!..

Соколска крила мила
Шириће овде лет,
Грејаће жарки пламен
Јуначки српски свет.

Соколи наши — ЗДРАВО!
Нек' вам је сретан Дом,
Будите поносни и дични
Српском народу свом!..

Чика

Слика 48: Песма у новинама
"Народ" 7. јул 1940. године

Ábra 48: Dal a "Narod" újságban,
1940. július 7.

dig orvosi rendelőket vagy közfürdőket létesítettek.⁵¹ Feljegyzés készült arról is hogy a Sokol-társaságok a kisebb településeken a közutak és hidak építését is megszervezték, valamint hogy gyümölcsösöket és parkokat telepítettek.

A Jugoszláv Királyság területén számos Sokol-otthon tekinthető építészeti rendkívül értékes alkotásnak. Bár a Sokol-otthonok esetében nem volt hivatalosan elrendelt egységes stílus, többnyire a nemzeti stílus, valamint az akadémizmus és a modernizmus voltak a legmeghatározóbbak. A nemzeti stílus volt a legmegfelelőbb a nemzeti folytonosság és a hagyomány hangsúlyozására. A legtöbb Sokol-csarnok (sokolana) és Sokol-otthon építésének első fázisában (1918 és 1929 között) ez a stílus dominált különböző változatában. Az akadémizmus a volt Osztrák-Magyar Monarchia területén, különösen a Vajdaságban volt a legelterjedtebb.⁵² Az akadémizmus szellemében tervezett épületeket leggyakrabban nem díszítették nemzeti jelképek, bár a Sokol-ikonográfia bizonyos elemei fellelhetők voltak néhány épületen. A nemzeti stílus dominanciája után a Sokol-építészetben gyorsan teret hódított a modern architektúra. Konceptiója tükrözte a kortárs liberális társadalmat, amely összhangban volt a Sokol-mozgalom filozófiájával.

A stílusválasztás igen jelentős volt a nagyobb városokban, és gyakran ki is hangsúlyozták a projektpályázatok írásakor. Másrészt a kisvárosok leggyakrabban ingyenes projektet kaptak a Jugoszláv Királyság Sokoljainak Uniójában tevékenykedő építésszek egyikétől. Abban az időben a stílus kérdése nem volt lényeges fontosságú a társadalom számára, mert a legfontosabb dolog az volt, hogy az egyesület "tetőt kapjon a feje felé" és megoldja mindazon pénzügyi problémákat melyek a legtöbb sokol-otthon építését követték.

Az Óbecsén épülő Sokol-otthon ötlete közvetlenül az első világháború után, azaz a Sokol-társaság munkájának újrakezdése után merült fel. Ideiglenes megoldásként a sokolok tevékenységük céljára megkapták az egykori kaszárnya helyiségeit. A tagokat kategóriákba sorolták, hogy minden csoport zavartalanul tudjon tornázni. A Sokol Társaság Igazgatótanácsának munkájáról szóló jelentésekben az olvasható hogy az edzőterem technikai és higiéniai hiányosságai, valamint az eszközök hiánya gyakran befolyásolta az egyesület munkáját, a tornázók számát, azaz a teremben végzett munkát nem lehetett lelkesedéssel és jókedvvel végezni. Idővel, a tornázók számának növekedése miatt

⁵¹ A JSS 1932-ben tartott évi közgyűlésén egyértelműen meghatározták a Momir Korunović építész által előírt kötelező karakterisztikumokat a Sokol Otthon építéséhez.

⁵² Ez az építési stílus a historizmus és az eklektika formáját ötvözte.

вежбача, постојећи објекат више није задовољавао њихове потребе. Конкретна активност у вези градње соколског дома десила се на годишњој скупштини друштва, одржаној 23. јануара 1938. године у бившој дворани хотела Централ. Из извештаја статистичара и благајника закључујемо да је чланство увећано за 31% у односу на претходну годину, те да друштво располаже са цифром од око 400 000 динара, које је намењено за подизање соколског дома. На истој седници прочитано је и решење општинског одбора којим је Соколском друштву додељена помоћ од 200 000 динара за њихову будућу кућу.⁵³

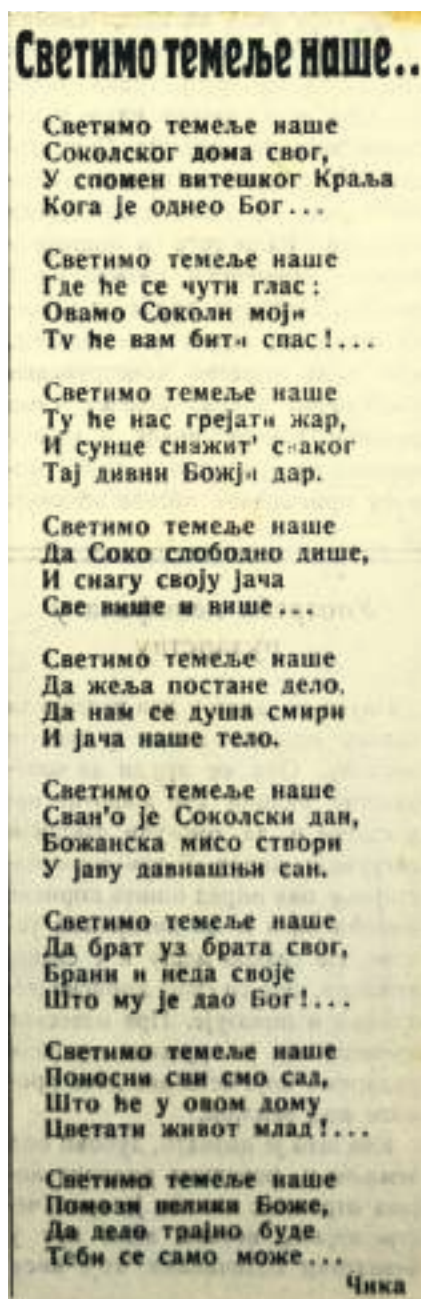
Даље се на скупштини приступило избору новог руководства Соколског друштва. Душан Госпођиначки, у име кандидационог одбора предложио је следећа лица за управни одбор: старешина др Душан Вујић, заменици Димитрије Хаднађев и др Богдан Богдановић, секретар Благоје Ковачев, статистичар Новак Којић, начелник Божидар Мирић, заменици Жарко Курћанов и Милан Стојишић, начелница Карола Ланг, заменице Љубица Гаврић и Даница Мидић, благајник Светозар Жикић и просветар Иван Петљански. Остали чланови управе: Бранко Госпођиначки, Стеван Петков, др Ђорђе Дебељачки, Милутин Жикић, Миливој Врачарић, Драгољуб Живановић, Милинко Живков, Душан Капамаџин, инж. Красоје Нотарош, Милорад Савин, Ђорђе Суботић, Милан Николић, Љубиша Мидић, Спасоје Главашки, Радивој Гаврић, Душан Госпођиначки, Здравко Косанов и Славко Јаблановић. Надзорни одбор: Бошко Петровић, Бора Петљански, Васа Кунић, Данило Божић и Стеван Милованов.⁵⁴

Питање соколског дома нашло се на свакој наредној седници друштва, пошто је представљало једну од најважнијих одлука предвиђених у соколској Петровој Петољетци (1936-1941).⁵⁵ Петрова Петољетка је био завет којим су се Соколи Краљевине Југославије обавезали да ће градити путеве, подизати мостове и соколске домове, садити воћњаке и шуме. Управа друштва упућивала је више делагација, на челу са Бранком Госпођиначким, код проте Јована Степанова у настојању да се изврши измена плаца који је Православна црквена општина нудила за будући соколски

⁵³ Спајић, Нестор, *Скупштина Соколског друштва у Старом Бечеју*, Глас Народа бр. 5, 29. јануар 1938, стр. 3.

⁵⁴ Исто.

⁵⁵ Управа соколског друштва се писменим путем обавезала да ће у периоду од пет година, до пунолетства престолонаследника Петра II Карађорђевића, саградити соколски дом Краља Александра Ујединитеља у Старом Бечеју.

Слика 49: Песма у новинама "Народ" 6. септембар 1940. године

Ábra 49: Dal a "Narod" újságban, 1940. szeptember 6.

a meglévő létesítmény már nem felelt meg az egyesület igényeinek. A Sokol Otthon építésével kapcsolatos konkrét intézkedésre a társaság 1938. január 23-án, a Central Hotel egykori csarnokában tartott éves közgyűlésén került sor. A statisztikusok és pénztárosok jelentéseiből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a taglétszám az előző évhez képest 31% -kal nőtt, és az egyesületnek mintegy 400.000 dinár állt rendelkezésére, amelyet a Sokol Otthon építésére szántak. Ugyanezen az ülésen felolvasták az községi tanács határozatát, amely 200.000 dináros támogatást nyújtott a Sokol Társaságnak a leendő otthonuk építésére.⁵³

Továbbá a gyűlésen kezdeményezték a Sokol Társaság új vezetőségének megválasztását. Dušan Gospodinački a jelölőbizottság nevében a következő személyeket javasolta az igazgatótanácsba: dr. Dušan Vujić starešina, Dimitrije Hadnađev és dr. Bogdan Bogdanović starešina-helyettesek, Blagoje Kovačev titkár, Novak Kojić statisztikus, Božidar Mirić načelnik, Žarko Kurćanov és Milan Stojšić načelnik-helyettesek, Karola Lang načelnica, Ljubica Gavrić és Danica Midić helyettesek, Svetozar Žikić kincstárnok és Ivan Petljanski oktató. Az igazgatótanács további tagjai: Branko Gospodinački, Stevan Petkov, dr. Đorđe Debeljački, Milutin Žikić, Milivoj Vračarić, Dragoljub Živanović, Milinko Živkov, Dušan Kapamadžin mérnök. Krasoje Notaroš, Milorad Savin, Đorđe Subotić, Milan Nikolić, Ljubiša Midić, Spasoje Glavaški, Radivoj Gavrić, Dušan Gospodinački, Zdravko Kosanov és Slavko Jablanović. Felügyelőbizottság: Boško Petrović, Bora Petljanski, Vasa Kunić, Danilo Božić és Stevan Milovanov.⁵⁴

A Sokol-otthon kérdése az egyesület minden soron következő ülésén napirendre került, mivel a sokolok számára az egyik legfontosabb intézkedést jelentette a *petoljetka* (ötéves évforduló) ünneplését megelőzően (1936-1941).⁵⁵ Petar Ötéves terve (Petoljetka) egy fogadalom volt, amivel Jugoszláv Királyság Sokolai elkötelezték magukat, hogy utakat, hidakat és Sokol otthonokat építenek, erdőket és gyümölcsösöket telepítenek. Az egyesület vezetősége Branko Gospodinačkival az élen több delegációt küldött Jovan Stepanov atyához, annak reményében hogy módosítsák az ortodox egyház önkormányzata által a jövődöbeli Sokol-otthon számára felajánlott építkezési földterületet. A fent

⁵³ Спацић, Нестор, Скупштина Соколског друштва у Старом Бечеју, Глас Народа 5. szám, 1938 január 29., 3. old.

⁵⁴ Szintén.

⁵⁵ A Sokol-társaság vezetősége írásban vállalta, hogy öt éven belül, II. Petar Karađorđević koronaherceg nagykorúvá válásáig megépíti az Egyesítő Sándor királyról elnevezett Sokol Otthont Óbecsén.

дом. Поменути плац налазио се између капеле баронице Еуфимије Јовић и државне гимназије. Ови напори Сокола уродили су плодом, након што је 29. јануара 1939. године изабрана нова управа Српске православне црквене општине.

На седници Управног одбора одржаној 08. јула 1939. године закључено је да инжењер др Коста Петровић, председник грађевинско – уметничког одсека Савеза Сокола Краљевине Југославије, сачини план за друштвени дом на градилишту у тадашњој Вилсоновој улици, који је добијен од Православне црквене општине. Исти је, на следећој седници, одржаној 9. децембра, приказао израђени план у две алтернативе, на основу којег је Управни одбор

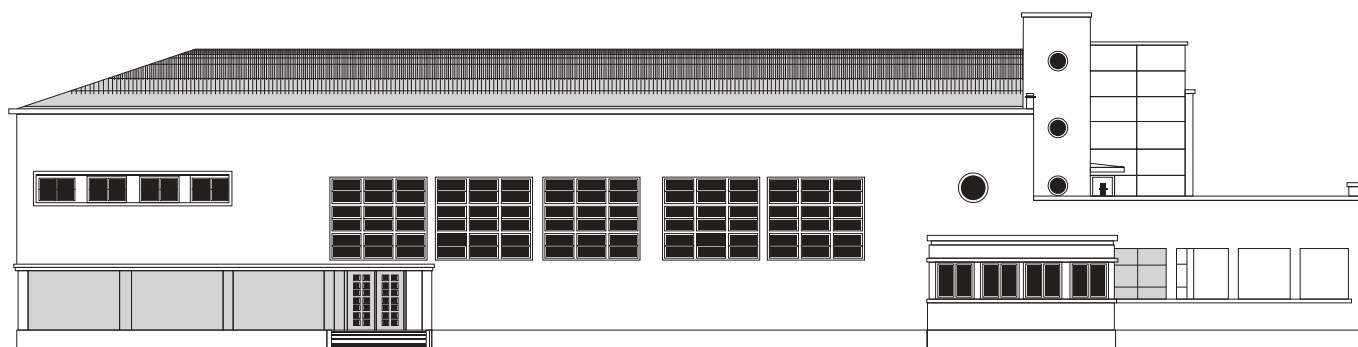

Слика 50: Разгледница са скицом Соколског дома 1939. године

Ábra 50: Képeslap a sokol ház vázlattal, 1939

1. априла 1940. године донео одлуку да се посао израде главног грађевинског пројекта будућег соколског дома повери архитекти Велиславу Николићу из Петровграда. Николић је поверени му посао завршио у рекордном року, на основу чега је Управни одбор, на седници одржаној 14. јуна, изабрао грађевински одбор са циљем да прати све фазе изградње будућег објекта. Одбор су чинили: инжењер Красоје Натарош као председник, и чланови др Душан Вујић, Димитрије Хаднађев, Јанко Дабић, Светозар Жикић, Петар Вуковић, Душан Капамаџин, Ђока Миковић и Душан Госпођиначки.⁵⁶

⁵⁶ Хаднађев, Мита, Извештај Грађевинског одбора Соколског друштва у Ст. Бечеју

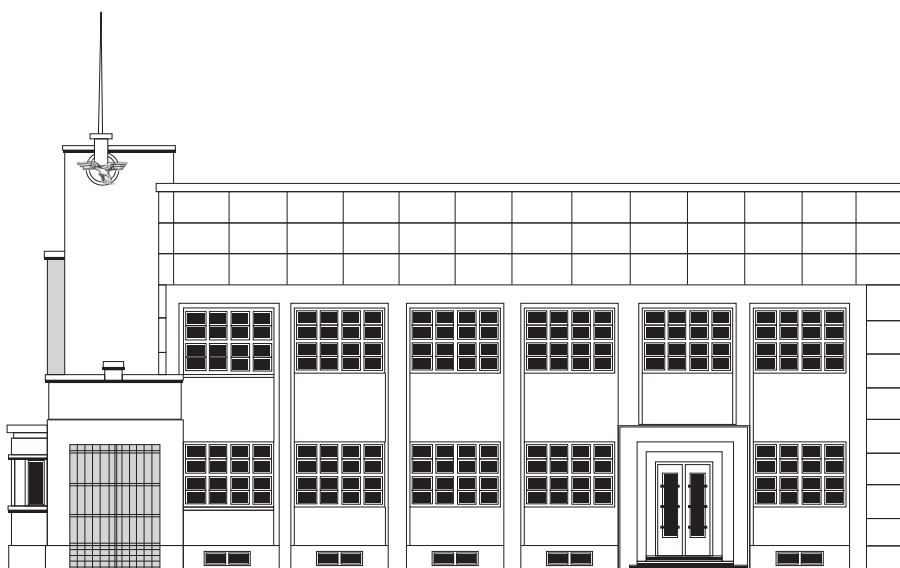

Слика 51: Источна страна соколског дома са помоћним улазом

Ábra 51: A sokol ház keleti oldala segédbejárattal

említett telek Jović Eufemija bárónő kápolnája és az állami gimnázium között helyezkedett el. A sokolok ezen erőfeszítései eredményesek voltak, miután 1939. január 29-én megválasztották a Szerb Ortodox Egyház Önkormányzatának új vezetőségét.

Az Igazgatóság 1939. július 8-án tartott ülésén megszületett a döntés, miszerint dr. Kosta Petrović mérnököt, a Jugoszláviai Sokol Szövetség Építészeti és Művészeti Osztályának elnökét azzal bízzák meg hogy az akkori Wilson utcai telekre (amelyet az Ortodox Egyház Önkormányzatától kaptak) közösségi otthont tervezzen. Ő a következő, december 9-én tartott ülésen, kidolgozott tervének két változatát

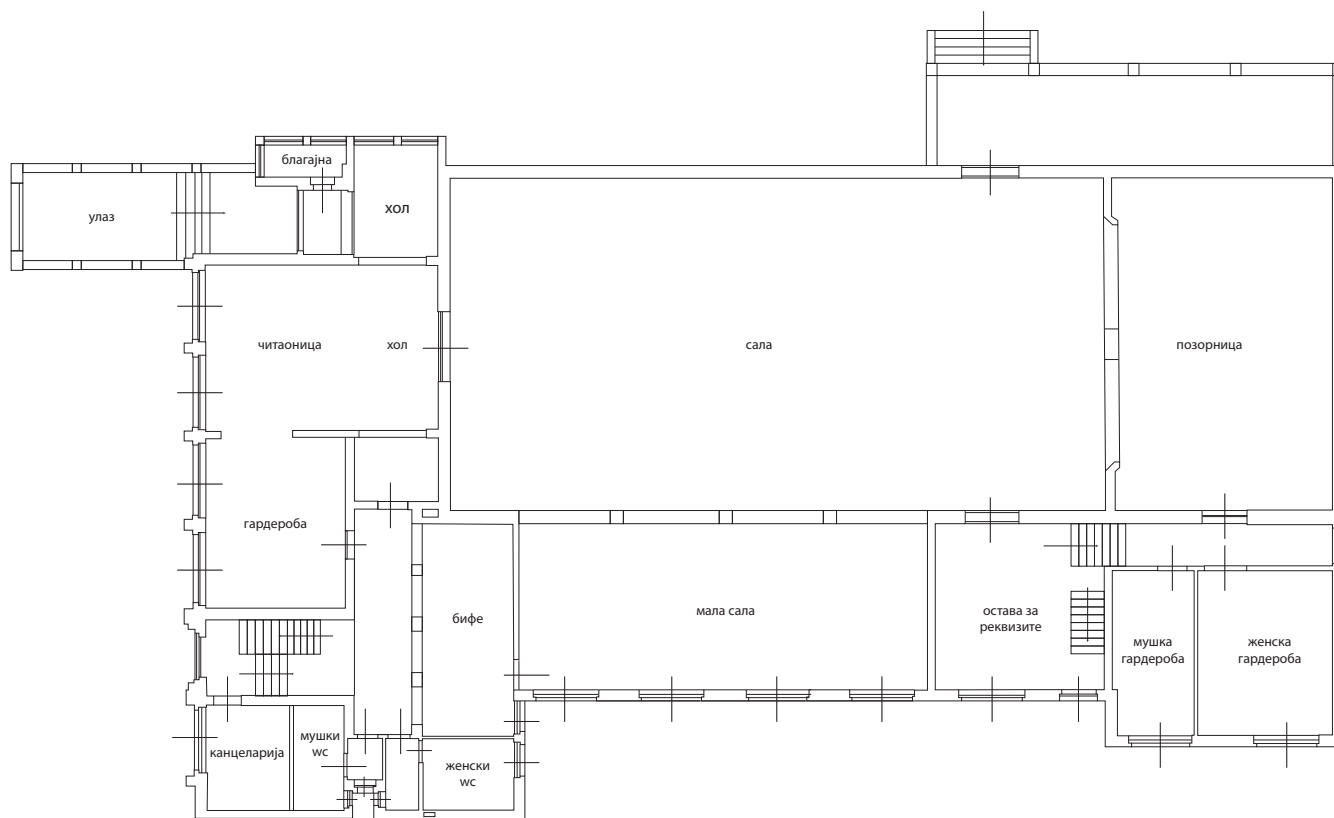

Слика 52: Фронтална страна соколског дома са главним улазом

Ábra 52: A sokol ház elülső oldala főbejárattal

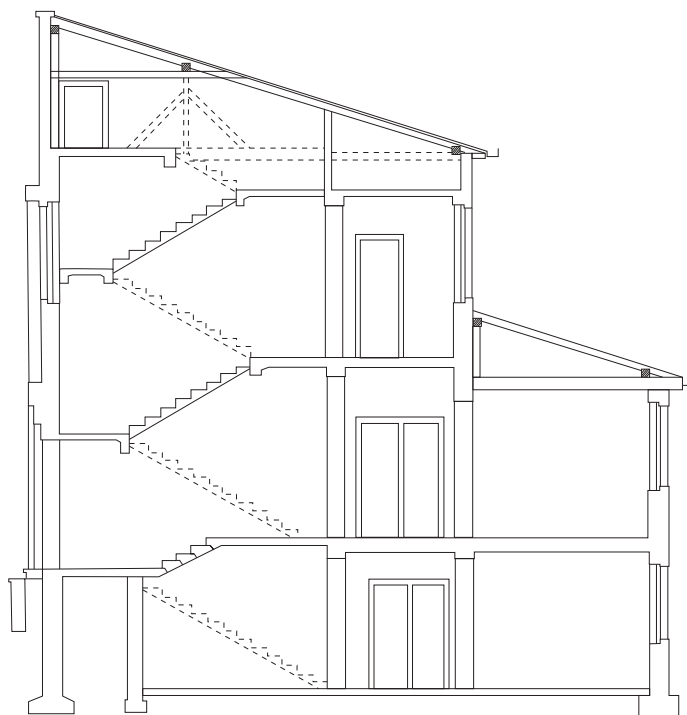
На седници одржаној 1. јула 1940. године прочитан је извештај Соколске жупе Нови Сад број 649/1940 којим су одобрени планови архитекте Николића и донета одлука да се одмах приступи радовима градње. Донешена је и одлука да Друштво врши набавку материјала и непосредно плаћање радника. Тако је одлучено да цигле поруче код Чеде Челенића из Бечеја и Милана Живковића из Бачког Градишта, пошто су поднели најповољнију пону-

Слика 53: План основе приземља соколског дома

Ábra 53: A sokol ház alaprajza

ду. Грађевински одбор друштва се обавезао да прикупи понуде за дрвну грађу, песак, шодер и шљунак. Цемент је набављен преко фирме Уд Требић из Старог Бечеја, а песак од Павла Недељковића из Београда. Дрвна грађа је поручена директно из Словеније од Ивана Среботњака, док је салонит плоче, којима је покривен дом, испоручила фирма Шимон и Бауер из Новог Сада. За грађевинског

Слика 54: План попречног пресека соколског дома

Ábra 54: A sokol ház keresztmetszetének tervrajza

mutatta be, melyek alapján az igazgatótanács 1940. április 1-jén úgy döntött, hogy a Sokol-otthon fő építési projektjének kidolgozásával a nagybecskereki Velislav Nikolić építész bízta meg. Nikolić rekordidő alatt elvégezte a rábízott feladatot, majd ennek alapján az Igazgatótanács a június 14-i ülésen építési bizottságot választott azzal a céllal, hogy figyelemmel kísérje a jövőbeli létesítmény építésének minden szakaszát. A bizottság tagjai: Krasoje Nataroš mérnök- elnök, valamint dr. Dušan Vujić, Dimitrije Hadnađev, Janko Dabić, Svetozar Žikić, Petar Vuković, Dušan Kapamadžin, Đoka Miković és Dušan Gospodinački - tagok voltak.⁵⁶

Az 1940. július 1-jén tartott ülésen felolvasták az Újvidéki Sokol Körzet 649/1940. törzsszámú jelentését, amelyben Nikolić építész terveit jóváhagyták, majd úgy döntöttek, hogy haladéktalanul nekilátnak az építkezéshez. Arról is döntés született, hogy a Társaság közvetlenül szerzi be az anyagot és fizeti ki a munkásokat. Így határozták el, hogy a

⁵⁶ Хаднађевић, Мита, Извештај Грађевинског одбора Соколског друштва у Ст. Бечеју у вези са градњом Соколског дома, Народ 5. szám, 1941 február 2., 2. old.

стручњака и подузимача изабран је брат Мита Бакић уз хонорар од 25 000 динара за послове грубих радова и стављање зграде под кров. Такође, именовани се обавезао да обезбеди сав потребан алат и грађевинске скеле.⁵⁷ За надзорног инжењера изабран је Кресоје Нотарош, директор Водне задруге у Старом Бечеју, који је

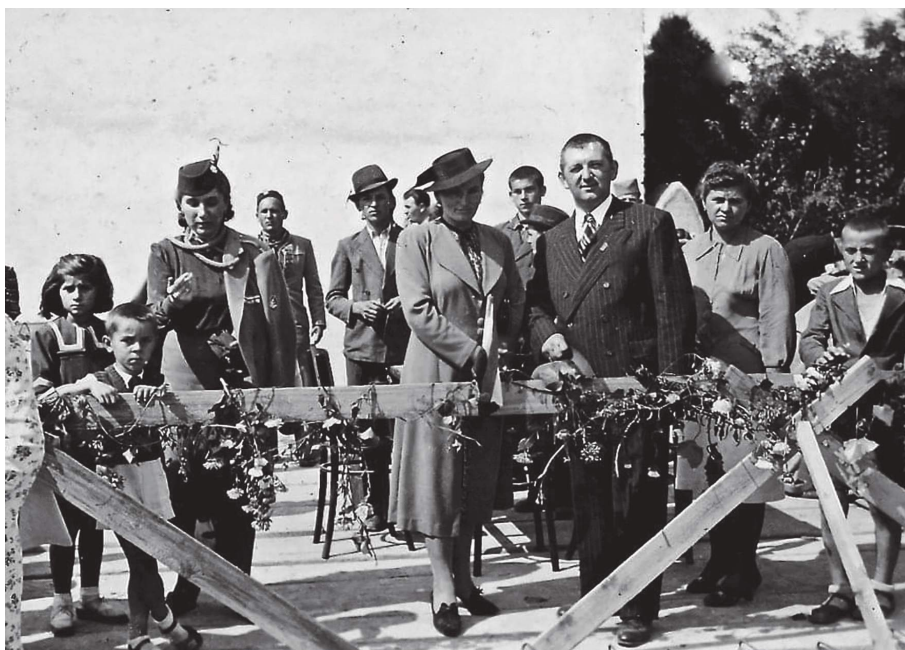

Слика 55: Предрачун за радове на соколском дому

Ábra 55: Ajánlat az építési munkákra a sokol házban

одбио и хонорар и надокнаду друге врсте. Припремни радови на градилишту започети су 8. јула 1940. године, да би се 18. јула отпочело са копањем темеља, уз присуство Управног одбора, Предњачког збора и многобројног чланства. Приликом копања темеља за соколски дом, откривени су темељи некадашње цркве Светог Јова-

⁵⁷ Хаднађев, Мита, *Седница управе соколског друштва*, Народ бр. 27, 07. јул 1940, стр. 3.

Слика 56: Освећење темеља соколског дома

Ábra 56: A sokol ház alapkövének megszentelése

téglát az óbecsei Čedo Čelenić-től és a bácsföldvári Milan Živković-től rendelik meg, hiszen ők nyújtották be a legkedvezőbb ajánlatot. A társaság építési bizottsága kötelezte el magát, hogy begyűjti a faanyagra, a homokra, a sóderre és a kavicsra vonatkozó ajánlatokat. A cementet az óbecsei Ud Trebić cégtől vásárolták meg, a homokot pedig a belgrádi Pavle Nedeljkovićtól. A fát egyenesen Szlovéniából rendelték Ivan Srebotnjaktól, míg a szalonit lemezeket, amelyekkel az otthont befedték, a Simon és Bauer cég szállította Újvidékről. A munka építőipari szakértőjének és vállalkozójának Mita Bakić testvért választották meg 25.000 dináros munkadíj fejében a durva munkákért és az épület tető alá helyezéséért. Továbbá a megbízott vállalta az összes szükséges eszköz és állvány biztosítását is.⁵⁷ Krasoje Notarošt, az óbecsei Vízügyi Szövetkezet igazgatóját választották felügyelő mérnöknek, aki lemondott a munkadíjról és minden más jellegű ellenszolgáltatásról. Az építkezés előkészítő munkálatai 1940. július 8-án kezdődtek meg, majd július 18-án az Igazgatóság, valamint a Prednjački zbor és számos tag jelenlétében kezdetét vette az alap ása. A Sokol Otthon alapjainak ásásakor felfedezték az egykori Keresztelő Szent János templom alapjait, amely

⁵⁷ Хаднађев, Мита, *Седница управе соколског друштва*, Народ 27. szám, 1940 július 7., 3. old.

на Претече, која се налазила на месту данашње капеле баронице Еуфемije Јовић. Црква је спаљена 1849. године током Револуције, када се мађарска војска повлачила из града.

Освећивање темеља будућег соколског дома извршено је 06. септембра 1940. године у 11 часова и том приликом узидана је бакарна урна која је садржала Споменицу друштва, локалне новине *Народ* и две кованице са ликом краља Александра I и краља Петра II. Урну је направио Сава Радонић, локални казанџија, док су споменицу израдили Јелена Чарикова, професорка цртања и Јаков Летјучиј, чиновник Водне задруге. У заглављу насловног листа налазио се соко који у кљууну носи натпис *Чувајте Југославију* а у дну соколски коњаник који гледа у написани текст. Текст Споменице је гласио:

У славу Свевишњег Бога, за покој душе Краља Мученика Александра I за дуг и срећан живот младог Краља Петра II и сјај Краљевине Југославије. Соколско друштво у Старом Бечеју данас је ударило темељ своме соколском дому Витешког Краља Александра I Ујединитеља, у коме ће се ако Бог да, соколи васпитати да се само Бога боје и свој народ љубе. Дом се подиже у заветном добу Петрове петољетке за владавине Југославијом Његовог Величанства Краља Петра II.⁵⁸

На другом листу споменице штампан је следећи текст:

Дом се подиже из средстава Соколског друштва, прилогом Српске православне црквене општине, Политичке општине и прилогом грађана Старог Бечеја.⁵⁹

Освећењу темеља је, осим чланова соколског друштва, присуствовао и велики број грађана. Прво је прота Јован Степанов са свештенством осветио водицу, да би потом Димитрије Хаднађев одржао говор о значају дома за рад соколског друштва. Свечаности је присуствовао и представник жупе Милутин Татић, који је поздравио напор локалних сокола за подизање њихове будуће куће. Председник друштва др Вујић је окупљенима прочитао споменицу, која је након тога узидана у темељ испред прага главног улаза. Целокупну церемонију обогатило је појање локалних певачких друштава.

Радови су даље вршени према плану, а динамика је највише зависила од временских услова. Из извештаја грађевинског

Слика 57: Мита Бакић,
Соко и грађевински предузимач
Ábra 57: Mita Bakić, sokol és építő
vállalkozó

Слика 58: Печат грађевинског
инжењера Красоја Натароша
Ábra 58: Krasoj Nataroš,
a vállalkozó mérnök pecsétje

⁵⁸ Хаднађев, Мита, *Споменица соколског друштва*, Народ бр. 38, 22. септембар 1940, стр. 1

⁵⁹ Исто.

Jović Eufemija bárónő mai kápolnájának helyén állt. A templom 1849-ben égett le a forradalom alatt, a magyar hadsereg a városból való kivonulásakor.

A leendő Sokol-otthon alapjának felszentelésére 1940. szeptember 6-án 11 órakor került sor. Ekkor a fundamentumba egy réz urnát falaztak be, mely a Társaság emléklapját, a Narod helyi újságot és két, I. Sándor király és II. Péter király képmását ábrázoló pénzérmét tartalmazott. Az urnát Sava Radonić helyi rézműves készítette, míg az emléklapot Jelena Čarikova rajztanár és Jakov Letjučij, a Vízügyi Szövetkezet tisztviselője készítették. A fedőlap fejlécében volt egy sólyom, csőrében a „Óvjátok Jugoszláviát” felirattal, az alján pedig egy Sokol-lovassal volt, aki a szöveget nézte. Az Emléklap szövege így hangzott:

„A Magasságos Isten dicsőségére, I. Sándor mártír lelke nyugalmaért, az ifjú II. Péter király hosszú és boldog életéért és a Jugoszláv Királyság dicsfényéért. Az Óbecsei Sokol Társaság ezen a napon helyezte el az Egyesítő I. Sándor Lovagi Király Sokol Otthonának alapjait, amelyben - ha Isten is úgy akarja - a sokolokat arra fogják nevelni, hogy egyedül Istent féljék és a saját népüket szeressék. Az Otthon Őfelsége II. Péter király jugoszláv uralkodásának és fogadalmi korának ötödik évfordulójának emlékére emeltetik.”⁵⁸

Az emléklap második lapjára a következő szöveg került:

„Az otthont a Sokol Társaság pénzéből, a Szerb Ortodox Egyház Önkormányzatának adományából, a Politikai Községi Önkormányzat és Óbecse polgárainak hozzájárulásával emelik.”⁵⁹

A Sokol Társaság tagjai mellett számos polgár is részt vett az alapok felszentelésén. Először Jovan Stepanov atya és a papság felszentelte a vizet, majd Dimitrije Hadnađev beszédet tartott az otthon fontosságáról a Sokol-egylet munkájának szempontjából. Az ünnepségen részt vett a körzet képviselője, Milutin Tatić is, aki beszédében méltatta a helyi sokolok erőfeszítéseit jövőbeli otthonuk felépítésére. Dr. Vujić, a társaság elnöke, az egybegyűlteknél felolvasta az emléklap szövegét, amelyet aztán a főbejárat küszöbén lévő alapzatba építettek be. Az egész szertartást a helyi énekegyesületek templomi éneke tette ünnepélyesebbé.

A munkálatok a terv szerint folytatódtak, a dinamika leginkább az időjárási viszonyoktól függött. A társaság építésügyi bizottságának jelentéséből megtudjuk, hogy a munkák felügyeletére kijelölt tagok a

Слика 59: Сава Радонић,
казанџија који је направио
бакарну урну

Ábra 59: Sava Radojić,
a rézből készült urna kovácsa

⁵⁸ Хаднађевић, Мита, Споменџа соколског друштва, Народ 38. szám, 1940 szeptember 22., 1. old

⁵⁹ Szintén.

одбора друштва сазнајемо да су чланови одређени за надзор радова савесно и уредно обављали додељену им дужност. Послови на грађевини вршени су до 14. децембра 1940. године и обухватали су 145 радна дана. Сваког дана је у просеку било уписано 28 радника, од тога 10 квалификованих и 18 неквалификованих. Квалификовано радништво плаћано је од 6,5 до 7,5 динара по сату, а неквалификовано од 3,5 до 4 динара. Из извештаја благајника соколског друштва сазнајемо да је до 16. јануара 1941. године, за све послове око изградње дома, утрошено 929 000 динара. Ако се од ове суме одбију трошкови за превоз, израду планова, чување градилишта и канцеларијски материјал, те набавку додатног материјала, у укупном износу од 89 586 динара, остаје да је за грађевинске радове утрошено 831 408 динара.⁶⁰ Предрачун радова предвиђао је следећу финансијску конструкцију:

- земљани радови 16 288 динара
- зидарски радови 302 777 динара
- радови на изолацији 8 619 динара
- бетонски радови 216 699 динара
- дрводељски радови (кровна конструкција) 135 987 динара
- лимарски радови (олуци) 11 177 динара
- покривање крова 72 428 динара

- Укупно 763 975 динара.

Из овога се види да је утрошено 67 433 динара више од предвиђеног износа, односно да је предрачунска сума прекорачена за 9%. Ово прекорачење предрачуном предвиђених трошкова настало је услед увећања надница радницима и поскупљења грађевинског материјала. Треба напоменути, да су и многи грађани Старог Бечеја дали свој допринос изградњи соколског дома. Тако на пример, наилазимо на податак да је Паја Џигурски својим колима превезао 1600 цигала до градилишта, Бранко Милованов и Мита Боаров по 3000 цигала, док су Кекић Димитрије и Павле превезли 2400 и 1860 цигала.⁶¹

Пошто се дом налазио под кровом, било је потребно започети радове постављања паркета и столарије, малтерисања, увођења централног грејања, водовода и електричног осветљења,

⁶⁰ Хаднађев, Мита, *Извештај Грађевинског одбора Соколског друштва у Ст. Бечеју у вези са градњом Соколског дома*, Народ бр. 7, 16. фебруар 1941, стр. 2-3.

⁶¹ Исто.

rájuk bízott feladatot lelkiismeretesen és megfelelően teljesítették. Az építési munkálatok 1940. december 14-ig tartottak, 145 munkanapon keresztül. Naponta átlagosan 28 munkás dolgozott, közülük 10 szak-képzett volt, 18 pedig képzetlen. A szakmunkások 6,5-7,5 dinárt, a szak-képzetlenek pedig 3,5-4 dinárt kaptak órabérül. A Sokol-társaság pénztárosának jelentésében olvashatjuk, hogy 1941. január 16-ig 929.000 dinárt költöttek az otthon építésével kapcsolatos összes munkára. Ha ebből az összegből levonásra kerül a szállítás, a tervek elkészítése, az építési terület őrzése és az irodaszerek költsége, valamint a további anyag beszerzése, mely összesen 89.586 dinárt tett ki, akkor 831.408 dinárt költöttek építési munkákra.⁶⁰ A munkák tervezett költségvetése a következő anyagi tételeket látta elő:

- földmunkák: 16.288 dinár
- kőműves munkák: 302.777 dinár
- szigetelési munkák: 8.619 dinár
- betonozási munkák: 216.699 dinár
- ácsmunkák (tetőszerkezet): 135.987 dinár
- bádogosmunkák (ereszcsatornák): 11.177 dinár
- tetőfedés: 72.428 dinár

- Összesen: 763 975 dinár.

Ez azt mutatja, hogy a becsült összegnél 67.433 dinárral többet költöttek, azaz a becsült összeget 9% -kal lépték túl. A becsült költségek ezen túllépését a munkavállalók béreinek növekedése és az építőanyagok árának emelkedése okozta. Szükséges megjegyezni, hogy sok óbecsei polgár is hozzájárult a Sokol Otthon felépítéséhez. Például rábukkantunk arra az adatra, hogy Paja Džigurski kocsijával 1600 téglát szállított az építkezésre, Branko Milovanov és Mita Boarov egyenként 3000 téglát, míg Kekić Dimitrije és Pavle 2400 és 1860 téglát juttattak el a helyszínre.⁶¹

Miután az otthon tető alá került, el kellett kezdeni a parkettázást, a nyílászárók beépítését, a vakolást, a központi fűtést, a vízvezeték és az elektromos világítás bevezetését, valamint a fürdőszoba felszerelését és a meszelést. Ezekhez a munkákhoz körülbelül 800.000 dinárt kellett biztosítani, míg az egyesületnek mindössze 35.000 dinárja volt készpénzben és körülbelül 70.000 dinárja anyagban. Emiatt az Igazga-

⁶⁰ Хаднађев, Мита, *Извештај Грађевинског одбора Соколског друштва у Ст. Бечеју у вези са градњом Соколског дома*, Народ 7. szám, 1941 február 16., 2-3. old.

⁶¹ Szintén.

те опремања купатила и кречење. За наведене радове требало је обезбедити још око 800 000 динара, док је друштво располагало са свега 35 000 динара у новцу и око 70 000 динара у материјалу. Управни одбор је због тога донео одлуку да од Савеза Сокола Краљевине Југославије затражи бескаматни зајам и прилог од Банске Управе, као и да прикупи добровољне прилоге правних и приватних лица са територије среза.

Слика 60: Покривање крова соколског дома

Ábra 60: A sokol ház tetőfedése

Нажалост, избијањем Другог светског рата у Краљевини Југославији, дошло је до обуставе радова на изградњи соколског дома у Старом Бечеју. Новоформирана власт забранила је сваку делатност соколског друштва, док су истакнути представници локалних сокола хапшени, малтретирани, интернирани, а неки су и страдали током злогласне рације јануара 1942. године. Током периода окупације (април 1941 – октобар 1944. године) зграда намењена за соколски дом постаје место окупљања припадника удружења *Levente*, паравојне омладинске организације која је отворено заговарала шовинизам према другим народима, на првом месту Србима.⁶² Након ослобођења, и успостављања новог државног и друштвеног уређења у земљи, објекат који је грађен као соколски дом наставља да буде кућа локалног спорта, али сада у оквиру новоформираног Друштва за телесно васпитање *Партизан*.

⁶² ИА Сента ОАГ Бечеј, Ф: 110, Команда места Стари Бечеј, кутија 3, Списи 1944. године, предмет 635.

tótanács úgy döntött, hogy kamatmentes kölcsönt kér a Jugoszláv Királyság Sokol Szövetségétől, míg a Bánsági Igazgatóságtól hozzájárulást igényelt, a kerület területéről származó jogi- és magánszemélyektől pedig önkéntes adományokat szándékoztak gyűjteni.

Слика 61: Соколски дом у изградњи

Ábra 61: A sokol ház építése

Sajnos miután a Jugoszláv Királyságban kitört a második világháború, az óbecsei Sokol-otthon építésének munkálatait felfüggesztették. Az újonnan megalakult kormány betiltotta a Sokol-egyesületek minden tevékenységét, miközben a helyi sokolok prominens képviselőit letartóztatták, zaklatták, internálták, néhányukat pedig megölték a hírhedt 1942-es januári vérengzések során. A megszállás időszakában (1941. áprilisa és 1944. októbere között) a Sokol-otthonnak szánt épület a *Leventék*, egy félkatonai ifjúsági szervezet tagjainak találkozóhelyévé vált, kik nyíltan hirdették a sovinizmust más nemzetek, elsősorban a szerbek ellen.⁶² A felszabadulás és az ország új állami- és társadalmi rendjének megteremtése után a Sokol-otthonnak szánt létesítmény továbbra is a helyi sportolók otthona, de most az egyszer az újonnan alakult *Partizán Testnevelési Társaság* keretein belül.

⁶² ИА Сента ОАГ Бечеј, Ф: 110, Команда места Стари Бечеј, кутија 3, Списи 1944. године, предмет 635.

Закључак

Соколство је, сасвим сигурно, оставило један од најдубљих трагова у политичкој, спортској и културној историји готово свих словенских народа у другој половини XIX и првој половини XX века. Борба за национално ослобођење, повезана са идеологијом словенства, на начелима либерализма и идеалима склада телесног и дуговног развоја човека, условила је разгранату делатност на многим пољима. Иако су чинили више од 45% укупног становништва, словенски народи су у Аустроугарској монархији били обесправљени и незадовољни својим положајем. Оковани ропством у *тамници народа*⁶³ Словени су у соколству видели шансу да реализују дугоочекивани сан о слободи. Ако је тачна она Хегелова мисао да се историја може схватити као напредовање свести о слободи⁶⁴ онда се стварање првог Сокола у Чешкој 1862. године, може сматрати значајним историјским тренутком колективног освешћивања у борби за слободу словенских народа.

Оно што је доминантно утицало на развој соколске идеје, јесте чињеница да Словени у Аустрији и Мађарској нису имали право да се организују у војне формације, те су кроз гимнастичко – спортска друштва видели легалну варијанту за реализацију национално ослободилачке борбе. Наиме, соколи су званично тежили стварању гимнастичког панславенског покрета који је фаворизо-

⁶³ У историографији се овај термин неретко користи за Аустроугарску монархију.

⁶⁴ Hegel, G.W.F., *Filozofija povijesti*, Kultura, Zagreb, 1951.

Összegzés

A Sokol-mozgalom minden bizonnyal az egyik legmélyebb nyomot hagyta szinte minden szláv nemzet politikai-, sport- és kultúrtörténetében a 19. század második és a 20. század első felében. A nemzeti felszabadulásért folytatott küzdelem, amely a szláv ideológiához kapcsolódik, a liberalizmus elveire, valamint az ember fizikai- és szellemi fejlődésének harmóniájára épül, beleszótta magát a szerteágazó tevékenységek számos területeibe. Bár a teljes népesség több mint 45%-át tették ki, az Osztrák-Magyar Monarchia szláv népei jogfosztottak és elégedetlenek voltak helyzetükkel. Láncba vevén így, *az emberek tömlöcében*⁶³, a Sokol-mozgalomban a szlávok esélyt láttak arra hogy valóra váltsák a régóta várt szabadság álmát. Ha igaz Hegel azon feltevézése hogy a történelem előrehaladás a szabadság tudatában,⁶⁴ akkor az első Sokol-egyesület, melyet Csehországban 1862-ben hoztak létre, a kollektív ébredés jelentős történelmi pillanatának tekinthető a szláv népek szabadságáért folytatott küzdelemben.

A Sokol-eszme kibontakozását leginkább az befolyásolta hogy Ausztriában és Magyarországon a szlávoknak nem volt joguk katonai alakulatokba szerveződni, ezért a tornász- és sportegyesületekben láttak legális lehetőséget a nemzeti felszabadító harc megvalósítására. Nevezetesen, a sokolok hivatalosan is arra törekedtek, hogy egy olyan

⁶³ A történetírásban ezt a kifejezést gyakran használják az Osztrák-Magyar Monarchiára.

⁶⁴ Hegel, G.W.F., *Filozofija povijesti*, Kultura, Zagreb, 1951.

вао античку крилатицу *mens sana in corpore sano*,⁶⁵ али је заправо представљао врсту војничке припреме омладине за борбу против аустроугарских власти. То се види по вежбама које су се практиковале у соколанама, а које су осим гимнастике, подразумевале и вежбе са елементима војне обуке као што су стројеве радње, стрељаштво, коњички спорт и слично.⁶⁶

Соколство се није равномерно ширило код свих Словена. Зачето у Чешкој, оно је брзо постало популарно у свим крајевима Аустроугарске монархије који су били настањени словенским живљем, попримајући специфичности поднебља у оквиру којег се развијало. Тако се на пример, код Срба, Хрвата и Словенаца јавила идеја о ослобађању и уједињавању Јужних Словена кроз парадигму југословенства. Управо због тога су аустроугарске власти у соколству виделе велику опасност која је директно угрожавала егзистенцију монархије и хегемонистички положај државотворног народа.

Независно од услова у којима су радили, Соколи су између два светска рата опстајали на идеји стварања физички здраве, крепке, морално и интелектуално развијене омладине, прожете националном свешћу. У циљу спровођења своје идеологије направили су добро организован систем који је успевао да подстиче, али и руководи свим сферама друштвеног живота. Иако су највидљивије биле спортске активности (такмичења, слетови) и рад на физичком васпитању омладине, такође су биле бројне и културно – просветне делатности. Њихова издавачка делатност (Соколска Мисао, Соко, Соколска просвета, Соколић) максимално је искоришћена за пропаганду, али и за едукацију чланова друштва. Соколство је иза себе оставило богату културну баштину, од писаних радова на тему филозофије соколства, ручно рађених застава соколских друштава, опрема за вежбање, дизајна униформи, па до кореографија за потребе слетова.

Соколско друштво у Старом Бечеју представљало је најбројније и најорганизованије удружење српског народа које је у међуратном периоду егзистирало у граду. У његовим редовима ће се наћи многи касније истакнути грађани, као што су адвокати, затим лекари, те учитељи, добростојећи земљорадници, службеници и

⁶⁵ У здравом телу, здрав дух.

⁶⁶ Ове вежбе су почеле да се практикују од 1938. године, када опасност од рата и нове германске окупације постаје евидентна.

tornász pánszláv mozgalmat hozzanak létre, amely *a mens sana in corpore sano* ősi mottót hirdette,⁶⁵ de valójában a fiatalok egyfajta katonai felkészítését végezte az osztrák-magyar hatóságok elleni küzdelemre. Ez látható a Sokol-otthonokban praktizált gyakorlatokban, amelyek a tornagyakorlatok mellett a katonai kiképzés elemeit is tartalmazták (például katonai gyakorlatokat, lövészetet, lovas sportokat és hasonlókat).⁶⁶

A Sokol-mozgalom nem volt egyformán elterjedt az összes szláv nép között. Az eszme Csehországban fogant meg, s gyorsan népszerűvé vált az Osztrák-Magyar Monarchia minden olyan részén ahol szláv lakosság élt, magába építve az adott környezet sajátosságait, amelyen belül fejlődött. Így például a szerbek, a horvátok és a szlovének körében a délszlávok felszabadításának és egyesítésének gondolata alakult ki, mindez a jugoszláv paradigmán keresztül. Éppen ezért láttak az osztrák-magyar hatóságok fenyegető veszélyt a Sokol-mozgalomban, amely közvetlenül kockára tehetette a Monarchia létét és az államalkotó népek hegemon helyzetét.

Függetlenül attól, hogy milyen körülmények között dolgoztak, a sokolok fennmaradását a két világháború között a nemzeti tudattal átítatott, fizikailag egészséges, erős, erkölcsileg és intellektuálisan fejlett fiatalság létrehozásának gondolata éltette. Ideológiájuk megvalósításának érdekében egy jól szervezett rendszert hoztak létre, amely sikeresen ösztönözte és irányította a társadalmi élet minden aspektusát. Bár a leglátványosabbak a sporttevékenységek (versenyek, sletek) és a fiatalok testnevelésével kapcsolatos munka voltak, a kultúra és az oktatás számos területén is tevékenykedtek. Kiadói tevékenységüket maximálisan a propagandára, de az egyesület tagjainak edukálására is használták. A Sokol-mozgalom gazdag kulturális örökséget hagyott maga után, a filozófiájukról szóló írásoktól, a Sokol-társaságok kézzel készített zászlóin, az edzőfelszereléseken, az egyenruhák tervezésén át egészen a sletekre készített koreográfiáig.

Az Óbecsei Sokol Társaság volt a szerb nép legnagyobb és legszervezettebb egyesülete, amely a két világháború közötti időszakban létezett a városban. Soraiból számos későbbi prominens polgár került ki, például ügyvédek, orvosok és tanárok, valamint jómódú gazdák, hi-

⁶⁵ Egészséges testben egészséges szellem.

⁶⁶ Ezeket a gyakorlatokat 1938-ban kezdték alkalmazni, amikor a háború és egy újabb germán megszállás veszélyei nyilvánvalóvá váltak.

трговци. Чланови друштва учествовали су на многим такмичењима Бачке соколске жупе, слетовима државног карактера у свим великим градовима краљевине, али и на такмичењима у иностранству. Тако је и Стари Бечеј у више наврата био домаћин соколских слетова, на којима су такмичари из разних крајева демонстрирали своја умећа.

Сваки соколски дом имао је гимнастичку салу са позорницом и галеријом, па је просторија служила и за пројекције филмова, позоришне представе, концерте, предавања и игранке. Идеја о подизању соколског дома у Старом Бечеју јавила се одмах након завршетка Великог рата, односно од обнављања рада Соколског друштва. Као привремено решење, Соколи су добили просторије бивше касарне, за обављање својих активности. Временом, капацитет постојећег објекта постаје недовољан због увећања броја чланова друштва. Градња куће бечејских Сокола започета је у лето 1940. године и финансира се у великој мери из донација и сопствених прихода. Избијање Другог светског рата, прекинуло је изградњу, али се током окупације, објект ипак привео својој намени. Њега ће у том периоду користити *Leventa*, фашистичка мађарска омладинска организација, а након ослобођења, постаје дом новоформираног Друштва за телесно васпитање *Партизан*.

Због масовног карактера целе организације, која је приређивала велике јавне свечаности, и јасних национално - револуционарних тежњи за ослобођењем словенских народа, истраживање ове теме привлачило је велики број публициста, а са друге стране, знатно мањи број професионалних историчара. То је један од разлога због којег још увек није написан историјат целог соколског поркета. Ова чињеница представља основно ограничење, али и подстицај да се истражи тема која је још увек недовољно позната, посебно на локалном нивоу. Иако су Соколи превасходно били спортска организација, због своје идеологије увек су били уско везани за државну политику, а нарочито за војску и њене потребе. На нивоу микроцелине ове теме немају приоритет у раду Сокола, јер је њихова делатност била више оријентисана на просветни, пропагандни и културни ангажман, те се историографска и музеолошка истраживања више усмеравају на друштвену историју.

Искуства стечена у раду Соколског друштва Стари Бечеј живе и данас, као један од најзначајнијих емоционалних доживљаја из прошлости многих појединаца и део својеврсне приватне историје, али и саставни део заборављеног идентитета једног града.

vatalnokok és kereskedők. Az Óbecsei Sokol Társaság tagjai a Bácskai Sokol Körzet számos versenyén vetekedtek, a királyság minden nagyobb városában megrendezett állami jellegű sleten, de külföldi versenyeken is részt vettek. Így Óbecse is többször házigazdája volt a sleteknek, ahol a különböző régiókból érkező versenyzők összemérhették ereiket.

Minden Sokol-otthonnak volt egy színpaddal és galériával ellátott tornaterme, így a termet filmvetítésekre, színházi előadásokra, koncertekre, előadásokra és táncokra is használták. Az Óbecsén épülő Sokol-otthon ötlete közvetlenül az első világháború után, azaz a Sokol-társaság munkájának újrakezdése után merült fel. Ideiglenes megoldásként a sokolok tevékenységük céljára megkapták az egykori kaszánya helyiségeit. Idővel a meglévő létesítmény kapacitása a társaság taglétszámának növekedése miatt elégtelenné válik. Az óbecsei sokolok törzshelyének építése 1940 nyarán kezdődött, és nagyrészt adományokból és saját bevételekből finanszírozták. A második világháború kitörése megszakította az építkezést, de a megszállás alatt a létesítmény mégis elkészült és betöltötte rendeltetését. Ebben az időszakban a *Leventék*, egy magyar fasiszta ifjúsági szervezet tagjai használták, majd a felszabadulást követően az újonnan alakult *Partizan Testnevelési Társaság* otthona lett.

A nagy, nyilvános ünnepségeket rendező szervezet tömegjellege, valamint a szláv népek felszabadítására irányuló egyértelmű nemzeti - forradalmi törekvések miatt a téma kutatása sok publicista számára bizonyult vonzónak, másrészt lényegesen kevesebb hivatásos történész érdeklődését keltette fel. Ennek egyik oka, hogy a teljes Sokol-mozgalom történetét még mindig nem írták meg. Ez a tény alapvető korlátozást, de egyben ösztönzést is jelent egy olyan téma feltárására, amely még mindig nem eléggé ismert, különösen helyi szinten. Bár a Sokol elsősorban sportszervezet volt, tagjai ideológiájuk miatt mindig szorosan kötődtek a politikai eseményekhez, különösen a hadsereghez és annak igényeihez. Mikroegységi szinten ezek a témák nem jelentettek prioritást a sokolok munkájában, mert tevékenységük inkább az oktatásra, a propagandára és a kulturális szerepvállalásra irányult, a történeti- és muzeológiai kutatások pedig inkább a társadalomtörténetre összpontosítanak.

Az Óbecsei Sokol Társaság munkájában szerzett tapasztalatok ma is tovább élnek, mint sok egyén egyik legjelentősebb fiatalkori élménye és egyfajta személyes történelem része, ugyanakkor egy város elfeledett identitásának szerves része is.

Прилог

Статистички преглед Соколске Жупе Нови Сад за 1930. годину

Соколско друштво	Година оснивања	Чланови	Чланице	Нараштајци	Деца	Укупан број свих припадника
Бачко Градиште	1921	48	/	14	24	86
Бачко Петрово Село	1919	56	16	19	150	241
Стари Бечеј	1913	247	53	76	/	376

Статистички преглед Соколске Жупе Нови Сад за 1933. годину

Соколско друштво	Година оснивања	Чланови	Чланице	Нараштајци	Деца	Укупан број свих припадника
Бачко Градиште	1921	45	24	15	/	84
Бачко Петрово Село	1919	103	29	59	80	271
Стари Бечеј	1913	321	85	80	152	638

Статистички преглед Соколске Жупе Нови Сад за 1935. годину

Соколско друштво	Година оснивања	Чланови	Чланице	Нараштајци	Деца	Укупан број свих припадника
Бачко Градиште	1921	82	26	/	/	108
Бачко Петрово Село	1919	105	26	55	/	186
Стари Бечеј	1913	484	135	144	623	1386

Melléklet

Az Újvidéki Sokol Körzet statisztikai áttekintése az 1930-as évre

Sokol társaság	Alapítás éve	Férfi tagok	Női tagok	Ifjúság	Gyermekek	Tagok száma összesen
Bácsföldvár	1921	48	/	14	24	86
Péterréve	1919	56	16	19	150	241
Óbecse	1913	247	53	76	/	376

Az Újvidéki Sokol Körzet statisztikai áttekintése az 1933-as évre

Sokol társaság	Alapítás éve	Férfi tagok	Női tagok	Ifjúság	Gyermekek	Tagok száma összesen
Bácsföldvár	1921	45	24	15	/	84
Péterréve	1919	103	29	59	80	271
Óbecse	1913	321	85	80	152	638

Az Újvidéki Sokol Körzet statisztikai áttekintése az 1935-ös évre

Sokol társaság	Alapítás éve	Férfi tagok	Női tagok	Ifjúság	Gyermekek	Tagok száma összesen
Bácsföldvár	1921	82	26	/	/	108
Péterréve	1919	105	26	55	/	186
Óbecse	1913	484	135	144	623	1386

Статистички преглед Соколске Жупе Нови Сад за 1936. годину

Соколско друштво	Година оснивања	Чланови	Чланице	Нараштајци	Деца	Укупан број свих припадника
Бачко Градиште	1921	82	26	/	/	108
Бачко Петрово Село	1919	95	26	45	79	245
Стари Бечеј	1913	398	106	144	623	1271

Статистички преглед Соколске Жупе Нови Сад за 1937. годину

Соколско друштво	Година оснивања	Чланови	Чланице	Нараштајци	Деца	Укупан број свих припадника
Бачко Градиште	1921	80	20	11	/	111
Бачко Петрово Село	1919	95	26	45	79	245
Стари Бечеј	1913	443	121	144	974	1682

Статистички преглед Соколске Жупе Нови Сад за 1938. годину

Соколско друштво	Година оснивања	Чланови	Чланице	Нараштајци	Деца	Укупан број свих припадника
Бачко Градиште	1921	80	20	11	/	111
Бачко Петрово Село	1919	98	23	78	79	278
Стари Бечеј	1913	425	114	144	233	916

Статистички преглед Соколске Жупе Нови Сад за 1939. годину

Соколско друштво	Година оснивања	Чланови	Чланице	Нараштајци	Деца	Укупан број свих припадника
Бачко Градиште	1921	97	15	11	/	123
Бачко Петрово Село	1919	126	17	59	100	302
Стари Бечеј	1913	388	108	230	585	1311

Az Újvidéki Sokol Körzet statisztikai áttekintése az 1936-os évre

Sokol társaság	Alapítás éve	Férfi tagok	Női tagok	Ifjúság	Gyermekek	Tagok száma összesen
Bácsföldvár	1921	82	26	/	/	108
Péterréve	1919	95	26	45	79	245
Óbecse	1913	398	106	144	623	1271

Az Újvidéki Sokol Körzet statisztikai áttekintése az 1937-es évre 1937. годину

Sokol társaság	Alapítás éve	Férfi tagok	Női tagok	Ifjúság	Gyermekek	Tagok száma összesen
Bácsföldvár	1921	80	20	11	/	111
Péterréve	1919	95	26	45	79	245
Óbecse	1913	443	121	144	974	1682

Az Újvidéki Sokol Körzet statisztikai áttekintése az 1938-as évre

Sokol társaság	Alapítás éve	Férfi tagok	Női tagok	Ifjúság	Gyermekek	Tagok száma összesen
Bácsföldvár	1921	80	20	11	/	111
Péterréve	1919	98	23	78	79	278
Óbecse	1913	425	114	144	233	916

Az Újvidéki Sokol Körzet statisztikai áttekintése az 1939-es évre

Sokol társaság	Alapítás éve	Férfi tagok	Női tagok	Ifjúság	Gyermekek	Tagok száma összesen
Bácsföldvár	1921	97	15	11	/	123
Péterréve	1919	126	17	59	100	302
Óbecse	1913	388	108	230	585	1311

Библиографија

Архивска грађа

1. Историјски Архив Сента, Одељење за архивску грађу Бечеј, Ф: 110, Команда места Стари Бечеј, кутија 3, Списи 1944. године, предмет 635.
2. Историјски Архив Сента, Одељење за архивску грађу Бечеј, Ф: 315, Збирка мапа, планова и скица, ИБ – 1.
3. Историјски Архив Сента, Одељење за архивску грађу Бечеј, Ф:550, Српска православна црквена општина Стари Бечеј, ИБ - 13.
4. Архив Српске Православне Црквене општине Сенћанске, Легат др Милоша Кнежевића.

Литература

1. Благојевић, Марија. 2003. *Визуелна култура Сокола*. Београд: Филозофски факултет – одељење за историју уметности.
2. Bogunović, Dušan. 1925. *Sokolske reči dr Laze Popovića*, 1-2. Zagreb: Štamparija Glavnog saveza srpskih zemljoradničkih zadruga.
3. Војновић, Милош. 1940. „Оснивање Соколске чете у Бовом Селу.“ Народ, 5. мај-
4. Госпођиначки, Душан. 1929. „Соколска академија.“ Ново време, 27. јануар.
5. Димић, Жарко. 2014. *Споменица Карловачког Сокола 1904-2014*. Сремски Карловци: Прометеј.

6. Зеџ, Дејан. 2014. *Српска историографија о соколству*. Зборник радова Историографија и савремено друштво. Универзитет у Нишу: Филозофски факултет.
7. Карапанџић, Немања, Снежана Илић, Недељко Стојковић. 2017. *Изгубљено српско скрално наслеђе на тлу Старог Бечеја*, Бечеј: Градски музеј Бечеј.
8. Кастратовић Ристић, Веселинка. 2016. *Соколи Југославије, организација и делатност*. Београд: Музеј историје Југославије
9. Пал, Шандор. 1986. *Бечејска библиографија*, св. 1 (1805–1944). Бечеј: Градски музеј Бечеј.
10. Поповић, Лаза, ур. 1929. *Споменица Карловачког сокола 1904–1929*. Сремски Карловци: Српска манастирска штампарија.
11. Поповић, Милан. 1924. „Соколски слет.“ Ново време, 18. мај.
12. Поповић, Милан. 1930. „Корушки дан.“ Ново време, 12. октобар.
13. Протић-Гава, Бранка. 2005. *Почеци и развој спортске гимнастике на територију данашње Војводине до 1991. године*. Докторска дисертација. Универзитет у Београду: Факултет спорта и физичког васпитања.
14. В. Н. М., 1925. „Sokolsko društvo u Starom Bečeju“, *Sokolski vjesnik župe zagrebačke* 10: 212–213.
15. Спајић, Нестор. 1937. „Први децембар у Бачком Петровом Селу.“ Глас Народа, 27. новембар.
16. Спајић, Нестор. 1938. „Скупштина Соколског друштва у Старом Бечеју.“ Глас Народа, 15. јануар.
17. Hegel, Georg Wilhelm Friedrich. 1951. *Filozofija povijesti*. Zagreb: Kultura.
18. Хаднађев, Мита. 1933. „Одржана соколска академија.“ Ново Време, 18. јун.
19. Хаднађев, Мита. 1935. „Прослава рођендана Њ. В. Краља Петра II. Домовина 31. август.
20. Хаднађев, Мита. 1935. „Милан Поповић.“ Домовина, 7. децембар.
21. Хаднађев, Мита. 1940. „Петровградско позориште у нашем месту.“ Народ, 16. јун.
22. Хаднађев, Мита. 1940. „Седница управе соколског друштва.“ Народ, 07. јул.
23. Хаднађев, Мита. 1940. „Споменица соколског друштва.“ Народ, 22. септембар.
24. Хаднађев, Мита. 1941. „Извештај Грађевинског одбора Соколског друштва у Ст. Бечеју у вези са градњом Соколског дома.“ Народ, 02. фебруар.
25. Хаднађев, Мита. 1941. „Извештај Грађевинског одбора Соколског друштва у Ст. Бечеју у вези са градњом Соколског дома.“ Народ, 16. фебруар.
26. Шешум, Велимир Д. 2014. *Соколски покрет у Војводини од 1869. до 1945. године*. Докторска дисертација. Универзитет у Новом Саду: Факултет спорта и физичког васпитања.
27. Žutić, Nikola. 1991. *Sokoli – ideologija u fizičkoj kulturi Kraljevine Jugoslavije 1929–1941*. Beograd: Angrotrade.

Каталог

Градски музеј Бечеј

1. Ручни тег – буцица за нараштајце, међуратни период, гвожђе, 25 x 7 x 3 цм, Инв. бр. 2084
2. Соколска значка са ликом Петра II Карађорђевића, међуратни период, бронза, 2,5 x 1,5 цм, Инв. бр. 2105
3. Кугла за бацање, између два светска рата, гвожђе, 2R: 10 цм, Инв. бр. 2087
4. Значка Покрајинског слета, 28. јун 1921. године, Осјек, бронза, 2R: 3 цм, Инв. бр. 1873
5. Плакат - XI Жупски слет, 4. јун 1939. године, хартија, 47,5 x 32 цм, Инв. бр. 290
6. Часопис СОКО, II година, број 1, јануар 1940. године, хартија, 28,5 x 21 цм, Инв. бр. 2094
7. Фотографија Предњачки збор Соколског друштва, 1925 – 1927. године, хартија, 33x25 цм, Инв. бр. 2095
8. Фотографија Гимнастичке секције соколског друштва, 1920. година, хартија, 33 x 24,5 цм, Инв. бр. 2096
9. Фотографија Први вежбачи соколског друштва, 1913 – 1914. година, Фото студио Јакшић, хартија, 35 x 29 цм, Инв. бр. 1988
10. Соколска значка са I Свесоколског слета Сокола Краљевине Југославије, 1930. година, Београд, бронза, текстил, 2R: 3, 5 цм, Инв. бр. 2104
11. Соколска легитимација – др Варо Јован, 1934. година, Савез Сокола Краљевине Југославије, хартија, 12 x 8 цм, Инв. бр. 2100
12. Новине НАРОД, 16. септембар 1940. године, штампарија Радосављевић, хартија, 29,5x45цм, Инв. бр. 102

Katalógus

Óbecsei Városi Múzeum

1. Kézi súly - ifjúság számára, két világháború közötti időszak, vas, 25 x 7 x 3 cm, leltári szám: 2084
2. Sólyom jelvény II. Péter király (Petar Karađorđević) képével, két világháború közötti időszak, bronz, 2,5 x 1,5 cm, leltári szám: 2105
3. Dobáló golyó, két világháború közötti időszak, vas, 2R: 10 cm, leltári szám: 2087
4. Jelvény az Osijek-i Tartományi Találkozóról, 1921. június 28., bronz, 2R: 3 cm, leltári szám: 1873
5. Plakát - XI Tartományi Találkozó, 1939. június 4., papír, 47,5 cm x 32 cm, leltári szám: 290
6. SOKO magazin, 2. év, 1. szám, január 1940, papír, 28,5 cm x 21 cm, leltári szám: 2094
7. Fotó a Sokol Társaság vezetőségéről, 1925-1927, papír, 33 cm x 25 cm, leltári szám: 2095
8. Fotó a Sokol Társaság Gimnasztika Szakaszaról, 1920, papír, 33 cm x 24,5 cm, leltári szám: 2096
9. Fotó a Sokol Társaság Első tornászairól, 1913-1914, Jakšić Fotóstúdió, papír, 35 cm x 29 cm, leltári szám: 1988
10. Sokol jelvény az I. Sokol Találkozóról Belgrádban, 1930, bronz, 2R: 3, 5 cm, leltári szám: 2104
11. Sokoltagság igazolvány - Dr. Varo Jovan, 1934, Jugoszláv Királyság Sokolszövetség, papír, 12 cm x 8 cm, leltári szám: 2100
12. NAROD újság, 1940. szeptember 16., Radosavljević Nyomda, papír, 29,5 x 45cm, leltári szám: 102
13. NOVO VREME újság, 1923. június 17., Radosavljević Nyomda, papír, 42 x 28 cm, leltári szám: 1276
14. SOKOLSKA MISAO magazin, 2. év, 10-14. szám, 1927. június 5., papír, 24 x 16 cm, leltári szám: 127

13. Новине НОВО ВРЕМЕ, 17. јун 1923. године, штампарија Радосављевић, хартија, 42 x 28 цм, Инв. бр. 1276
14. Часопис СОКОЛСКА МИСАО, II година, број 10-14, 5. јун 1927. године, хартија, 24 x 16 цм, Инв. бр. 127

Историјски Архив Сента

15. Предрачун за соколски дом витешког Краља Александра I Ујединитеља у Старом Бечеју, мај 1940. године, хартија, 30 цм x 21 цм

Приватне колекције

16. Соколска легитимација – Гаврић Груја, 1937. година, Савез Сокола Краљевине Југославије, хартија, 12 x 8 цм
17. Фотографија Милорада Дорословачког, 1931. година, атеље Јакшић, хартија, 13 x 8 цм
18. Мушка соколска капа, међуратни период, текстил, 28 x 13 x 10 цм
19. Мушки соколски појас, међуратни период, текстил, 63 x 4 цм
20. Врх за соколску заставу, међуратни период, бронза, 20 x 10 x 8 цм
21. Врх за соколску заставу, међуратни период, бронза, дрво, 20 x 14 x 10 цм
22. Врх за соколску заставу, међуратни период, бронза, дрво, 26 x 24 x 10 цм
23. Дописна карта са ликом Петра II Карађорђевића у соколској униформи, међуратни период, хартија, 14 x 9 цм
24. Биста Мирослава Тирша, гипс, 20 x 9,5 x 8,5 цм
25. Књижица Соколство, 1929. година, Нови Сад, хартија, 11 x 7,5 цм
26. Разгледница I Свесоколски слет, 1930. година, Београд, хартија, 14 x 10 цм
27. Соколска легитимација – Никола Мађашевић, 1933. година, Савез Сокола Краљевине Југославије, хартија, 12 x 8 цм
28. Пано Друштва Душан Силни, 1897. година, Београда, хартија, 85 x 65 цм
29. Железничка легитимација за одлазак на II Покрајински соколски слет у Сарајеву, 1934. година, хартија, 16 x 12 цм
30. Соколски зборник, година I, 1934-1935. година, Београд, хартија, 29 x 20 цм
31. Пано управе и чланства соколског друштва Стари Бечеј, 1927. година, атеље Јакшић, хартија, 70 x 50 цм
32. Књижица Основа правила Савеза Српских Сокола, 1908. година, Краљевина Србија, хартија, 15,5 x 11,5 цм

Zentai Történelmi Levéltár

15. Előszámla I. Sándor király (Aleksandar Karađorđević) sokol házának felépítésére Óbecsén, 1940. május, papír, 30 x 21 cm

Privát gyűjtemények

16. Sokoltagság igazolvány - Gavrić Gruja, 1937, Jugoszláv Királyság Sokolszövetsége, papír, 12 x 8 cm
17. Milorad Doroslovački fényképe, 1931, Jakšić Fotóstúdió, papír, 13 x 8 cm
18. Férfi sokol sapka, két világháború közötti időszak, textil, 28 x 13 x 10 cm
19. Férfi sokol öv, két világháború közötti időszak, textil, 63 x 4 cm
20. Sokol zászló csúcs, két világháború közötti időszak, bronz, 20 x 10 x 8 cm
21. Sokol zászló csúcs, két világháború közötti időszak, bronz, fa, 20 x 14 x 10 cm
22. Sokol zászló csúcs, két világháború közötti időszak, bronz, fa, 26 x 24 x 10 cm
23. Levélkártya II. Péter király (Petar Karađorđević) képével sokol egyenruhájában, két világháború közötti időszak, papír, 14 x 9 cm
24. Miroslav Tirš mellszobra, gipsz, 20 cm x 9,5 cm x 8,5 cm
25. Könyv: Sokolstvo, 1929, Újvidék, papír, 11 cm x 7,5 cm
26. Képeslap az I. Általános Sokol Találkozóról, 1930, Belgrád, papír, 14 cm x 10 cm
27. Sokoltagság igazolvány - Nikola Maćašević, 1933, Jugoszláv Királyság Sokolszövetsége, papír, 12 x 8 cm
28. Dušan Silni Társaság panója, 1897, Belgrád, papír, 85 cm x 65 cm
29. Vasúti igazolvány a II. Tartományi Sokol Találkozóra Sarajevóban, 1934, papír, 16 cm x 12 cm
30. Sokol évkönyv I. kötet, 1934-1935, Belgrád, papír, 29 cm x 20 cm
31. Az Óbecsei Sokol Társaság Vezetősége és Tagjai panó, 1927, Jakšić Fotóstúdió, papír, 70 x 50 cm
32. Könyv: A Szerb Sokol Szövetség Alapszabályai, 1908, Szerb Királyság, papír, 15,5 cm x 11,5 cm
33. Képeslap a IV. Tartományi Találkozóról, 1936, Szabadka, papír, 13,5 cm x 8,5 cm
34. Könyv: Egyszerű Gyakorlatok, 1924, Bácskai Körzeti Sokol szövetség, 16 cm x 10 cm
35. Díszfigura sólyom motívummal, terrakotta, 15,5 cm x 8 cm x 5,5 cm

Zentai Szerb Ortodox Egyházi Közösség

36. Levél a Jugoszláv Királyság Sokol szövetségének Oktatási Bizottságától, 1939. február 16., Belgrád, papír, 21 x 17 cm

- 33. Разгледница IV Покрајински слет, 1936. година, Суботица, хартија, 13,5 x 8,5 цм
- 34. Књижица ПРОСТЕ ВЕЖБЕ, 1924. година, Бачка Соколска Жупа, 16 x 10 цм
- 35. Украсна фигура са мотивом Сокола, теракота, 15,5 x 8 x 5,5 цм

Српска Православна Црквена Општина Сенћанска

- 36. Дописно писмо Просветног одбора Савеза Сокола Краљевине Југославије, 16. фебруар 1939. године, Београд, хартија, 21 x 17 цм
- 37. Позив за редовну главну годишњу скупштину Соколске жупе Нови Сад, 18. март 1940. године, хартија, 34 x 21 цм
- 38. Признаница на пет динара Просветног одбора Савеза Сокола Краљевине Југославије, 28. фебруар 1929. године, Сента, хартија, 11 x 9 цм
- 39. Дневни ред и легитимација за 10. редовну скупштину Савеза Сокола Краљевине Југославије, 26-27. октобар 1940. године, Београд, хартија, 38,5 x 15,5 цм
- 40. Лист СОКО, VI година, број 4, 15. април 1935. године, хартија, 24 x 17 цм
- 41. Лист СОКО, VIII година, број 11-12, новембар 1937. године, хартија, 24 x 17 цм
- 42. Лист Соколић, XIII година, број 1, јануар 1931. године, хартија, 25 x 17 цм
- 43. Лист Соколић, XVI година, број 11, новембар 1934. године, хартија, 24 x 17 цм
- 44. Лист Соколић, XVII година, број 3, март 1935. године, хартија, 24 x 17 цм
- 45. Лист Соколић, XIX година, број 4, април 1937. године, хартија, 24 x 17 цм
- 46. Лист Соколић, XX година, број 3, март 1938. године, хартија, 24 x 17 цм
- 47. Лист Соколска мисао, 1. септембар 1926. године, Сомбор, хартија, 24 x 16 цм
- 48. Лист Соколска просвета, V година, број 2, фебруар 1935. године, хартија, 25,5 x 18,5 цм
- 49. Лист Соколска просвета, VII година, број 6, јун 1937. године, хартија, 28 x 21 цм
- 50. Лист Соколска просвета, IX година, број 2, фебруар 1941. године, хартија, 24 x 17 цм

Соколско Друштво Војводина Нови Сад

- 51. Мушка соколска униформа, међуратни период, текстил, 80 x 50 цм
- 52. Женска соколска униформа, међуратни период, текстил, 75 x 45 цм
- 53. Кутија са соколским значкама, 1882-2018. година, дрво и метал, 60 x 40 цм
- 54. Соколска труба коју су користили Предњаци, крај XIX и почетак XX века, лим, текстил, 26 x 13 x 10 цм
- 55. Ручни тег – бучица за одрасле чланове, међуратни период, гвожђе, 31 x 9 x 3 цм

37. Meghívó a Sóllyom Tartomány Rendes Éves Közgyűlésére, Újvidék, 1940. március 18., papír, 34 x 21 cm
38. Öt dináros elismerés a Jugoszláv Királyság Sokol szövetségének Oktatási Bizottságától, 1929. február 28., Zenta, papír, 11 x 9 cm
39. Napirend és az 10. Jugoszláv Királyság Sokol szövetség Rendes Közgyűlésének igazolványa, 1940. október 26-27., Belgrád, papír, 38,5 x 15,5 cm
40. SOKO folyóirat, 6. év, 4. szám, 1935. április 15., papír, 24 x 17 cm
41. SOKO folyóirat, 8. év, 11-12. szám, 1937. november, papír, 24 x 17 cm
42. Sokolić folyóirat, 13. év, 1. szám, 1931. január, papír, 25 x 17 cm
43. Sokolić folyóirat, 16. év, 11. szám, 1934. november, papír, 24 x 17 cm
44. Sokolić folyóirat, 17. év, 3. szám, 1935. március, papír, 24 x 17 cm
45. Sokolić folyóirat, 19. év, 4. szám, 1937. április, papír, 24 x 17 cm
46. Sokolić folyóirat, 20. év, 3. szám, 1938. március, papír, 24 x 17 cm
47. Sokol Gondolat folyóirat, 1926. szeptember 1., Zombor, papír, 24 x 16 cm
48. Sokol Oktatás folyóirat, 5. év, 2. szám, 1935. február, papír, 25,5 x 18,5 cm
49. Sokol Oktatás folyóirat, 7. év, 6. szám, 1937. június, papír, 28 x 21 cm
50. Sokol Oktatás folyóirat, 9. év, 2. szám, 1941. február, papír, 24 x 17 cm

Sokol Társaság Vajdaság Újvidék

51. Férfi sokol egyenruha, két világháború közötti időszak, teksztíl, 80 x 50 cm
52. Női sokol egyenruha, két világháború közötti időszak, teksztíl, 75 x 45 cm
53. Doboz sokol jelvényekkel, 1882-2018., fa és fém, 60 x 40 cm
54. Sokol kürt amit a vezetők használtak, XIX század vége illetve XX század eleje, fémlemez, teksztíl, 26 x 13 x 10 cm
55. Kézi súly - súlyzó felnőtt tagok számára, két világháború közötti időszak, vas, 31 x 9 x 3 cm
56. Zászló a XI. Sokol találkozóról Prágában, 1938, fém és textil, 38 x 10 x 8,5 cm

Nagybecskereki Népmúzeum

57. Sokol jelvény a Északi Körzetek Területi Sokol Találkozóról, 1935. június, Szabadka, ezüst, textil, 2R: 3, 5 cm
58. Sokol jelvény a X. Országos Sokol Találkozóról Csehszlovákiában, 1938, Prága, bronz, textil, 2R: 3, 5 cm

56. Застава са постољем са XI Свесоколског слета у Прагу, 1939. година, метал и текстил, 38 x 10 x 8,5 цм

Народни музеј Зрењанин

57. Соколска значка са Покрајинског слета северних жупа, јун 1935. године, Суботица, сребро, текстил, 2R: 3, 5 цм
58. Соколска значка са X Свесоколског слета у Чехословачкој, 1938. година, Праг, бронза, текстил, 2R: 3, 5 цм
59. Соколска значка са I Свесоколског слета Сокола Краљевине Југославије, 1930. година, Београд, сребро, текстил, 2R: 3, 5 цм
60. Соколска значка са Соколског слета, 1934. година, Загреб, сребро, текстил, 2R: 3 цм
61. Соколска значка са слета Жупе Петровград, 1940. година, Велика Кикинда, легура, 3,5 x 2 цм
62. Соколска легитимација - Стојанка Вујанова, 1934. година, Савез Сокола Краљевине Југославије, хартија, 12 x 8 цм
63. Исказница Савеза Сокола Краљевине Југославије, међуратни период, хартија, 10,5 x 6,5 цм
64. Приступница одељењу деце Соколске чете, међуратни период, хартија, 11,5 x 10 цм
65. Књижица У соколском кругу, 1933. година, Љубљана, хартија, 18,5 x 12 цм
66. Књижица Соколска просвета у друштву и народу, 1921. година, Загреб, хартија, 15,5 x 11,5 цм
67. Фотографија Сокола у вежбачкој униформи са соколским капама, 1912. година, Велики Бечкерек, хартија, 13,5 x 9 цм
68. Дописна карта Први Српски Соколски Слет у Раваници, 28. јун 1905. године, хартија, 14 x 9 цм
69. Приступница Соколском друштву, међуратни период, хартија, 20,5 x 14,5 цм
70. Споменица на I Свесоколски слет Сокола Краљевине Југославије, јун 1930. године, Београд, хартија, 24 x 17 цм

59. Sokol jelvény a Jugoszláv Királyság I. Országos Sokol Találkozójáról, 1930, Belgrád, ezüst, textil, 2R: 3, 5 cm
60. Sokol jelvény a Sokol Találkozóóról, 1934, Zágráb, ezüst, textil, 2R: 3 cm
61. Sokol jelvény a Petrovgrad Területi Sokol Találkozóóról, 1940, Nagy Kikinda, fém, 3,5 x 2 cm
62. Sokol tagsági kártya - Vujanova Stojanka, 1934, Jugoszláv Királyság Sokol szövetsége, papír, 12 x 8 cm
63. Sokol személyazonossági igazolvány - Jugoszláv Királyság Sokol szövetsége, két világháború közötti időszak, papír, 10,5 x 6,5 cm
64. A gyermek sokol egység tagságigazolványa, két világháború közötti időszak, papír, 11,5 x 10 cm
65. Könyv: A Sokolok körében, 1933, Ljubljana, papír, 18,5 x 12 cm
66. Könyv: Sokol oktatás a társadalomban és a nép körében, 1921, Zágráb, papír, 15,5 x 11,5 cm
67. Fénykép Sokol tagokról gyakorló egyenruhában és iskola sapkáiban, 1912, Nagybecskerek, papír, 13,5 x 9 cm
68. Levelezőlap az Első Szerb Sokol Találkozóóról Ravaničában, 1905. június 28., papír, 14 x 9 cm
69. Sokol Társaság belépőlap, két világháború közötti időszak, papír, 20,5 cm x 14,5 cm
70. A Jugoszláv Királyság I. Országos Sokol Találkozójáról származó emléklap, 1930. június, Belgrád, papír, 24 x 17 cm

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

061:796(497.113 Stari Bečej)"1911/1941"(083.824)

КАРАПАНЦИЋ, Немања, 1985-

Соколи Старог Бечеја : 1911-1941 = Az óbecsei Sokolok : 1911-1941 / Немања
Карапанџић ; [превод Акош Тојзан]. - Бечеј : Градски музеј, 2023 (Ново Милошево :
Гармонд). - 112 стр. : илустр. ; 21 cm

Упоредо срп. текст и мађ. превод. - Тираж 500.

ISBN 978-86-83373-26-0

а) Соколско друштво -- Стари Бечеј -- 1911-1941 -- Изложбени каталози

COBISS.SR-ID 128117001

